

MİLLET MECLİSİ TUTANAK DERGİSİ

Yedinci Birleşim

17 . 11 . 1962 Cumartesi

İçindekiler

	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	210
2. — Yoklama	210
3. — Görüşülen işler	210
1. — Birinci beş yıllık (1963 - 1967) Kalkınma Plânının sunulduğuna dair Baş- bakanlık tezkeresi ve Kalkınma Plânı ile Cumhuriyet Senatosuna kabul edilen de- ğiştiregelere dair Plân Karma Komisyonu raporu (M. Meclisi 3/382, C. Senatosu 3/140) (S. Sayısı : 1)	210:257

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Millî Eğitim ve Gümrük ve Tekel Komisyonlarında açılan birer üyelik için yapılan seçimler sonunda Millî Eğitim Komisyonuna Niğde Milletvekili Mehmet Altınsoy'un ve Gümrük ve Tekel Komisyonuna da Samsun Milletvekili Hamit Kiper'in ve

45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu gereğince bir asil üyelik için yapılan seçim sonunda da İlhan Arıkan'ın seçildikleri anlaşıldı.

Birinci beş yıllık (1963 - 1967) Kalkınma Plânının sunulduğuna dair Başbakanlık tezkeresi ve Kalkınma Plânı ile Cumhuriyet Senato-

sunca kabul edilen deęiřtirmelere dair Plân Karma Komisyonu raporu üzerinde bir süre görüřüldü.

17 . 11 . 1962 Cumartesi günü saat 10 da toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkan
Başkanvekili
Nurettin Ok

Kâtip
Malatya
Nurettin Akyurt

Kâtip
Balıkesir
Mithat Şükrü Çavdarođlu

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 10,00

BAŞKAN — Başkanvekili Mekki Keskin

KÂTİPLER : Rıza Polat (Ağrı), Vefa Tanır (Konya)

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum.

2. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacak.

(Sakarya milletvekillerine kadar yoklama yapıldı.)

3. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

BAŞKAN Eksriyetimiz var; gündeme başlıyoruz :

1. — *Birinci beş yıllık (1963 - 1967) Kalkınma Plânının sunulduğuna dair Başbakanlık tezkeresi ve Kalkınma Plânı ile Cumhuriyet Senatosunca kabul edilen değiştirmelere dair Plân Karma Komisyonu raporu (M. Meclisi 3/382, C. Senatosu 3/140) (S. Sayısı : 1) (1)*

BAŞKAN — Söz Sayın Zeyyat Kocememinindir.

(1) 1 S. Sayılı basmayazı ve ilgili ekleri 16 . 11 . 1962 tarihli 6 ncı Birleřimin sonundadır.

Bir dakika efendim. Sayın Tahsin Demiray grup adına söz istediler. Gruplar daima takadüm eder.

Buyurun Sayın Hocam.

ADALET PARTİSİ GRUPLU ADINA TAHSİN DEMİRAY (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın Millet Meclisi üyeleri;

Başbakanlıkça Büyük Millet Meclisine sunulmuş ve Karma Komisyondan, Cumhuriyet Senatosundan geçerek Meclisimize gelmiş bulunan (Birinci Beş Yıllık 1963 - 1967) Kalkınma Plânı hakkında Adalet Partisinin görüşlerini arz etmek üzere huzurumuza çıkmaş bulunuyorum. Fakat daha evvel şahsım bakımından řu hu-

susu belirtmek lüzum ve ihtiyacını hissediyorum :

Bugün bu kürsüye çıkışımın her zamankine nisbetle farklı ve vazifemin ifasından tabii bir surette doğan mesuliyet yükünün, yine her zamankine nisbetle, daha ağır olduğunu, bilhassa şu birkaç basamağı çıkarırken daha çok hissetmiş bulunuyorum. Bu hal bana tam 40 yıl evvel okuduğum bir eseri Aristide Briand'ın (Mevkii İktidar) adlı eserinin Fransa kürsü hitabeti kısmını hatırlatmış bulunuyor. Bu büyük Devlet adamı bu eserinde, Fransız Meclisi kürsüsüne çıkarken, bütün alışkanlıklarına rağmen, her defasında, bacaklarında hafif bir titreme duyduğunu ve bu titremenin bâzı ahvelde arttığını itiraf eder. Bugün huzurunuzda ben de açıkça «Birilland'ın hakkı var, dedikleri doğru imiş,» diyorum.

Yüksek Meclisçe müzakeresine başlanan (Kalkınma Plânı) iktisadi, içtimai ve ilmî değer derecesi her ne olursa olsun, muhakkak olan şudur ki, en azından, siyasi bakımdan büyük bir vesika olarak tarihimizde yer alacaktır.

Millet ve Devlet hayatımızda her bakımdan derin tesirleri olacak böyle büyük çaplı bir teşebbüsün arifesinde, onun mesuliyetine iştirak mevkîinde olan vazifeliler olarak, ürperti duymamamıza imkân var mıdır? Ben bu ürperti aynı zamanda bir besmele olarak kabul ederek sözlerime başlıyorum.

Sayın milletvekilleri, şu anda elimizde bulunan plân tasarısının kapağını açmadan evvel, fakat maalesef bu 367 sahifelik kitap bir kapaktan mahrumdur; ewvele müsvetleri dahi kapaklar içerisinden yayınlanmış olmasına mukabil, bize verilen ve devamlı olarak elde bulunduran bu esere bir kapak takılmadığı gibi, bir fihrist de yapılmamıştır. Üstelik 13 sahife tutarında yanlışlar cetveli eklenmek zarureti ile karşılaşmıştır. Bu hususa üzülererek işaret ettikten sonra, önce bu plânın vücut buluşu üzerine birkaç şey söylemek istiyoruz. Esas mevzuun dışı gibi görülebilecek olan bu şeyler, hakikatte mevzuun dış yüzüne çevresine ve vücut buluşuna aidolması dolayısıyla neticede yine kalkınma plânına sıkı sıkıya bağlıdır. Bu babda evvelâ plân ile ilgili kanunlara, mevzuata bir göz atmamız gerekiyor. Bilindiği gibi, bu (Kalkınma Plânı)nın âmili Anayasadan da evvel, 91 sayılı 30 Eylül 1960 tarihli Kanundur.

Adı da (Devlet Plânlama Teşkilâtının Kurulması) hakkında kanundur. Bu kanunun ikinci maddesinde, teşkilâtın görevleri şöylece sıralanmış bulunmaktadır.

a) Memleketin tabii, beşeri ve iktisadi her türlü kalkınma ve imkânlarını tam bir şekilde tesbit ederek takibedilecek iktisadi, sosyal politikayı ve hedefleri tâyinde Hükümete yardımcı olmak.

b) Muhtelif bakanlıkların iktisadi politikayı ilgilendiren faaliyetlerinde koordinasyonu temin etmek için tavsiyelerde bulunmak ve bu hususlarda müşavirlik yapmak.

c) Hükümetçe kabul edilen hedefleri gerçekleştirecek uzun ve kısa vâdeli plânları hazırlamak.

d) Plânların başarı ile uygulanabilmesi için, ilgili daire ve komitelerle ilmî idarelerin kuruluş ve işleyişinin ıslahı hususunda tavsiyelerde bulunmak.

e) Plânın uygulanmasını takibetmek, değerlendirmek ve gerekli hallerde plânda değişiklikler yapmak.

f) Özel sektörün menfaatlerini, plânın hedef ve gayelerine uygun şekilde teşvik ve tanzim edecek tedbirleri tavsiye etmek.

Bu teşkilâtın üzerinde olan (Yüksek Plânlama Kurulu) nun görevi ise, dördüncü maddede «İktisadi ve sosyal politika hedeflerinin tâyinde Bakanlar Kuruluna yardımcı olmak ve hazırlanacak plânları Bakanlar Kuruluna sunulmadan önce tâyin edilen hedeflere uygunluk ve kifayet derecesi bakımından incelemek» olarak gösterilmiştir.

Bu Yüksek Plânlama Kurulu; Başbakan, (Başbakan Yardımcısı), Bakanlar Kurulunca seçilecek üç Bakan ile, Plânlama Teşkilâtının başında bulunan zattan meydana geliyor.

Yüksek Meclisin sayın üyelerince malûm olan bu esasları, burada tekrarlamamın bir zaman kaybı olarak görüleceğini takdir ediyoruz. Bununla beraber, bu kanunun (24 ncü maddesinden) bir ikisini burada kelime, kelime hatırlatmayı lüzumlu görüyoruz. Son hatırlamak istediğimiz 13 ncü maddesi şöyledir : (Başbakan veya Başbakan Yardımcısı, Bakanlar Kurulunun tasvibettiği esaslar dâhilinde uzun vadeli ve yıllık plânların hazırlanması hususunda Plânlama Müsteşarlığına direktif verir).

Ya Bakanlar Kurulunun tasvibettiği esasları kim tesbit eder? Bunu da tesbit eden yine (Yüksek Plânlama Kurulu).

Sayın Milletvekilleri ;

Şu saydığımız üç - dört madde açıkça gösteriyor ki; plânın hazırlıkları işleyen mekanizmanın zembereğini, Başbakan, Başbakan Yardımcısı ve üç bakan teşkil etmektedir. Bu merkezî çarkın bir tarafında 3 dairesel Plânlama Teşkilâtı, diğer tarafında Bakanlar Kurulunun mütebaki üyeleri... Görülüyor ki, ne bir enstitü, ne bir ilmi şûra vardır.

Bunu söylerken, Plânlama Teşkilâtında yer alan zevatın değerlerini küçümsüyor değiliz, bilâkis, bu Teşkilâtın üç dairesinde vazife görenlerin iyi yetişmiş, iyi tahsil görmüş, istidat ve kabiliyetleri yüksek gençler olduklarını görüp duydukça iftihar ediyoruz. Buradan ayrılanların yerlerini alanların da keza iyi yetişmiş, bilhassa Maliye Bakanlığının güzide elemanlarından seçilmiş olduklarını görmekten memnun oluyoruz. Tekrar ediyorum. Bizim burada asıl belirtmek istediğimiz husus; Plânlama mekanizmasının ve mevzuatının işleyişini hep birlikte gözden geçirmekten ibarettir.

Bu mevzuat, 91 sayılı Kanunla başlamış, onu 99 sayılı Kanun takip eylemiş, bunları takiben 6 Aralık 1960 tarihli ve 154 sayılı Kanun geliyor. Gerçi bu kanun Hazinesinin ve İktisadi Devlet Teşebbüslerinin bir kısım borçlarının tahkimi Kanunu ise de, Kalkınma Plânında geniş ölçüde yeri olan Devlet sektörünü ve onun plâna göre hazırlanmasını hedef tutan bir kanun olması dolayısıyla, hakikatte, iktisadi kalkınma hazırlıklarının geniş bir kısmını kapsamaktadır. Bu kanun, bilhassa 17 nci maddesi ile «Memleket ekonomisi içinde kendilerine tevdi edilmiş ve edilecek vazifelerle, bu vazifelerin ne şekilde ifa olunacağına tâyini» istenmektedir. Bu maddeye ilerde temas edeceğiz.

1960 yılında (Millî Birlik Komitesi) tarafından çıkarılan bu kanunlar, elimizde bulunan bu (Beş Yıllık Kalkınma Plânı) nın ve ona paralel iktisadi hazırlıkların doğurucusu ve dayanağı olmuştur.

Anayasaya gelince : O, çok daha sonra, 1961 yılının ortalarında yürürlüğe girmiş ve 41, 94, 126 ve 129 neu maddeleri ile, plânlı kalkınmaya temas ile hükümler koymuştur.

Burada görülüyor ki, Plânlama Teşkilâtı Kanunu ile Anayasa arasında bir takdim tehir olmuştur.

Bu hususa ilk işaret eden biz değiliz. Plânlama işleri ile, fakat pek yakından meşgul olan ve kalemi ile hizmetler eden bir profesörümüz bu hususu daha evvel işaret etmiş bulunmaktadı.

Bu noktada plânın bir cümlesini tekrar etmekten kendimizi alamıyoruz. O cümle şudur :

«Plân, Türk idaresinin bir ürünü ve eseri- dir Buna evet mi demeli, hayır mı demeli?... Çünkü bir nokta var ki, o da bu naktanın içine girmek için zorlanıp duruyor. Bizim hafızamızı da, hâdiseler gibi zorlayan, küçük bir eser, 1958 yılında C. H. P. nin 3 sayılı eseri olarak yayınlanmıştır. Adı (İktisadi Kalkınma) dır. Bugünkü plânın ilk izleri, ilk çizgilerini burada bulmak, görmek mümkündür.

Bize; Adalet Partisine gelince : Bizim programımızın prensipleri de milletimizi Garp milletlerinin seviyesinde bir refaha ve medeniyet seviyesine kavuşturarak, vatanımızı bir mamure haline getirmek için gerekli plân ve programların yapılması zarureti, yer almış bulunmaktadır. Bu hususu yine ileride ele alacağımız için burada üzerinde durmıyacağız.

Sayın Millet Meclisi üyeleri ;

Müsaadenizle, kısaca kitabın biraz da, hesabına bakalım.

Mademki kitabı, çerçevesi, ölçülü ve hesaplı olmak cümlece prensibimizdir; o halde bu plânın ilim bakımından, emek ve marifet bakımından, mânevi yönden değerini araştırmaya geçmeden evvel, maliyeti üzerinde de durmaklığımız icabeder. Hesabı, kitabı kuvvetli olan memleketlerde girişilecek işin, vücuda getirilecek eserin projesine sarf edilen para ve zaman da, peşinen hesaba katılır. Bu bakımdan Kalkınma Plânının, yani şu kitabın bir maliyet hesabını yapmak ve bu hesabı milletçe bilmek gerekmektedir. Teamülümüzde olmamakla beraber gönül isterdi ki; milletin önüne çıkarılan bu eserin basit bir maliyet hesabı da bir muhtıra kabildinden belirli bir hale getirilmiş olsun. Bu düşünceyledir ki; burada, siz milletvekillerinin huzurunda, bu plânın maliyetine doğrudan doğruya ve dolayısıyla girebilecek olan masrafları, ve ödemeleri bir araya getirmeye çalışacağız.

Evvelâ bu doğrudan doğruya, Devlet Plânla- ma Dairesinin bütçede yer alan rakamlarına bir bakalım. Bu rakamlar 1962 yılı bütçesinde 5 709 820 liradır. Bu teşkilâtın kurulduğu 1960 ilâ 1961 yılı bütçeleri hep birlikte yekûn yuvarlak olarak 12 milyonu bulmaktadır.

İstatistik Umum Müdürlüğü, bu devre içinde geniş ölçüde plânlama için çalışmıştır. Böyle bir plânın vücut bulabilmesi için, İstatistik Umum Müdürlüğü, esasen uzun yıllardan beri çalışmalarının bir kısmını, millî gelir konusu başta olmak üzere, böyle bir plâna elverişli bilgileri toplamaya hasretmiş, harcamıştır. Bu umum müdürlüğün sadece 1961 ilâ 1962 yılı bütçeleri yekûnu yine yuvarlak rakam 23 milyon lira civarındadır. Üçüncüsü : 91 sayılı Plânlama Kanununa 99 sayılı Kanun ile yapılan ek de «Diğer dairelerde çalışanlar, bu daire emrine verilirler. Bunlar aslî vazifelerinden maaşlarını almakta devam ederler» denilmektedir. 1962 bütçesi gerekçesinde de bu hususa temas edilmekte ve niçin böyle yapıldığı izah edilmemektedir. Böylece, geniş bir yardımı kütlesi kullanılmış olduğuna göre, bunların aylık ve ücretlerinin de kalkınma plânı maliyetinde hesaplanması icabeder ki, bunun da, Plânlama Dairesinin tahsisatı kadar bir yekûn tuttuğu merkezindedir.

Dördüncüsü : 154 sayılı Tahkim Kanunu- nun 17 nci maddesinin gerektirdiği masraflardır. Yapılması gereken esaslı tetkikler için Maliye Bakanlığınca 1961 yılından başlayarak bütçeye tahsisat konulmuş ve bu tetkikler için eenebi uzmanlar getirilmiş, yapılan hızlı çalışmalar sonunda meydana gelen raporlar iki cilt halinde bastırılmış ve Büyük Millet Meclisi üyelerine de bunlardan verilmiştir. Aynı faaliyetin bir neticesi olarak üçüncü bir eserle (Türkiye Kamu İktisadi Teşebbüsleri hakkında birleştirilmiş rapor) ve ekleri neşrolunmuştur. Bu hazırlık da Kalkınma Plânının tamamlayıcısı olduğundan, dolayısıyla masraflarının, keza Kalkınma Plânı masrafları yekûnu- na ilâvesi gerekmektedir.

Beşincisi : Yine Plânlamanın büyük bir sektörü olan Devlet personel ve bu personelin bir refoma tabi tutulması için gerekli etütleri ve hazırlıkları yapacak (Devlet Personel Dairesi) nin masraflarıdır. Bu da kalkınmayı plâna bağlama faaliyetinin bir parçasıdır.

Altıncısı : Odalar Birliğinin, plânlama faaliyetine katılmasından meydana gelmektedir. Bu birlik iki yıldan fazla bir zamandan beri, büyük ölçüde kalkınma konusu üzerinde çalıştırılmakta ve bu yolda bir hayli neşriyat yapmaktadır. İki yıldan beri tahsisatı, mesaisi ile birlikte hemen hemen plâna hasredildiğine göre, bu mesaiyi ve masrafları keza plânlamanın maliyetinde hesaba katmak doğru olur.

Yedinci olarak : İş ve teşebbüs adamlarının 1962 yazında İstanbul'da topladıkları bir konferanstır. Üç hafta devam eden bu konferansa, yerli ilim adamlarımızın yanı sıra, dünyanın başlıca memleketlerinden milletlerarası şöhret sahibi otoriteler, mütehassıslar gelip katılmış ve üç hafta devam eden bu konferansta hayli malî külfete mal olmuştur.

Sekizinci olarak, bu konuda, bâzı dış yardımları da gözden kaçırmamak icabeder.

Görülüyor ki, bir hamlede sayıveren ve memlekette iki yıldan beri çok zamanımızı alan ve sadece dairelere, dairelerde çalışan resmî aylıklı, ücretli ve eenebi olarak mukaveleli personele verilen bütçeler, ücretler, ödenekler ve çeşitli harcahlarla bu plânın hazırlığında maddi porte (50) milyon liraya varmıştır. Pahalı mı, ucuz mu?..

Pahalı demiş olsam, hemen : Ucuz etin yahnişi yavan olur, cevabı verilebilir. Doğru cevabı ancak bu maddi ve harcanan emeklerle, kullanılan zaman cevheri ile meydana gelen şeyin ne olduğunu bilmeye, bizi kandıracaklarını araştırıp görmeye ihtiyaç vardır. O halde sıra, böylece, plânın muhtevasına gelmiş bulunmaktadırlar.

Sayın Millet Meclisi üyeleri; plânın ilk cümlesini okuyorum: «Türkiye, demokrasi düzeni içinde plânlı kalkınma dönemine girmiştir.» Bu cümleden sonra, plânın bu giriş kısmında, arkada kalan yılların tenkidi yapıldıktan sonra, on beş yıllık bir görüngenç içinde (1963 - 1967) yıllarını kapsıyan (Kalkınma Plânı) nın ne yolda hazırlandığı anlatılmaktadır. Bu hale göre, yani memleketçe, milletçe bir dönüm noktasında bulunduğumuza göre ve arkada kalan hayatımıza benzemeyecek yeni bir düzenli aleme gireceğimize göre, bir an durup gerilere, geçtiğimiz yollara bakmak bir ihtiyacoluyor. Böyle bir köşe başında bulunmanın verdiği fırsattan faydalanarak, aynı

zamanda hem ileri on beş yıllık görünye - bu, plânda kullanılan bir terimdir - hem de geriye doğru olan görünye bir arada bakmak, bizim için tarihî tek bir fırsat oluyor. Çünkü, köşe döndüldükten sonra arkada kalan görünye bir hâtıra olarak kalacaktır. Ve şu anda gözlerimizle görebildiklerimiz yarımı ancak arşivde, tarih hazinesi içinde, yapraklar halinde bulunacaktır. Bu noktada hemen kaydedelim ki; tarihten, maziden, geçtiğimiz yollardan söz açımızı mâzi hasretinden, eskiye bağlılık his-sinden gelmemektedir. Bu, realitelere değer vermekten ve ölçü ihtiyacından doğmaktadır. Yeni bir harekete geçmeden önce bulunduğumuz noktayı iyice tâyin ve tesbit etmeye ihtiyaç vardır. Esasen gidişle geliş, gelişle gid-iş bir bütündür. Fakat beşer dalâletlerinin bir neticesi olarak, tarihte (benden sonra tu-fan) diyenler ve onların yanı sıra (benden ev-vel tufandı) diyerek dünyanın kendileriyle başladığı veya kendileriyle biteceğini iddia edenler çok görülmüştür.

Dalâletten kurtulmanın kolay olmadığını ve hakiki insanların dâima bir kurtuluş cehdi sarf ettiklerini tarih göstermektedir.

Şairi Âzam Abdülhak Hâmid, Endülüs Fâ-tihî 'Tarık'a şöyle söyler: «Endülüs Hüküm-daranının hazineleri içindesin Tarık, sen nere-den gelip, nerede durmuşsan? Azimetin ne ta-rafa?» ve devam eder.

Pek muhterem arkadaşlarım;

Huzurunuzda, esas konudan ayrılmış gibi göstermesi mümkün olan böyle bir sıkıntıya sevk eden âmilleri sizler elbet takdir buyurur-sunuz. Bu memlekette çok uzun yıllardan beri yapılagelen ferdî ve içtimai galatlarını elimi-ze aldığımız bu ciddi konu karşısında hatırla-mak ve bunları gözlerimizin bir ucunda tut-mak faydalı olacaktır, kanaatindeyiz. Hissî olanla reel olanı iyice ayırdetmenin zamanıdır ve bizlerin buna gereken itinayı göstermemiz bir vazifedir. Çünkü, elimize aldığımız plân ko-nusu, esasen araya his unsurunun karıştırılma-sına asla müsaade etmeyecek bir konudur. Plân-da kıyas ve ölçü bakımından her bölümde bir miktar gerilere uzanılmış, fakat her nedense ekseriyetle on yıl içinde kalmıştır; bu ölçü yeterli görülmüştür. Biz bunu yeterli bulmuyo-ruz. Kalkınma plânının ehemmiyetiyle mütena-

sibolarak gerilere, çok daha gerilere, Cumhuri-yetin kuruluşuna kadar gitmek istiyoruz. Böy-le olunca da durumu dış çevre ile birlikte gö-rebilmek için, Birinci Cihan Harbine kadar uzanmak icâbediyor. Böylece saha genişliyors-a da bizim mâruzatımız kısa ve mütakâsif ola-caktır.

İçinde bulunduğumuz yüzyılın hikâyesi esa-sen Birinci Cihan Harbi ile başlar. Bu harbin doğuşu, esasen dünya krizinin bir neticesi, ikinci harbin kendisi de ayrı bir kriz ve kar-gaşalık âmili olmuştur. Harbin neticesinde, ga-lipler de mağluplar kadar harâbeye uğramış-lar, perişan olmuşlar ve neticede dünyamızın ekonomi düzeni tamamen altüst olmuştur. Büt-tün memleketlerde hükümetler ve iş adamları, ekonomiyi yeniden teşkilâtlandırmak, düzenine koymak gibi, son derece güç bir durumla karşı karşıya gelmiş bulunuyorlardı. Böyle bir du-rumda, 1919 yılının Ocak ayında Amerika'da Harvard Üniversitesinin bir kaç profesörü ha-rekete geçerek bir (Ekonomik Araştırmalar Ko-mitesi) kurarak çalışmaya ve bir yandan da neşriyata başladılar. Bir yıllık azimli çalışma-larının bir neticesi olarak da 1920 yazının baş-langıcında patlak verecek buhranı evvelinden haber verebildiler.

1923 ten itibaren Londra, Cambridge Üni-versiteleri Profesörlerinin, Harvard Komitesi-nin nezareti altında, Büyük Britanya'nın eko-nomik vaziyetini tahlil etmek üzere birleştiler. Bu birleşenler az sonra Paris Üniversitesi İsta-tistik Enstitüsü, Roma ve Padu Ekonomi ve İst-atistik enstitüleri ile münasebete giriştiler. Ni-hayet Milletler Cemiyeti de 1924 te (Ekonomik Barometreli) üzerine bir rapor hazırladı. Çalış-malar, ekonomi sahasında bir nevi meteoroloji çalışmaları halini almaktaydı. Ruslar, Alman-lar, Çekler ve birbirini takiben birçok memle-ketler, konjonktür çalışmalarına koyulmuşlar-dı. Birçok memleketlerde, işlerin esas durumu hakkında bilgi vermek ile görevli enstitüler ku-racak kadar ciddi alâka uyanmıştı.

Birinci Dünya Harbinin sonrasında millet-ler böyle bir çaba içinde iken, bizim halimiz nice idi? Avrupa'da bir mütareke ile harb sona erdiği zaman, Türkiye'nin ne halde bulunduğ-u burada tekrarlamakla vakit kaybedecek de-ğiliz. Harvard Üniversitesi profesörleri dünya ekonomi alanını yoluna koymak için harekete

geçerken, Gazi Mustafa Kemal, Samsun'a çıkıyor ve bize 1919 Türkiyesini büyük çıplaklığı ile anlatıyor. (Alkışlar) Bütün dünyanın yaralarını sarmakla meşgul olduğu bir devrede, 1919 - 1922 yıllarında Türkiye yeni bir harbin ateşleri içinde yanıyor, elde kalan son kuvvetlerle girecek 5 kanlı yıl içinde bütün genç ve iyi yetişmiş kuvvetlerimizi silip süpürmüş, İstiklâl Harbi bu faciayı bir kat daha derinleştirmiş ve bunun neticesinde, 1923 e diğer bütün milletlerden daha perişan bir halde varabilmistik. Bu tarihi burada hatırlatmaktan maksadımız, Türkiye'nin kırk yıldan beri devam edegelen içtimai ve iktisadi takatsizliğinin temel âmillerini göstermek ve bu derece geri kalışımızı millete kabiliyet noksanı yüklemek gafletinden kurtarmak ve bize yükletilmek istenilen aşağılık duygusundan sıyrılmaktır. (Soldan; bravo sesleri ve alkışlar) Bu yüz yılın başında Türk Milletinin başına gelen felâketler, muasır millet ve devletlerin hangisinin başına gelmiştir?

Gazi Mustafa Kemal'in, harbin bıraktığı ateşler henüz sönmeyen, 1923 ün başında ilk işi, İzmir'de bir iktisat kongresi toplamak oldu. Durum bütün açıklığı ile ve acılığı ile tesbit olundu. Fakat, çare, tedbir ne olacaktı? Tedbir ve çarelere siyasi ahvalin ağır dalgalanmaları fırsat vermiyordu. Arkadan mübadele fırsatı gelip çattı. Mübadele, siyasi ve içtimai bakımdan iyi olmuştur, kötü olmuştur; doğru olmuştur, yanlış olmuştur; bu hususlar bir tarafa, fakat muhakkak olan şudur ki, Birinci Cihan Harbinde, Doğu vilâyetlerimizin boşalması ile neticelenen felâketlere, vatanlara ve vatanın ekonomik bölgelerinde konkunç boşluklar bırakan ekonomik atomlara bu mübadele, yenilerini katmıştır. Türkiye'nin ekonomi sisteminin yer yer damarları kopmuş, kesilmiş, birçok organlarda paralizi hâsıl olmuştur. Yine söylemek isteriz ki, böyle bir hal bugün karşımızda yükselen muasır memleketlerden hangisinin başına gelmiştir? İktisadi sahada geriliğimizin bu ikinci âmiline de böylece işaret etmiş olduk. Üçüncü bir âmil daha var ki; o, bugünkü iktisadi sistemimizde, daha doğrusu iktisadi vakıalarımızda rol oynamıştır. Bu âmil, iktisadi sahada kapitülasyonların, kapitülasyonlardan kalan ve yeni müstakil Türkiye Cumhuriyeti bünyesinde yabancılaşımı muhafa-

za eden iktisadi müesseselerin millileştirilmesi işidir ki, Devletçiliğe yol açan bir başlangıç olmuştur. Böylece Türkiye'de 1923 - 1928, mâzinin tasfiyesi yılları olmuştur.

Sayın milletvekilleri; sizleri, o geçirdiğimiz korkunç ve çok ıstıraplı yılların hikâyesiy-le daha fazla üzmemek için sözü yapıcı devre intikal ettireceğim. Türkiye Büyük Millet Meclisinin ananevi ve temel karakteri olan yapıcılık ve yaratıcılığa... Bu suretle, hepimiz bir ferahlık duyacaksınız.

Yıl 1928, Sanayi Kanunu çıkıyor ve buna muvazi olarak (Türkiye Sanayi ve Maden Bankası) kuruluyor. (yıl 1925) 7 yıl sonra bu banka (Türkiye Sanayi Kredisi Bankası) na kalbediliyor; bir yıl sonra da (Sümerbank) halini alıyor. Yine bu ilk devrede (yıl 1925), (İş Bankası) kuruluyor. Görülüyor ki, kalkınma davranışı daha tasfiye bitmeden başlamıştır. Türkiye'nin yaşama kudretini, hayatiyetini, düşürüldüğü yerden kalkma azmini bu devrede kolayca müşahade etmek mümkündür. Bir İngiliz kadın muharriri, yüzyılım yirmilerle sayılan bu yıllarını, Türkiye için yazdığı eserinde, (Dark Mononat) adını koymak suretiyle tarafsızca tasvir etmiştir kanaatindeyiz.

30 la başhyan yıllara gelince : Türkiye'de yapımcılar, bütün gayretleriyle çalışırken, nazariyeciler ortaya çıkmaya, iş yerine münakaşa ile teferrüdetmek isteyenler çoğalmaya başlamıştır. Bu, çok dikkat edilmesi gereken bir başlangıçtır. Bunların söz ve münakaşa sermayeleri mahdut ve hazır ithal malıdır. İlham kaynakları ve hattâ modelleri tektir ve belirlidir. Bunların bir de mecmuaları vardır. Bunlar, konuşmamızın bu geriye doğru bakış faslının başında bahsettiğimiz Harvard Profesörlerinin başladıkları ve Avrupaca benimsemiş çalışma sistemine sırtlarını çevirmişler ve akıllarını, fikirlerini hep şiddetli bir propagandaya kaptırmışlardır.

O zamanlar, böyle bir kısım gençlerin akıllarını, fikirlerini çeken, çelen şiddetli propagandanın, ne propagandası olduğunu hatırlıyacaksınız. Bütün dünyayı kendisiyle meşgul etmeye çalışan bu propaganda, Rusların beş yıllık plânları için giriştikleri propagandalardı. İlk Rus plânı 1925 - 1928 de, yani 3 yılda hazırlanmış ve 1928 ilkbaharında toplanan 15

nei Komünist Partisi kongresine sunulmuştu. Kongrece onaylanan bu birinci beş yıllık kalkınma plânı 1929 - 1933 yıllarında tatbika konulmuştu. İşte 30 larla sayılan yıllar, bunun propaganda velvelesi içinde başlamıştı. Her gün Rus radyoları rakam neşreliyordu; bu rakamlar ilk beş yıllık plâna göre ve 1926 - 1927 yıllarına kıyasen şöyle gelişecekti :

Umumi nüfus	% 11,8	Artacak
Maaşlılar	% 18,2	»
Muhtelif sanayi	% 181	»
Ağır sanayi	% 255	»
Hafif sanayi	% 144	»
Zirai istihsal	% 151	»
Millî gelir	% 101,50	»

Rusların bu plân üzerine ve propaganda yazılarına karşı o zaman ağır, ciddi tetkik mahsulü yazılar ve eserler de yayındı. Bu yazılarda ve eserlerde bu plânın asıl hedefi ve istinatları daha açık görülebiliyordu. Rusya'da 1917 İhtilâli olmuş, fakat bu ülkeler, plânın yürürlüğe girdiği tarihe kadar ve plân devresinde de hakiki bir sulha kavuşmamıştı. Esasen Rus İhtilâlcileri, bir sulh düşünmüyorlardı. Onların asıl sloganı şu idi : «Sovyet ittihadı, daimî surette hali harbede bulunan bir memlekettir.» Bu slogan, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri İttihadındaki vaziyeti çok iyi tavsif etmektedir. Sovyetlerde birçok cephelerde muharebe ve mücadele edilir. Yüzlerce, hattâ binlerce cephe vardır. Bolşevik neşriyatında, her hangi meselede halkı teşvik ve tahrik için (cephe) kelimesinin kullanılması âdet olmuştur.

İşte böyle bir hengâmede Türkiye'de (Âli İktisat Şûrası) diye bir teşekkül meydana getirildi ve buraya birçok nazariyeci girdi. Faaliyete mecmua ile başhyanlardan bazıları da bu (Âli İktisat Şûrası) nda mevki aldılar. Bu şûranın tavsiyesiyle bizde de beş yıllık bir plân yapıldı. Fakat nasıl? Onu ne siz sorun, ne biz söyleyelim. (C. H. P. sıralarından «Söyle, söyle» sesleri) Arkadan gelecekmiş. İstatistik Dairesi henüz kuruluyor. 1927 de bir nüfus sayımı denemesi ile staja başlamış durumda, 1930 nüfus sayımı yapılmış, tasnifi devam ediyor. Konjonktürün henüz kendisi değil, kalem ucu ile adı gelmek üzere. (Millî gelir) den, gratsiyeller-

den bahsedilir gibi ediliyor : Yani bize göre değil de, dünyada böyle şeyler de var gibisinden. Yıl 1933; plân ortaya çıkıyor. Ekonomi Bakanlığı, sadece Rus modelleriyle yetinmemiş, isabetli bir kararla Türkiye iktisadiyatını tetkik ettirmek üzere, Amerika'dan Mr. Wolker D. Hines riyasetinde bir heyeti memleketimize getirip, tetkikler yaptırmış. Bunların hazırlamış oldukları ilk raporlar, teşekkür olunur ki, 1933 yılında Ekonomi Bakanlığının 1 sayılı eseri olarak yayınlanmıştır. Bu seride 2 nci sayıyı (Millî gelir) adlı 36 sahifelik bir cüz teşkil etmektedir. Millî gelir üzerinde asıl işe yarar ölçüde bir eser 7 sahifelik olup, 1937 de yayınlanmıştır.

Burada böylece, bir nev'i bibliografya konusuna dalmamız, asıl maksadımız değildir. Birinci plânın nasıl önden gittiğini, istimin ise nasıl arkadan geldiğini göstermek içindir. Durum açıkça görülmektedir; bir ithal makete göre hareket edilmiş, bir asırdan beri devam eden hata bir kere daha işlenmiş; aynı zamanda Devletçiliğe doğru ağır bir adım böylece açılmıştır. Burada asıl hedefimiz bu devrelerin kritiğini yapmak değil, sadece geriye doğru bir perspektif bakış olduğuna göre, üzerinde fazla durmadan geçeceğiz.

Bu perspektifte sivri bir şekilde görünen bilgisizlik donelerinden mahrum oluşumuz, fakat, buna rağmen büyük projeler yaparak, bunları zorlayarak yürütmek karakteridir. Bu bilgisizlik, iktisadi sahada teşkilâtsizliği İkinci Dünya Harbinde pek elim bir şekilde çektiğimizi hatırlamalıyız. Müspet ciddi tatbikatı ithal birlikleri ile Ticaret Bakanlığı arasında koordinasyonu icabettiren ve neticede her iki tarafın - aynı demiyelim ama - büyük bir boşluk içinde bulunduğu ve güvenilir, ihtiyacı karşılar donelerden, dokûmandan ve hattâ bilgilerden mahrum olduğu bir kere daha sabit olmuştur. Raif Karadeniz, gerek Bakanlığın ve gerekse iktisadi sahanın teşkilâtsizlik ve teçhizatsızlığını görmüş ve acı acı itiraf etmek divanmertliğini göstermişti. Bari ondan sonra, İkinci Dünya Harbinin verdiği acı tecrübelerden faydalanabildik mi? Eğer faydalanabilmiş olsaydık İstatistik Teşkilât Kanunu bu Meclisimizin bu dönemine kadar kalmazdı. Eğer felâketlerden, ıstıraplardan ders çıkarabilmiş olsaydık, harbi mütâ-

akıp hemen bir umum müdürlük değil, bir istatistik enstitüsü kurardık. Unutmamak lâzımdır ki, değil Avrupalıların, şurada Bulgarların bu enstitüleri kuruluşları iki yıla yaklaşmaktadır; bizim istatistik idaremiz büyük memnunlukla onların neşriyatından faydalanmaktadır. (Millî gelir tahminleri usulleri) hakkında pek faydalı bir eser, bir Bulgar istatistikeisi tarafından İngilizceye çevrilmiş, ve Türkçeye tercüme edilerek 1944 yılında neşredilmiştir.

Buraya kadar olan bütün bu mâruzatımız, dünne, hattâ bugüne kadar olan bilgi, doküman bakımından teçhizatlılığımızı göstermeye yeter sanırım.

Sayın Milletvekilleri,

Şimdi sıra, iktisadi alanda şarktan garba geçişimiz safhasına gelmiş bulunmaktadır. Bunun için bir tarih vermek gerekirse 1948 yılını gösterebiliriz. İkinci Dünya Harbinden sonra evvelâ siyasi bakımdan garp demokrasileri safında yer aldıktan sonra; iktisadi sahada da, kendi kendimize yeterlik devresini kapıyarak Avrupa İktisadi İş Birliği camiasına katılıyoruz. Aynı yıl A. B. D. ile iki iktisadi anlaşma imzalıyoruz. Büyük Millet Meclisine gelen bu iki anlaşma 5 ve 9 Ağustos tarihlerinde 5252 ve 5253 sayılı kanunlarla kabul ve teyid olunuyor. Bu anlaşmaların altındaki imza, rahmetli Necmeddin Sadak'ındır. İşte o tarihlerden itibaren ki, Avrupa'da şu veya bu plân değil Marshall Plânı yürümüştür. Türkiye'de de yürüyen Marshall Plânı olmuştur. İnzalamış olduğumuz muahedenin bir hükmüne uyularak, bu plânın Türkiye'ye ait tatbikatı üçer ayda bir (Türkiye'de Marshall Plânı) başlığı altında yayınlanmıştır. Fakat 1960 yılına kadar böyle gelen bu yayın, 1960 dan itibaren adı değiştirilen (Türkiye'de Amerikan İktisadi Yardımları) şekline sokulmuştur. Biz bunun sebebini bilmiyoruz.

Marshall Plânı, garpvari bir plândır. Birinci Dünya Harbinden sonra Rusya'da başlıyan beşefî topyekûn harp olan plânlara benzer bir tarafı yoktur. Sistemi tamamen başkadır. Garphılar, sözlerimizin başında da belirttiğimiz gibi. Birinci Dünya Harbinden sonra plânlar yapmışlardır. Hem de Harvard'lilerin ilmî reisliğini kabul eden Londra Üniversitesi, Cambridge üniversiteleri katılarak, bu defa, yani İkinci Dünya Harbinden sonra milyarlar ve milyonlarca dolârlık fedakârlıklarına dayanan tat-

bikleri plânsızlığı, Amerikan ehliyetizliği iddia olunabilir mi? İddia olabilir, fakat bu iddiayı yapanlar ne duruma düşerler, onu bilemem. Geniş esaslara ve sağlam tetkiklere dayanan bu Marshall Plânının karakteristiği: (Projeler manzumesi) olarak görülmektedir. Nitekim bizde de 1948 den başlıyarak tatbik edilen bu projeler manzumesi olmuştur. Ve 1948 de hiç kimse eski Beş yıllık plânlar gibi total bir plânlamayı tezgâha koymamış, lâfını dahi etmemiştir.

Bununla beraber Türkiye iktisatçıları - Allaha şükür vardır - Türkiye'nin bilgi, iş ve teşebbüs adamları - Yine Allaha şükür vardır - 1948 yılında Hükümetin teşebbüslerine müvazi olarak derhal harekete geçerek, aynı yılın sonbaharında, Türkiye'de 1923 yılından beri yapılmıyan geniş çapta bir iktisat kongresini toplamışlardır. Bu kongrenin bastırılmış olan tebliğleri ve kongre tutanakları iktisadi hayatımızın değerli vesikalarıdır. Yalnız dolâr, yalnız makina yardımı bakımından değil, moral bakımından Türkiye'de, daha 1948 yılında bir hamlecilik, şevkli, canlı bir hayat başlamış, 1949 da Max. W. Thornburg gibi birçok şöretler ve Barker misyonları birbiri ardısıra Türkiye'ye gelerek tetkikler yapmışlar, rakamlar vermişler, Türkiye hakkında değerli eserler vücuda getirmişlerdir. Marshall Plânı neşriyatı da başlıbaşına bir değerli dokümandır. Amerika Hariciyesinin Ekonomi Dairesi 1956 da Türkiye'deki dış sermaye ve yatırımlar hakkında yayınlanmış olduğu bir eserden bizler bugün dahi mahrumuz.

1948 de başlıyan bu hareket ve tatbikat, 1958 de 10 yıllık merhalesini tamamlamış ve 1958 yılının ortasında, yani on yıl tamam olunca, Türkiye'de iktisadi stablizasyona geçilmiştir. Bizim görüşümüze göre, bir on yıllık devre ele alınacaksa; bu devre 1948 yazından 1958 yazına kadar olan devredir. Realite de budur. Stablizasyon devresi elbette bir evvelki devreye benzemeyecekti. Bunun için de, yeni plânlara ve yine projeler manzumesine ihtiyaç vardı. İşte bu ihtiyaç ile ki, Prof. Baade gelmiş ve çalışmaları sonunda raporunu vermişti. Bu rapor, alelâde bir müşahade raporu değildir. Eserin ikinci cildi, Akdeniz bölgesi kalkınma projesi ve su kaynakları geliştirilmesi programıdır. Stablizasyon devresi içinde hazırlanan projeler, daha evvelkilerle birlikte 1960 a 1388 aded olarak devredil-

miştir. Millî Birlik Hükümeti, büyük emek ve para sarfı ile meydana getirilen bu projeleri bir tarafa itmemiş; onları teker teker ele alarak, 819 unun devamına, 416 sının bir müddet sonra tatbik mevkiine konulmasına, geri kalan 150 projenin iptaline karar vermiştir ki, bu iptalin de yekûnu yüzde 15 tutmaktadır.

Bu projelerin yanı sıra, kendi gayretlerimiz ve imkânlarımızla meydana getirilmiş eserlerden bâzılarını zikretmek isteriz. Bunlardan biri, 1958 de toplanan prodüktivite, diğeri ise Ziraat Ve-kâletinin 1959 Koordinasyon toplantısıdır ki, her ikisinin raporları bir cilt halinde bastırılmıştır.

Millet Meclisinin sayın üyeleri,

Geriye doğru olan perspektif üzerinde uzunca süren, fakat yine de muhtasar olan görüşümüzü tamamlamış bulunuyoruz. Arkada kalan 39 - 40 yıllık devrede Türkiye'nin bir yıkımdan kurtarılıp, onun her sahada mamur ve Türk milletinin müreffeh olabilmesi için nice mücahitler gençliklerini tükettiler, niceleri saçlarını akpak ettiler. Nesiller geldi geçti; fertlerin ömür hikâyeleri tükendi. Fakat şu inkâr edilemez bir hakikattir ki, 1922 Türkiye'si, 1962 Türkiye'si haline geldi. Arada başdöndürücü mesafelerin katedilmiş olduğunu, bizim gibi bu devri baştan başa yakından yaşayanlar bilirler.

Milletimiz ve milletimizin yetiştirdiği mümtaz simalar, yalnız savaş meydanlarında değil, 1923 ten bu yana iktisadî sahada türlü şahsiyetler savaşlar vermişlerdir. Millete hizmet etmiş, eser bırakmış olan bütün o insanlara ve nesillere burada, tarihimizin bu dönemecinde minnet ve şükranlarımızı hûşû içinde arz ederiz.

Bugün eski nesillerden kalanlarımıza düşen, bugünkü yeni nesillere düşen vazife dünya benimle başlıyor zihniyetini bir tarafa iterek ve benden sonra tufan gibi bir zücret haline düşmeden, hulûs ile o mazlum ve mübarek millete hizmet etmektir.

Millet Meclisinin sayın üyeleri;

Konuşmamızın üçüncü bölümüne geçiyoruz. Bu bölümde, kalkınma hedefleri, plân ve stratejisi üzerinde duracağız. (Toplumun refahı) olarak gösterilen aslı hedefin (Siyasi), (İçtimai), (İktisadi) olmak üzere üç de unsuru sayılıyor.

Bunlardan (Siyasi) olanı plânda; «Türk toplumunun seçtiği yaşayış şekli olan demokrasi düzeni içinde». «Hürriyet nizamı içinde» olarak

ifade ediliyor. Milletimizin bu yaşama şekli ve düzeni, esasen asırlardır gelişerek gelen toplum yapısının tabii bir neticesi, Devletin rejimini tâyin eden de 1961 Anayasası olduğuna göre, Türkiye'de her ne yapılsa yapılsın, evvelâ bu milletin içtimai formasyonuna, ruhuna, Anayasa ve mânasına aykırı olmayacaktır.

Bizim bugün burada arıyacağımız, önümüze gelen bu tedbirler silsilesinin evvelâ içtimai ve siyasi yapımıza uygunluğunu araştırıp görmek, ondan sonra da, gösterdiği tedbirlerin isabetini ve bu tedbirlerin gerektirdiği külfetlere ve fedakârlıklara karşılık va'dettiği nimetleri ve faydaları ölçmektir.

Fakat bu işe girişmeden ve bizim plânın getirdiği tedbirleri birer birer ele almadan önce. (Plân fikri) ve başka memleketlerdeki tarihi seyri üzerinde durmak isteriz. Ve böylece dünyada yapılmış, geçirilmiş ve denenmiş olanları gördükten sonra, bizim plân ile kıyaslamak imkânını buluruz.

Siyasi ideolojileri esas tutarak iktisadi hayata istikamet vermek ve ona tesir etmek fikri birbuçuk asır ötesinden gelmektedir. Hegel'in devletçiliği, Saint - Simon'un istihsalî plânlaştırma fikri, Karl Marx'ın Sermaye Düşmanlığı ve Rodbertus'un Nasyonal Sosyalizmi, zamanımıza kadar gelen ve demokrasi prensipleri ile ferdi hürriyetlere karşı çıkan mücadele cereyanlarıdır. Bunlardan Saint - Simon'un ortaya attığı, «Halkın hayat şartlarını tanzime memur, merkezî bir plânlaştırma şurası vücuda getirmek» fikri, her halde plân fikrinden başka bir şey değildir.

Saint - Simon ve Hegel tarafından ortaya atılan sloganlar, üç büyük kol halinde inkişaf etmiş ve muhtelif cereyanlar halinde zamanımıza kadar gelmiştir. Bunlardan Auguste, ferdi şuur ve hürriyetin dayandığı felsefî esasları yıkmaya çalışmış, Karl Marx, gayretlerini bir proleterya diktatörlüğü ile neticelenecek sınıf ihtilâli üzerine teksif etmiş ve üçüncü kolu teşkil eden bir yığın mütefekkir ise ferdiyetçilik aleyhinde fikirlerini, (Devletçilik) adı altında ortaya çıkarmışlardır. Devletçiliğin muvaffakiyetsizliklerinin neticeleri elle tutulur hale gelince de, bir nevi, gene Devletin iktisadî ve içtimai hayata tahakkümü demek olan, plân fikri yayılmaya başlamıştır. Bunların başında Alman sanayiini kuvvetlendirmek isteyen ve bu-

nun için araştırmalar yapan Friedrich List gelmektedir. Bugünkü anlamda olmamakla beraber, tatbikata da yine Almanya'da raslanmaktadır. 1914 - 1918 yıllarında Harb Maddeleri Vekâletinin çalışmaları arasında ilk plânlı çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Ancak bu çalışmalar, bugün bilhassa totaliter memleketlerde görülen plân anlayışı ile hiçbir şekilde karıştırmamak icabeder.

Birinci Cihan Harbinden sonra'dır ki, plân fikri, nazari olmaktan çıkmış, daha evvel arz ettiğimiz gibi, Rusya'dan başlayarak tatbik sahasına geçirilmiştir. Ancak plân fikrinin Batı memleketlerinde kullanılması Sovyetler Birliğinin Batı üzerine tesiri olarak görülmektedir. Bu iddianın taraftarlarından Edward H. Car, iktisadi sahada Sovyetler Birliğinin Batı memleketleri üzerindeki tesirini bir tek kelime ile hülâsa etmektedir. Bu kelime «plânlama»dır.

Şurası muhakkaktır ki, bugün plânlama ve plân fikri üzerinde herkes anlaşmış değildir. Bu mevzuda kesin ve etraflı bir şekilde tarif yapılmadığı için, mesele insanlar arasında birçok anlaşmazlıklara sebeb olmaktadır ve neticede çeşitli plân ve plânlama tarifleri ortaya çıkmaktadır. Bunlardan biri Donald C. Stone'un Birleşmiş Milletler hesabına hazırladığı bir raporda verdiği tariftir. Bu tarifte, «Plânlama, kaynakların ve ihtiyaçların tesbiti ve mevcut kaynakların bu ihtiyaçları karşılayacak şekilde seferber edilmesini sağlayan programların ortaya konmasıdır.» şeklinde ifade edilmiştir. Başka bir tarif, daha ziyade sosyalistlerin görüşüdür. «Plânlama, milli ihtiyaçları ve kaynakları tesbit etmek, ondan sonra da, bu ihtiyaçların karşılanmasını sağlamak için kaynakların nasıl seferber edileceğini gösteren mecburi, şümüllü ve zaman bütünlerine göre ayarlanmış esasları ortaya koyup tatbik etmek demektir.» şeklinde ortaya atılmıştı. Nihayet bu mevzuda bu yaz Çınar Oteli Konferanslarında, Hindistan Plânının tenkidini yapan M. R. Masani, şöyle diyor: «Plânlama ile alâkalı zıt görüşlerin büyük bir kısmı, bu tâbirin tek ve dar mânası olmamasından doğmaktadır. Muhtelif iktisadi sistemlere en üstünkörü bir bakış bile tabiatı ile bir plânlamanın mevcud olduğunu gösterir. Asıl halledilecek mesele şudur: Hangi nevi ve ne mikyasta bir plânlama? Her memleketin ve her sistemin kendi plânlama metodunu tâyin

etmesine ve bunlar arasında pek çok fark bulunmasına rağmen, netice bir güdümlü ekonomiyi? Yoksa müstehlikin kiral olduğu bir ekonomi mi? Sorusuna müncer olmaktadır.» Buradan çıkarılan mâna, totaliter memleketlerdeki plânla, demokratik memleketlerdeki plânın birbirinden ayırılması gerektiğidir. Her iki çeşit plân arasında gerek mahiyet, gerek muhteva ve gerekse yapılış şekli bakımından pek çok farklar bulunmakla beraber, biz ancak mühim olanlarına işaretle iktifa edeceğiz.

Her iki plân çeşidi arasında bulunan başlıca farkları göstereceğiz:

a) Demokratik memleketlerin plânları, müddet bakımından anayasalarındaki seçim devrelerine bağlıdır ve bu devrelerden pek fazla uzun süreli olmazlar. Totaliter memleketlerde ise, iktidar, bir program etrafında birleşmiş bir sınıfın inhisarında olduğundan, o sınıf bir ihtilâl veya başka sebeplerle devrilmeye kadar hiçbir kayda tâbi değildir. Bu bakımdan 5, 10 ve 15 senelik, hattâ 20 senelik bile olabilir.

b) Demokratik memleketlerde, plânların finansmanlarını yapacak olan para en çok bir seçim devresine göre hesaplanabileceğinden, hükümetler ve meclisler, seçim devrelerini aşan müddetler için angajmanlara giremezler. Zira, bir seçim devresinden sonraki rakamlar, nihayet bir temenni, tahmin hududundan daha yukarı çıkamaz; ayrıca vatandaştan alınacak vergiler ve vatanışa yükletilecek diğer külfetlerde, ancak bir seçim devresi için garanti edilebilir.

c) Demokratik memleketlerde sosyal nizam, her sahada hürriyet prensibine dayandığından ve bunlar anayasalarla garanti altına alındığından, fertlere verilmiş hak ve hürriyetler, plânlarla ihlâl edilemezler. Plânın hazırlanmasında bu husus birinci derecede nazarı itibara alınır.

Totaliter memleketlerde ise, fertlerin birçok hürriyetleri ellerinden alınmıştır. Bazı haklar kısılmıştır. Bu bakımdan, böyle memleketlerde, meselâ işçinin grev hakkı ve çiftçinin mahsul fiyatlarının artırılması gibi meseleler mevzu bahis olamaz. Böyle meselelerin çıkmasından doğacak ve maliyete tesir edecek problemlerde görülmiyeceğinden uzun vâdeli ve kesin tahsisatlı plânlar rahateca yapılabilir.

d) Demokratik memleketlerde, plânların hususi teşebbüse ait kısımları ancak bir tavsiyeden ibaret kalır. Ve plâna riayet ettikleri takdirde kendilerine sağlanacak kolaylıkları gösteren bir program halinde olabilir. Keza, böyle memleketlerde, Devletin ekonomik faaliyetlerinin hududu, anayasalarında yazılı prensiplerle tâyin ve tesbit edildiğinden, Devlet Sektörü, ancak, seçimle iktidara gelen bir partinin programında yazılı olduğu nisbette plânlar da yer alabilir.

Totaliter memleketlerde ne ferd için ne de Devlet için kayıtlar olmadığından ve Devletin yapacağı işlere hudut tâyin edilmediğinden plânın şümül ve mahiyeti, çok farklı olur ve iktisadi hayatın bütününe içine alır. Öyleki, Trocki'nin dediği gibi, «İktidar mevkiine itaat etmeyenler aç kalmaya mahkûm» olur.

e) Demokratik memleketlerdeki plânlar, daha ziyade muayyen bölge veya muayyen bir meselenin halini hedef olarak almakta ve hedefleri siyasi kudret tâyin ve tesbidetmektedir. Bu bakımdan, emredici mahiyette ve iktisadi ve sosyal hayatın bütün kollarına şâmil bir karakterde olamazlar. Totaliter memleketlerdeki plânlar ise, emredici ve çok şümüllü olur; cemiyetin bütün hayatını kayıtlayıcı bir mahiyet arz ederler.

Seçilen hedefler, seçimle gelen siyasi kudret tarafından değil, ekseriya seçimsiz gelen bir ekiple, teknik bir ekip tarafından müştereken seçilir ki, bu seçimde ilham, halkın dert ve ıstırapları yerine, başka faktörler olur.

Buraya kadar olan mâruzatımızla dünyadaki plân fikri ve tatbikatı gözden geçirilmek suretiyle, müzakerelerini yaptığımız plân hakkındaki görüşlerimizin esaslarını da kısmen ortaya koymuş olduk. Daha sonra arz edeceğimiz (iktisadi kalkınma), (karma ekonomi), (Devlet işletmeciliği), (plânın finansmanı) gibi kısımlarda, bilvesile, plân görüşümüz daha çok aydınlanarak tamamlanacaktır.

Plânın içtimai hedeflerine ve tedbirlerine ait görüşlerimizi daha evvel arza başlayacağız. Yalnız, (plân mefhumu) ve müzakeresini yaptığımız (plânın umumi yapısı) hakkında teferruattan sayılabilecek bir iki hususu kısaca kaydedip geçeceğiz. Bu kısa kayıtlar şunlardır :

I - Plânda (ana prensipler), (bugünkü durum, (talep prejkisyonu), (istihsal hedefleri),

(yatırımlar), (tedbirler) bir hayli karışık olarak işlenmiş ve bu kısımları izah gayreti ile birçok doküman araya konulmuş ve bir nevi (gerekece) mahiyetinde olan uzun yazılar ve tablolar verilmek suretiyle, (öz) ile (teferruat) birbirlerine karıştırılmıştır. Bu bir sivil zaafıdır.

II - İstatistikler, nazari bilgilerden sonra plânda, birinci derecede istinadî teşkil etmiştir. Halbuki, bizim istatistikçiliğimiz, maalesef henüz beklenen olgunluğa varmamış, evvelece bahsettiğimiz gibi, henüz bir enstitü kurulmamış ve yeteri derecede mütehassıs elemanları yetiştirilmemiştir.

III - Plân, iktisadi olduğu kadar, toplumsal gayeleri de hedef tuttuğuna göre, bu sahada istatistikün başaramıyacağı araştırmaları, içtimai anketler ve monoğrafik tetkiklerle yapmak icabederdi ki, plânda buna ait bir iz dahi görülmemektedir. Bu bakımdan plânın içtimai kısımları, yine iktisadi bakımdan olan görüşlerden ve faraziyelerden ibaret olarak kalmıştır.

IV - Plân, istatistik dışına çıkan her kısımda olduğu gibi, bölgelerin tetkikleri bakımından da sadece bir zaafı ve büyük bir eksikliği ifade etmekten daha ileri bir şey yapamamış durumdadır. Baş taraflarda plânın, bütünü ile, sağlam esaslara dayanması için, bölgelere ait bilgilerin elde edilmesine zaruret bulunduğu ifade edilirken, bölge plânları kısmında bakınız ne deniliyor :

a) «Millî plân çalışmaları, çeşitli kesimler ve çalışma kollarına bağlıdır. Konuların bölgeler açısından ele alınacak unsurlarla nemalandırılması çok amaçlı bir bölge plânlamasıyla mümkündür.»

b) «Kaynakların kullanılmasına etkisi bakımından bölge plânları, millî plânı ve plân içindeki yatırımları tamamlayıcı bir unsur olarak kabul etmek gerekir.»

c) «Bölge çalışmalarının, plâna esas olacak tasarımların ve programların hazırlanmasında büyük bir faydası vardır.»

e) «Ne var ki, kapsayıcı, ayrıntılı bölge plânlanması, gerekli teşkilâtlanma ve araştırmalardan ötürü ancak uzun sürede gerçekleştirilecek bir konudur.»

Büyük şehirler ve bölgeleri konusunda :

d) «Bu bölgelerin dolaylarında yeni çekim ve büyüme merkezleri, sanayi yaratarak, nüfusun ve iktisadi çalışmaların daha dengeli bir şekilde dağıtımını sağlayacak araçlar araştırılmalıdır.»

e) «Bölge plânlaması, hem dünyada ve hem yurdumuzda çok yeni bir konudur. Bunun için, bu ilk hamle devresinde teorik çerçevenin geliştirilmesine ve bu konuda elde bulunan yeterli personelden ve birkaç bölgede girişilen deneme çalışmalarından yararlanmaya çalışılmıştır.»

Bu bölgelerin (Doğu ve Güney - Doğu), (Antalya bölgesi), (Doğu Marmara), (Zonguldak) dan ibaret olduğu söylendikten sonra :

f) «Bu bölgeler konusunda şimdiye kadar yapılan çalışmalar, kılavuz çalışmalar niteliğini taşımaktadır.»

g) «Varılacak en son amaç, her bölgede araştırma takımları kurmak yoluyla, ileride genel plân çerçevesine uygun bölge programları hazırlamak ve bunların uygulanması bakımından gerekli idari teşkilâtlanmayı sağlamaktır.»

h) «Yetişmiş eleman azlığı ve ayrıntılı bilgi toplama zorunluğu yüzünden, ancak uzun süren etkili bir şekilde gerçekleştirilecek bir iştir.»

Şu sarf ettiğimiz sözler, ki yarım sahife bile tutmaz ve bizim plânın (Bölge plânlaması ve kalkınması) kısmını teşkil etmektedir. Ya diğer sayfeleri mi?... Onlar, plânın her tarafında kerrat ile geçen sözlerdir. Neticede, özet olarak, ne deniliyor) «Elde mütehassıs eleman yok, bölgeler çok... İş de acele. Bunu, ileride kadrolar kurarak yapacağız.» Tünkçesi : görünür görünmez profesörlere kıfayetli asistanlar bulacağız, hattâ asistanlara da asistanlar bulacağız ve büyük bir teşkilât yapacağız. Yeni tahsisatlar koyacağız, takımlar kuracağız, adı ilmi olacak, fakat hakikatte şu malûm ve meşhur bürokrasi çarkı işliyecek ve biz, millet olarak, beklemekte devam edeceğiz.

Haydi, biz millet olarak beklemekte devam edelim; fakat plân yapılırken bölgelerin araştırılmış, tartışılmış olması gerektiği, yine plânda ifade edilmişken hâlâ bu iş yapılmamış olduğuna göre, plânın temelleri nereye dayatılmış ve nasıl oturtulmuş?... Bize öyle ge-

liyor ki, plânın temelleri, hedeflerine dayatılmıştır...

Teferruattan olan son bir husus da plânın teşriî organdan geçiriliş şeklidir. Hükümet, daha doğrusu bürokrasi makinası, bu plânı iki yıla yakın bir zamanda hazırlamış, fakat bu zamanı dahi kendisi - için az bulmuş ve Senatoda Başbakan Yardımcısı aynen şöyle demiştir :

«Planın hazırlanması safhası dahi, plânın teşriî organdan geçirilmesi safhasında olduğu gibi, zaman bakımından çok kısa müddetler içerisinde raslamış bulunmaktadır. Bu itibarla, benim kanaatime göre, plânı bu hazırlık safhasında geniş çapta hususi sektöre göstermek ve nihayet çeşitli iktisadi zümrelerin. bu mevzudaki, mütalâalarının alınması gibi bir vaziyet, maalesef zaman bakımından mümkün olmamıştır. Bu hususu, plânın bu noksanlığını kabul etmekteyiz.»

Bu halisane itirafa teşekkür ederiz. Fakat plân, bu hali ile hem ilim muhitlerinin ve hem de teşebbüs âleminizin görüşlerinden ve yardımlarından yoksun olarak Büyük Millet Meclisine sevk edilmiştir. Fakat bu safhada Hükümette bir acelelik başlamış; evvelce yine telâş içinde Meclise getirilip geçirilmiş olan plânın müzakeresine ait Usul Kanununun son derece dar sürelerinde dahi kısıntı yapılmasına gidilmiştir. Bir tek yıla munhasır bir Bütçe Kanunu dahi Büyük Millet Meclisinde üç ay görüşüldüğü halde, beş yıllık bir devreyi içine ve oy kullanacak olanların daha da ötelere bakmalarını gerektiren böyle hacımlı ve şümulü bir tatbikatın lâıyık ile gözden geçirilebilmesi için üç aylık bir zamanın dahi az olduğu aşikâr iken, bunun tamamen aksine gidilmiş olması, mevzuun ciddiyetiyle ve yüklenmiş bulunduğumuz mesuliyet ile asla kabili telif değildir.

Şimdilik bu küçük kayıtlarla yetineceğiz ve teferruat ile vaktinizi almadan, plânın esas kısımları üzerinde görüşlerimizi arza devam edeceğiz.

Sayın Milletvekilleri,

Plânın iktisadi kısımlarını sonraya bırakarak, daha evvel içtimai görüşleri üzerinde duracağız. Yine 1 nei sayfanın son satırında : «Plân hedefleri ve strajisindeki amaçlar ve ilkelerde toplumun yapısı, meseleleri ve kay-

nakları göz önünde tutulmuş» deniyor. 2 neı sayfada da şu hüküm yer alıyor : «Türkiye'nin toplum yapısı hızla değişmektedir. Bu değişme, durmadan büyüyen meselelerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır.» Böyle denilmesini takiben de hemen nüfus meselesine ve bunun artışı, tahdidi bahislerine geçilmektedir. Maalesef ne bu bölümde ve ne başka bölümlerde beklediğimizi bulamıyoruz.

Nedir bu beklediğimiz?

Plânın amaçlarında, ilkelerinde, durmadan büyüyen meselelerimizde anayı, gövdeyi teşkil eden, plânın omurgasını teşkil etmesi gereken bu şey (Toplum yapımızdır.) Bu plân, bir iktisadi projeler mânzumesinden ibaret olsaydı, bu konu üzerinde fazla durmaz, sadece kısa işaretlerle yetinebilirdik. Fakat durum tamamen aksinedir. Bu plân kendisini : Sosyal adaleti gerçekleştirecek bir kalkınma plânı olarak takdim etmektedir. Asli hüviyetinin, karakterinin iktisadi olmaktan daha ziyade ve çeşitli yönlerden sosyal olduğu görülmektedir. Şu hale göre, plânda, Türkiye'nin toplum yapısının bütün şümülü ile ortaya konulmuş olması gerekirdi. Nitekim bu gereklilik Plânlama Teşkilâtında hesaba katılmış olacak ki, üç dairesinden birini, (Sosyal Plânlama Dairesi) teşkil etmektedir. Hem durum ve hem de tutumu bakımından plân, toplumumuzun üzerinde derin tesirli tatbikata yönelmiş görülmektedir. Burada bir benzetiş yapmak caiz ise, diyeceğiz ki, mükemmel bir ameliyathane hazırlanmış; asistanlar hazırlanmış; aletler pırıl pırıl; kapıdaki büyük siyah otomobil, profesörün de geldiğini gösteriyor : Her şey hazır, her şey hesaplanmış; fakat üzerinde ameliyat yapılacak vücut hakkında hiçbir bilgi yok... Adanacağız köyünden geldiği haliyle, heybesinin üzerinde, her şeyden habersiz, oturuyor... Bırakınız modern tıbbı, en eski ve en basit bir görüşle bu adamın bünyesini bir gözden geçirmek icabetmez mi? Her halde bu durumda başvuracağımız bilgi de alelâde istatistik bilgileri olmasa gerektir.

Toplum yapısı, toplum bilim ile yani sosyoloji, sosyografi, sosyometri ile araştırılıp hususiyetleri meydana çıkarılır. İktisadi doktrinler ve doktrincilik zihniyetiyle ve metodlarıyla toplum yapısı, yani içtimai bünye öğrenilemez. Esasen öğrenilemediği içindir ki, doktrinciler

içtimai bünyelere müdahale ettikçe onu bozmuş, tahribetmiş, iyilik yapalım derken insanlığa kötülük etmişlerdir. Bu görüş, bize has bir görüş değildir.

İkiyüz yıldan beri buhranlar içinde kıvranan Avrupa'da, bilhassa 1789 devriminden sonra bir türlü belini doğrultamayan Fransa'da takatsizliğin, krizlerin âmili ve çaresi aranmış ve bu suretle sosyoloji ilmi de ayrı ayrı Le Play ile Auguste Conte'un elinde doğmuştu. Sosyolojinin kurucuları olan Auguste Conte ile Le Play, devrim sarsıntıları içinde kıvranan ve bir türlü muvazenesini bulamayan Fransa'nın ancak bilim yoluyla düzelebileceği noktasında birleşirler. Yalnız Conte'un bu yeni bilimi, sosyolojiyi, fizik örneğine göre kurmasına karşılık Le Play, «Science Sociale'i jeoloji örneğine göre kurmaya çalışmıştır. Bu görüş farkı pek tabii olarak aralarında bir de metot farkı doğuracaktı. Nitekim Conte, sosyal zümreleri fizik olayları gibi tecanüslü birtakım varlıklar saydığı için genelleştirici bir metoda taraftar görüldüğü halde Le Play zümreleri birbirine benzemiyen, tecanüssüz birtakım varlıklar saydığından, özellikleri dikkate alan ferdleştirici bir metot kullanmıştır.

Daha fazla tafsilâta girişmeden hemen ilâve edelim ki, Auguste Conte'u takibeden Durkheim, onu da bizde takibeden Ziya Gökalp'tır. Türkiye'de revaç bulan bu ekol ve bunun kardeşi olan mekanik, yığınca cemiyet anlayışındaki ekoller ve doktrinlerdir. Bunun da sebebini ittihatçılar devrinin totaliterlik temayülünde aramak icabeder. Bunlar, fikir sahasında o derece sert ve müsamahasız ve o derece inhisaretdirlar ki, okullarda ve hattâ üniversitede sosyoloji adına sadece Durkheim ekolünü hâkim kılmışlar, diğer sosyoloji ekollerinin adını bile geçirmemişlerdir. Oysa ki, Le Play ekolü Türkiye'ye 1902 yılında Sabahattin Bey vasıtasıyla gelmiş ve bu ekolü bizde de takibedenler olmuştur. Nihayet, bütün salkınmalara rağmen ışık, karanlığı delmiş, Le Play ve onu takibedenlerin geliştirdikleri tecrübî sosyoloji ve metodu üniversitemizde lâ-yık olduğu yeri almaya başlamıştır. Bugün içtimai sahada, metodoloji bakımından yazılmış olan ciddî eserlerde de bu metot ön plânda gelmekte; 100 yıldan beri neşriyat yapan ve bilhassa İspanyol ve İngiliz imparatorlukların-

dan doğmuş milletler istikametinde yapılmış olan bu ekolden faydalanmaya çalışılmaktadır. İlimde müptedi iken, Durkheimci olan bugünkü ordinaryüs profesörlerimiz, tarihî maddeciliğe reddiyeler yazarak, Le Play'ın yoluna girmektedirler. Zamanımızda, bilhassa köy sosyolojisi ile uğraşanlar, ya bu metodu kullanmakta veya ondan sonra çeşitli memleketlerde bu metodu geliştirenlerden faydalanmaktadır.

Söz buraya gelince, de maksadımız anlaşıl-mış oluyor. Bugünkü dünyada içtimai araştırmalarda önde giden metot, bütün çeşitleri ile Le Play metodudur. Ve bize 60 yıl evvel gelmiş olmasına rağmen, totaliter idareler ve ideolojiler yzünden gerekli yerini alması büyük gecikme ile mümkün olmuştur. Bu yüzden Türkiye'de içtimai araştırmalar yapmak mümkün olmamıştır. Son yıllarda yapılanlar, mahdut denemeler ve ders tatbikatı çerçevesine inhisar etmiştir. Netice olarak Türkiye toplum yapısı, ilmi metotlarla araştırılmamıştır. Ve maalesef Türk içtimai bünyesi gerçek mânasiyle tanınmamıştır. Bu durum yakinen malûmumuz olduğundan, plânlamanın sosyal dairesini mazur görüyoruz. Fakat plâni mazur görebilir ve bu sarıh mesnetsizliği karşısında gözümüzü kapayarak mesuliyetine iştirak edebilir miyiz? Birtakım faraziyelerin, peşin hükümlerin peşinde şu veya bu mülâhaza ile şahsan gitmek istesek bile, böyle bir meçhul içinde, bu memleketi ve koskoca milleti operasyona terk edebilir miyiz?

Bu memleketi kalkındırmak için, sadece halisane emellerin ve denenmiş ideallerin kâfi olmadığını kaç acı tecrübe ile öğrenmiş ve bunların ağır maceralarını yaşamış ve geçirmiş bir milletiz. Tarihin en büyük fırtınalarını, binbir badireyi aşan, atlatan büyük tecrübe adamı Atatürk döndü doladı, ilimde karar eyledi ve genç nesillere, mürşid mi arıyorsunuz? «Hayatta en hakiki mürşid ilimdir» deyip gitti. Biz, artık bu memlekette ilimsiz, bilgisiz ve ölçüsüz tek adım atmamak kararında olan kişileriz. İlim ve hakikat ise, elde edilmesi en güç olan nesnedir. Ömür cevherini harcamadan ilim kazanılmaz. Eskiler bunu şu beyitle ne güzel anlatıvermiş : «İlmine hükmettiren insanı fartı cehlidir. - İnsan cehilini âlim oldukça anıyor»

Muhterem arkadaşlarım;

Türkiye'nin içtimai anatomisi araştırılıp mutlaka tesbit olunmalıdır. Bu anatomi, bu formasyon sosyal meçhul olduğu müddetçe, içtimai fizyoloji, içtimai biyoloji; ve bunların bozuklukları kifayetsizlikleri, noksanları, sebepleri anlaşılabilir ve binnetice tedavileri de mümkün olamaz. Yalnız bizim için değil, diğer ileri milletler ve memleketler için de durum aynıdır. Meselâ, Fransa'da Lyon ipekçiliği ile, İngiltere'deki kumaş sanayii tetkik edilirse bilhassa iki memleketin işçilerinin karakteri üzerinde durulmuş ve çok enteresan hakikatler ile karşılaşılmıştır. İspanya kolonilerinden üreyen milletlerle, İngiliz İmparatorluğundan üreyen memleketler arasındaki derin farkı meydana getiren sebepleri Türkiye içinde de araştırıp görmek lâzımdır. Sadece hususiyetler bakımından değil. Türkiye için bütünlük bakımından dikkate alınması gereken ayrı bir konu daha vardır. Bu konu, muasır milletlerin vücut buluşu konusudur. Fransa potasında, Fransız milletinin vücut buluşunun uzun hikâyesi ve ondan çok zaman sonra henüz geçen asırda Alman Vahdeti Milliyesinin meydana gelişi, bu münasebetle hatırlanmalıdır. Beşer tarihi büyüyünce, gelmiş, geçmiş büyük medeniyetleri koynunda saklıyan ve bugün dahi bütün o eski medeniyetlerin maddi ve mânevi harabelerini, izlerini ve beşeri kalıntılarını üstüste, yanyana ve içiçe muhafaza ederek vatanımızı daha dün, geniş bir imparatorluk camiasından ayrıldığımız asla gözden kaçırmamak icabeder. Bilhassa içtimai sahada birtakım kompilasyonlarımızın sadece arkada kalan devrin ümmet zihniyetinden doğduğunu söyleyivermekle, hiçbir şeyi halledemeyiz. Böyle bir görüş son derece kısırdır. Unutmamak lâzımdır ki, kompilasyonları yaratan, hakikatte toplumun formasyonudur. İşte, bilhassa bu formasyon bakımından bir muasır millet oluş konusunda bizim için birinci derecede hayati bir mesele olduğu kanaatimizi bir kere de huzurunuzda ifade etmek isteriz. Esasen Türkiye'de millî birliğin bulunması konusu, bizim umdelerimizin başında gelmektedir. Ancak bu cümlelerle ifadesini uygun gördüğümüz bu (bütün vahdet) merhalesi aşılmamış bir halde önümüzde dururken, bu merhale bir mesele olarak henüz hesaba dahi katılmazken, muasır milletlerin bugünkü meselelerini kitaplar arasında ve gençlik heyecanı içinde

o memleketlerden getirip, burada ciddi ciddi ve hararetili hararetili meşgul olmak, bize göre hazin bir vakıadan, hiç değilse bir fantaziden başka bir şey değildir.

Sayın milletvekilleri;

Bütünlük, vahdet, millî birlik olarak ifade ettiğimiz bu içtimai dâva, bize göre bütün meselelerimizin başında gelmektedir ve bunun da tek hal yolu, Millî Eğitimidir. (Millî birlik ve Maarif dâvamız) bir arada ele alınmalı, bir arada plânlanmalı ve bir arada yürütülmelidir. Bu vatanında eğitim, evvelâ millî birliği kurmaya yönelmelidir. Bu bakımdan Maarif siyasetimizin birinci hedefi, millî birliği yaratmak olmalıdır.

Hal ve hakikat bu merkezde iken, plân hedefleri ve stratejisi bakımımız ne diyor? : «10 neu madde; kalkınma hızını artırma ve plânının başarısını sağlama bakımından sıhhatli ve bilgili iş gücünün sistemli bir şekilde yeteri kadar yetiştirilmesi özel bir önem arz etmektedir. Gerek plânlarla ele alınacak yatırımların en verimli bir şekilde gerçekleştirilmesi, gerekse mevcut kapasite ve imkânlardan en çok faydalanabilmesi için araştırmacı ve teknik bilginin artırılması maksadıyla her seviyedeki eğitim ve öğretime öncelik verilecektir.»

Bu kadar ağır oturtulmuş bir maddeden sonra, biraz garip olacak ama, şu fıkrayı anlatmak mecburiyetini duyuyoruz. Nasrettin Hocaya, dünyanın merkezi neresidir? Diye sormuşlar, «Ayağımın bastığı noktadır.» cevabını vermiş...

Bizim kalkınma plânını yapanlara da hangi sahaya el atarlarsa atsınlar onu o sahanın diğer bütün hedeflerini ve meselelerini bir tarafa iterek, birinci derecede plân lehine bir nevi ipotek etmektedirler. Onların bu görüş ve davranışlarına göre, merkezi âlem plândır. Biraz evvel vermiş olduğumuz izahat da göstermektedir ki, Millî Eğitimin birinci derecede vazifesi, fonksiyonu millî birliğe mâtuf olmalıdır. Ancak bundan sonradır ki, plânın millî eğitim bakımından olan ana ilkelerinde yanyana gelebiliyoruz. Yanyana geldiğimiz ilke de şudur : Türkiye'de bundan sonra müstehlik kütleleri değil, müstahsıl unsurlar, yaratıcı, başarıcı şahsiyetler yetiştirmek. Fakat iş, kolay başarılabacak neviden değildir. Halen lise ve daha yüksek seviyede olan meslek ve teknik okulları dahi, ezici bir çoğunlukta brokrasi elemanı yetiştirmektedir. Bilhassa yüksek okullar üniversitelerin çıkış kapıları. Dev-

let kapılarına açılmaktadır. Plân, bu halden şikâyetçi görünmemekte, sadece brokrasi çarkında ve işletmeciliğin de işlerin nevelerine ve hususiyetlerine uygun vasıfta bir adedi iş gücü hesabı yapmaktadır. Halbuki bugün Türkiye'deki öğretim müesseseleri kuruluşlarına hâkim fonksiyonu yerine getirememekte, kendilerinden beklenen seviyede ve mahiyette kıymetler yetiştirememektedir. Halen bunlar, büyük ölçüde adedler vermektedir. Bu kapasitede ve hattâ maalesef daha zayıf öğretim müesseselerinin çoğaltılması ise, Türkiye için faydalı değil, zararlı olmaktadır. Şu hale göre ve her şeyden evvel mevcut tahsil müesseselerini gerçek fonksiyonların yerine getirecek, gayesini uygun elemanları, kıymetleri yetiştirebilecek seviyeye ulaştırmak ve o imkânları sahip kılmaktır.

Bu noktada ister bu arz ettiğim orta ve yüksek seviyedeki meslek ve sanat okulları için, ister umumi kültür okulları için; ister üniversite ve fakülteleri için ve ister ilkokullar için mesele dönüp dolayıp öğretim üyesi meselesine dayanmaktadır. Türkiye, halen büyük çapta bir öğretim üyesi meselesiyle karşı karşıya bulunmaktadır. Fakat plân yapanları, bu konuda bir rahatlık içinde hesap yapar görmekteyiz. Burada açıkça belirmeliyiz ki, plânın millî eğitim kısmında, millî eğitimin öğretim üyesi dâvası lâzımgeldiği şekilde ele alınmamıştır. Şu kadar yılda, şu sahalara, şu ihtisas kollarına, şu miktar eleman yetiştirilecek; bunun içinde şu kadar öğretim üyesine ihtiyaç vardır, bu öğretim üyelerini de şu okullardan, şu kadar zamanda yetiştireceğiz hesabı, bizim dâvamızı halletmez; çünkü dâva bu değildir, bu hesap nasıl olsa yapılır. Dâva, kendisinden beklenen hizmeti tam olarak yapacak öğretim üyelerini yetiştirme dâvasıdır. Sözü uzatmadan, plânın bu eksikliğine ait görüşümüzü hemen arz edelim : Öğretim üyesi dâvasını hal yolunda hareket noktası, asistanlık müessesesinde ve doçent yetiştirilmesindedir. Bu noktadan hareket kararı verilmediği müddetçe hal çaresi bekliyen millî eğitim dâvası ve ona bağlı olarak Türkiye'nin - ister yavaş, ister hızlı - gelişme ve kalkınma dâvaları, olduğu yerde sayacaktır. Bugünkü zihniyet ve tutumla, sadece açılacak olanlarına değil, halen mevcut her dereceden fakülte ve okulların açık kad-

rolarına dahi matlup vasıflarda öğretim üyesi bulmak mümkün olmayacaktır.

Bu dâvanın çözümü, asistanlık ve doçentlik noktasında olduğuna göre, tabii olarak gözler İstanbul ve Ankara Üniversitelerine çevrilir. Fakat maalesef bu iki kıdemli üniversitenin bu bakımdan ümit verici olmadığı görülüyor. Her iki üniversite, memlekete, beklenen öğretim üyesi oğulunu vermemektedir.

Yüksek adedi eğitim, her ne suretle ve şekilde olursa olsun, ilkokulları çoğaltmakla başlar. Fakat keyfiyet kalite, hakiki ilim ve gerçek teknik üniversiteden başlar. Bununda gelip dayandığı, bildiğini hakkıyla bilen ilim adamlarının her sahada ve yeteri kadar yetişmiş olmasına bağlıdır. Biz artık bu memlekette birinci yolu değil de, ikincisini seçecek isek başka türlü düşünülemez o halde şimdiden tedbirlerini almak şartıyla, bu birinci sınıf ilim adamlarının yetişmesini beklemek zorundayız. Plân, bize, bu açıdan eğitim üyesi probleminin hallini göstermemektedir. Başka bir hal çaresi varsa, onu bilmiyoruz; plânda da göremiyoruz. Hal yolu eğer bizim gösterdiğimiz noktadan geçecekse, bunun için gerekli zaman bir hayli uzundur. O derecede ki, bugünden hareket edilmiş olsa bile, ancak birinci beş yıllık plândan sonraki yıllarda birinci sınıf öğretim üyeleri peyderpey vazifeye başlayabilir. Ve ancak ondan sonradır ki, öğrencilere yine peyderpey yeni sınıflar, laboratuvarlar açılabilir. Buralardan yetişenler arasından da, alt kademelerine doğru, millî eğitime iyi yetişmiş öğretim üyeleri yetiştirmek işi yoluna konulabilir.

Bu millî eğitim konusunda plânı, öğretim üyesi problemini çözmemiş olması dolayısıyla, mesnetsiz kalmış görüyoruz.

Muhterem milletvekilleri;

Millî eğitim ve yetişen vasıflı insan konusunu kapamadan evvel, bir meseleye daha temas etmek istiyorum. Bu mesele oldukça mühim ve düşündürücüdür. Mühimdir, düşündürücüdür; çünkü yetişenler gidiyorlar. Türkiye gittikçe artan bir tempoda dünyaya işe yarar insan ihracetmektedir. Şunu katıyete yakın olarak ifade edebiliriz ki, millî eğitimimizin ve netice olarak yetişenlerin seviyesi yükseldiği ölçüde bu maddenin ihracı artacak, hızlanacaktır. Bunun çeşitli sebeplerini bura-

da sayacak değiliz. Yalnız bir hesabını yapmak lüzumuna işaret ederiz.

Bugün, hakiki ilim ve ihtisas adamlarının yetiştirilmesi pahalı işlerin başında gelmektedir. Gönül isterdi ki, plânda, bir mütehasıs doktorun, bir ilkokul öğretmeninin, bir teknikerin ve bir lâborantın memlekete kaçamalı olduğu gösterilmiş olsun. Bu hesaba, adam ihracı konusunda artık ihtiyaç görülmektedir. Bunların yetiştirme maliyetleri bilinmiş olsa, her dereceden ve neviden dış memleketlere gidenlerin, bir yılda kendi şahıslarında kaç milyon alıp götürmüş olduklarını hesaplamak mümkün olur. Biz, üzülerken haber vermeye mecburuz ki, plânın bu felsefesi, Türkiye'den dış memleketlere adam ihracatını, istikbalde, daha da artıracaktır. Millî eğitim konusunda son olarak, vasıflı insan yetiştirilmesini biz nasıl anlıyoruz. Bunu da (kısaça belirtmek ve millî eğitim gelişmesini kalite ve mânevi verim bakımından şu tek misalle böstermek isteriz :

Türkiye'de nüfus görülmemiş derecede artıyor, diyoruz. Gerçekten artıyor. Öğrenci sayısı da artıyor. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki öğrenci adedine nisbetle 10 misli bir artış olmuştur. Liselerimize gelince; 1927 yılında liselerimiz 120 mezun vermişti, bu miktar 1962 yılında 12 000 e vardı. Tam 100 misli. Üniversitelerde ve diğer her çeşit okullarda bu iki ölçü arasında. Fakat bütün bu artışlara mukabil Türkiye'de bir yılda basılan kitap adedine gelince; harf inkılâbından başlayarak, uzun yıllar 2 000 civarında kalmış. Ancak İkinci Dünya Harbinden başlayarak, gayet zayıf bir artış görülür. Bu da 1937 ile 1948 arasında yılda ortalama 1 200 - 1 300. Bakın, biraz artmış. 1948 den sonra biraz daha artarak yıllık yekûn 3 000 - 3 500 ü buluyor. Arttı, arttı; uçtu, uçtu; ne oldu (Gülüşmeler) Bir misli bile değil.

Şimdi maarif 10 misli, bütçe 30 misli, lise mezunları 100 misli. Kitap olduğu yerde duruyor. Olduğu yerde durmuyor; geriliyor. Neden mi? Nüfus arttı. Burada bir oran hesabı var. Millî eğitimde, bir oran nisbetine göre kitap da gerilediğiniz görülüyor. Kitabın baskısı da bir misli arttı. Şimdi feci olanı yürekler acısı olanı şu: Almanya, İngiltere, Fransa v. s. bunları bir tarafa bırakıyorum; Finlandiya'ya ge-

lelim. Fimlândiya'nın nüfusu beş milyon civarında. Fakat kitap baskısına bakıyorsunuz, bizimkinden fazla. Tiraajı da fazla. O halde biz, kırk yılda ne yaptık?... Ne yaptığımızı iyi bilelim ki, ne yapacağımızı ona göre ayarlayalım.

Şimdilik bu küçük kayıtlarla yetineceğiz ve teferruat ile vaktinizi almadan, plânın esas kısımları üzerinde görüşlerimizi arza devam edeceğiz.

BAŞKAN — Sayın Demiray, konuşmanızın devam edeceği anlaşılıyor. saat 13 ü geçmektedir. öğleden sonraki oturumda devam edersiniz.

TAHSİN DEMİRAY (Devamla) — Bu marif kısmı ile keseceğim.

Şimdi efendim, bu kitaba bağlı son bir misal daha var: Türkiye'ye dışardan her nevi baskı makineleri ve aletleri geliyor. Bununla beraber makinasını aldığımız ileri memleketlerdeki randıman gelemiyor. Makinasını aldığımız mem-

leketlerde basılan kitaplarda bir tek hata bulunmazken, bizde kitaplar hatalarla doludur. Nitekim, Meclisimizce bastırılan şu plânda, 13 sayıfayı dolduracak kadar çok yanlış var. Bu hata - sevap cetvelleri, bir geriliktir. Bütün kitaplarda vardır. Özür dilerim, sadece plân için söylemiyorum. Bence medeniyetin, özlü maârifin ölçüsü, çeşitli barometresi var ki, bu iki misal onlardan biridir. Bu, bir millî eğitimin ve bilim ölçüsüdür. Bu bakımdan, adedi kalkınmadan vaz geçmeli, öz kalkınmanın yollarını aramalıyız; Maarifte kalite aramalıyız. Maarifimizin öz verimi ve içtimai bünyemizin seviyesini yükseltecek bir hedef tutmamızı temenni ederek sözlerimi, müsaadenizle bu noktada kesiyorum. (Soldan, alkışlar)

BAŞKAN — Efendim, bugün saat 15,00 te toplanmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma saati: 13,05

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati: 15,00

BAŞKAN — Başkanvekili Mekki Keskin

KATIPLER : Vefa Tanır (Konya), Rıza Polat (Ağrı)

BAŞKAN — Oturumu açıyorum. Beş yıllık plân üzerinde görüşmelere devam ediyoruz.

Söz, Adalet Partisi Meclis Grubu Sözcüsü Sayın Tahsin Demiray'ındır.

ADALET PARTİSİ MECLİS GRUPU ADINA TAHSİN DEMİRAY (İstanbul) — Büyük Millet Meclisinin Sayın üyeleri; mâruzatımızın iktisadi ve kalkınma kısmına gelmiş bulunuyoruz. Plânın, üzerinde en çok konuşulan bu kısmında, mümkün olduğu kadar kısa bir yol takübedeceğiz.

İktisadi kalkınmada mihveni millî gelir teşkil ettiğine göre, evvelâ Türkiye'nin millî gelir hesapları üzerinde duracağız. Bu hesapların geçmiş yıllarda, hangi durumda olduğunu konuşmamızın geriye doğru perspektif bir bakış kısmında belirtmiştik. Şimdi burada o devreyi

atlayıp 1949 yılında memleketimiz hakkında hazırlanan bir rapordan millî gelire ait kısmı ayırmak istiyoruz.

«İstatistik Umum Müdürlüğünde vazife gören bâzi iyi yetişmiş mütehassıslar, millî gelir mevzuunda kati bilgi elde bulunmadığı müddetçe her hangi bir Devlet plânlama programının realist esaslara dayanmıyacağını düşünerek bu noksanı ortadan kaldırmaya çalışmaktadırlar. Buna rağmen bu işin önemi henüz lâyikiyle takdir edilmemiştir. Bugün elde mevcut rakamların çoğu o derece tahriif edilmiştir ki, bunları ele alacak usta bir istatistikçi zamanını boşuna harcamaktan başka bir neticeye varamaz. Mevcut vesikaların büyük kısmı Devlet işletmelerinin raporlarından alınmıştır. Halbuki bu işletmelerin çoğu he-

şap ve muhasebe bakımından ekonomik realitelerden çok uzaktır.» Bu sözlerden anlaşılacağı üzere 1949 yılına kadar millî gelir hakkında söylenenler kaba tahminlerden ibarettir. İlk tahmin çok kaba bir şekilde 1936 yılına aittir. Ve 1,3 milyar lira olarak tesbit edilmiştir. Ancak bu rakamın daha fazla olması ihtimali vardır. Zira ticari kanallara girmiyen ziraat mahsulleri bu rakamda hesaba katılmamıştır. Bunun miktarı piyasaya çıkarılan miktardan daha büyüktür.

Aşağıdaki liste millî gelir seyrini 1938 rayiçleri esasına uygun olarak göstermektedir.

Milyon

1936	1 330
1942	1 876
1943	1 404
1944	1 693
1948	1 720
1950	1 800

Adam başına milli gelir 1938 fiyatlarına göre :

T. L.

1936	82,10
1942	102,82
1944	90,72
1948	91,00
1950	87,00

Bu rakamlardan anlaşıldığına göre 1936 dan 1950 yılına kadar adam başına isabet eden millî gelirde pek fazla bir artış görülmemektedir.

Şimdi 1950 ile 1961 yılları arasındaki millî gelire gelince: Bu devrede millî gelirde hakikate çok yakın tahminlerin yapılabildiğini görmekteyiz. Bilhassa bütçe gerekçelerinde geniş malûmat vardır.

Aşağıdaki tabloda gayrisâfi millî hâsıla 1948 rayiçlerine göre verilmiştir.

Yıl	Milyon T. L.	Artış %
1950	10 400	—
1951	11 988	15.2
1952	13 023	23.8

1953	14 467	35.0
1954	13 145	25.8
1955	14 527	36.3
1956	15 260	41.4
1957	16 067	47.6
1958	17 969	60.3
1959	18 751	65.5
1960	19 349	69.4

Bu tablodan anlaşıldığına göre bu devrede millî gelirde % 69.4 gibi bir artış olmuştur. Bu artış 10 yılda olduğundan, yılda % 7 civarındadır. 1954 yılı hâriç artış muntazam bir şekilde olmuştur.

Nüfus başına millî gelire gelince, bu da oldukça muntazam bir şekilde artmıştır.

Ancak bu devrede bilhassa köylerde alınan sağlık tedbirleri ve eskiden âfet şeklinde mevcudolan sıtmanın tamamen kökünün kurutulması sayesinde nüfus artış nisbeti süratle artmış ve % 3 ü bulmuştur.

Aşağıdaki liste 1950 ile 1960 arasındaki nüfus başına millî gelir artışına sabit fiyat esasına göre göstermektedir.

T. L.

1950	1 181
1951	1 316
1962	1 391
1953	1 507
1954	1 333
1955	1 393
1956	1 445
1957	1 492
1958	1 511
1959	1 530
1960	1 539

Bunada da 1954 yılından itibaren artış nisbeti azalmakla beraber muntazam olmuştur. Ortalama yıllık artış % 3,12 dir. 1954 yılından itibaren artış son yıllarda yavaş olmakla beraber devamlıdır.

1948 rayiçleri esas alındığına göre nüfus başına artış aşağıda gösterilmiştir.

T. L.

1950	500
1955	600
1960	696

1960 ile 1962 yıllarına gelince mevcut siyasi hâdiseler dolayısıyla millî gelirin düştüğü görülmektedir.

Milyon T. L.

1960	49 941	
1961	49 213	düşme % 1.43

1962 yılında da bu düşmenin devam edeceğine dair emareler mevcuttur.

Nüfus başına millî gelir :

T. L.

1960	1 539	düşme % 4.5
1961	1 469	

Nüfus başına düşme nisbeti millî gelirdeki düşmeden çok daha fazladır.

Plânda bu düşmenin önlenmesi düşünülmüş ve 1962 de, bilâkis bu artma olacağı kabul edilmiştir.

Bu hesaplardan sonra, gelelim plânın ilk beş yıl için tasarladığı kalkınma hızına : Bu hız % 7 civarında olarak tesbit edilmiştir.

Biraz evvel vermiş olduğumuz rakamlara göre 1950 yılından 1960 yılına kadar millî gelirin ortalama 6,9 yuvarlak hesapla % 7 olduğu görülmektedir. Görülüyor ki, beş yıllık plân eski artış hızını aynen kabul etmiş durumdadır. Rakamların kesin ifadesi böyle olduğuna göre bu muazzam plânın bu memlekete kazandırdığı nedir?

Kazanç olarak ileri sürülecek olan bir söz kalıyor. Bu da «geçen yıllarda enflasyona gidilmişti ve bu yıllık % 7 enflasyon yolu ile finanse edilmiş ve millet bu âdil olmıyan gizli vergi ile büyük sıkıntılara دچار edilmişti. Bu defa biz hem enflasyon yoluna gitmiyeceğiz, hem de bu % 7 kalkınma hızını muhafaza edeceğiz». Buna karşı denilecek şey, fena değil, enflasyon sıkıntısı olmadan eski yılların kalkınma hızını muhafaza etmek de bir kazançtır. Fakat plânın finansman kısmı gelince iş çatal-

laşıyor; direkt enflasyondan kaçılırken vergi yoluna sapıldığı görülüyor.

Plânın finansman konusunu ayrıca ele alacağımız için bu vergi meselesine oraya bırakacağız ve burada % 7 hızın diğer yönleri üzerinde duracağız. Plânın 22 nci tablosunu esas tutarak bu hızla dış çevresini kıyaslayacağız. Bu tabloya göre 1957 de Türkiye'de adam başına 185 dolârlık bir gayrisâfi hâsıla düşmektedir. Aynı yılda Yunanistan'da bu miktar 355 dolârdır. Bu bizim kalkınma hızımızla Yunanistan'ın 1957 seviyesine erişebilmemiz için 23 yıl lâzımdır. Yılda 1 178 dolârla orta bir seviye arz eden Fransa'nın 1957 durumuna varabilmemiz için 134 yıla ve 2 717 dolâr ile en yük. sek seviyeyi gösteren A. B. D. lerine ise 340 yılda erişebileceğiz. Fakat onlar 1957 yılındaki seviyelerinde kalmıyacaklarına göre aramız her geçen yıl biraz daha açılacak ve bizim bu hızla dış âlemde Yunanistan'a bile yetişmemize imkân olmayacaktır.

Bizim plân öyle bir plân ki, dış âlemle aramızı açmakta ve kendi rekorumuzu olsun kırmak hususunda bir imkân sağlamamaktadır. Bu plâna bu haliyle muvaffak bir plân denilebilir mi?

Sayın Milletvekilleri;

Kalkınma hızının karşısında, plânda nüfus artışı meselesi konulmuş ve yılda % 3 ü bulan bu artış hızının yıllık % 7 kalkınmayı millî gelirin nüfus başına dağılışında % 3 nispetinde düşürerek % 4 e bırakacağı belirtilmiştir. Böylece nüfusun artışı refahı köstekliyen bir âmil olarak plânda ele alınmış ve bu artış hızının durdurulması üzerinde ciddiyetle durulmuştur. Türkiye'nin bugüne kadar takibettiği nüfus siyasetine uymıyan bu teklif karşısında partimiz konuyu büyük bir ehemmiyetle ele almış ve üzerinde gerekli derin incelemeleri yaptırmıştır. Bunların neticesi, partimiz adına bir başka arkadaşımız tarafından Yüksek Heyetinize arz olunacaktır.

Biz burada sadece ve detaylarına girmeden bir iki noktaya işaretle yetineceğiz. Evvelâ plânda : «Doğum ve ölüm hadlerinin gerçek gidişini gösterecek istatistikler ya olmadığı veya eksik ve yetersiz olduğu için durumu tam bir kesinlik ve doğrulukla tesbit mümkün değildir» deniliyor. Biz, burada, doğumların değil,

Türkiye'de ölümlerin arz ettiği hususiyete işaret edeceğiz.

1. Türkiye'de 1911 - 1922 yılları yani tamam 12 yıl devam eden harbler çeşitli cephe-lerde bize büyük zayıf verdirmiş, üstelik bu devrede de düşman işgalleri ve bu işgaller dolayısıyla meydana gelen muhaceretler ve tehcirler ve büyük salgın hastalıklar, gıdasızlık, ilaçsızlık nüfusumuzda büyük ölçüde tahribat meydana getirmiştir. Bu tabii olmanın kayıplar nüfus basamaklarında büyük boşluklar yaratmıştır. Zamanın ilerlemesi ile ise eski genç kadrolar vasatı ömür yaşı sayılacak 60 hüduduna gelmekte ve fakat bu basamaklıklar daha evvel dünyamızı terk etmiş olduklarından normal sayılacak ölüm tablolarında görünmemektedirler. Nitekim 1960 yılının nüfus sayımının 5 şer yıllık ünitelerine dikkat edilecek olursa, artık bu delik değişik kadroların tükenmekte olduğu ve çok yakın yıllarda ölüm sınırına girecek ünitelerin hızla büyüdüğü müşahade olunur. Böylece ünitelerin normal dolgunluğu, dolayısıyla ölüm miktarı gittikçe artmış olacaktır. Doğum ise binde 40 da seyrettiğine ve daha fazla artmadığına göre artan ölümler Türkiye nüfusunun % 3 artış nispetini düşürecek- tir.

2. Türkiye'de doğum, bütün dünyada olduğu gibi, büyük şehirlerde az, köylere doğru fazladır. Fakat iktisadi sebeplerle köylerden şehirlere doğru bir akış olduğundan umumi olarak Türkiye şehirlerinin nüfusu büyük ölçü ve hızla artmaktadır. Adana şehrini bunun bir delili olarak gösterebiliriz. Bu durumda Türkiye'de şehir nüfusu nispeti yükseldiğine göre, yani şehirlerde doğumun nispeten düşük olduğu esasına göre Türkiye şehirleştikçe doğumlarda bir gerileme olacaktır.

3. Göçler, zaman geçtikçe tersine bir istidat göstermektedir. Ve göstermesi çok kuvvetlidir. Türkiye'ye geleceklerden daha çok gidecekler olacaktır. Bu hususa millî eğitim görüşlerimizin sonunda işaret etmiştik.

4. Dünyada şehir nüfusu bugüne kadar köyden, kırdan gelenlerle beslenmiş, takviye edilmiştir. Şehirlere akacak köy nüfusu azalan memleketlerde nüfus sadece doğum bakımından değil, şehir ölümlerinin fazlalığı yüzünden azalmaktadır. Bunun da sebebi şehirlere akan nüfusun 4 batın sonra büyük ölçüde taşıyıcıya uğ-

radığı görülmektedir. Meteoroloji âlimlerinin tetkiklerine göre, şehirlerin havalarındaki pislikler bu neticeyi doğurmaktadır. Onlara göre, kır, dağ akımını tükettiği takdirde şehirler nüfusunun süratle azaldığı görülecektir.

Bu saydığımız 4 sebeple Türkiye nüfusu da daha ileriki yıllarda düşündürücü bir artış kaydedemeyecektir. Bu bakımdan henüz elde ettiğimiz bu yüz güldürücü neticeye karşı cephe almanın zamanı olmadığı kanaatindeyiz. Bununla beraber arzu edilmeyen ilkahların bugünkü ilkel ve son derece tehlikeli yollarla değil de, eğitim yoluyla, fennî tedbirlerin yardımcılığı ile önlenmesi suretiyle her kurban verdiğimiz 12 bin genç kadının hayatının kurtarılması şayanı tavsiyedir.

Nüfus meselesinin dışında olarak plânın giriş kısmında bir cümleye işaret edeceğiz. O cümle şudur : «Hazırlanan (1962 yıllık programlarının) uygulanması, uzun süreli plân dönemine giriş için faydalı bir deneme olmuştur.» 1962 yıllık programı, 1962 bütçesidir. Bu bütçenin hazırlanmasında plânlama teşkilâtımızın emeğinden faydalanılmıştır. Bu bütçenin gelir tahmininde bu yıl 800 milyonluk bir açık olduğu açıklanmış bulunmaktadır. Bütçemizin tümüne nispetle % 10 kadar bir açık, en yakın yıl üzerinde % 10 bir tahminî yanlışlığı yapıldığına göre böyle bir açı, yıllar boyunca uzandıkça ucu nereye varır, diye düşünmekten kendimizi alamıyoruz.

Millet Meclisinin sayın üyeleri ;

Plânın iktisadi kısmında evvelâ millî gelir ve bunun tesbit edilmiş olan devamlı artış hızına kısaca temas ettikten sonra şimdi (karma ekonomi) bölümüne geçiyoruz. Bu suretle de plânın ağırlık merkezine varmış bulunuyor.

Türkiye'nin iktisadi hayatında, bugüne kadar, devam edegelen (devletçilik) ve (hür teşebbüs) frotmanları ile teşekkül eden bir nevralk sınırlaşma, milletçe başına geldiğimiz bu dönemde, gözden geçirilerek yeni frotmanlara sebebiyet ve imkân vermeyecek şekilde bir düzene konulacak. Fakat hemen ilâve edelim ki, konu, plânda bu şekilde vaz'edilmiş değildir. Stratejinin 3 ncü maddesinde bu hususta şöyle denilmektedir.

«Türk ekonomsisi Devlet ve özel teşebbüs sektörlerinin yanyana bulunduğu karma bir

ekonomidir. Plânlama bakımından karma ekonominin sağladığı imkânlardan en çok faydalanma yolları üzerinde durulacak ve bu sistemin kurallarına uyulacaktır.»

Uyulacağından bahsedilen (Karma ekonominin kuralları) da plânın 41 - 43 nü sayfa-
rında yer almaktadır.

Fakat biz burada, kurallarına dalmadan önce, plânda münakaşası ve hattâ en küçük bir tahlili yapılmadan varılmış olan bir hükmi ihtiva eden şu cümle üzerinde duracağız : «Türk ekonomisi devlet ve özel teşebbüs sektörlerinin yanyana bulunduğu karma bir ekonomidir!» cümlesi.

Bize göre böyle bir (karma ekonomi) Türkiye'nin iktisadi hayatının ve hattâ içtimai ve siyasi düzeninin mihrini ve zembereğini teşkil edecek daha geniş bir görüşle; milletimizin bünyesinde bir (ikdeî hayatiye) bir can noktası mevkiini alacaktır. Bu derece önemli ve Türk devletinin ve milletinin kaderine tesir edecek bir hükmü, zaruret ve icapları nedir görmeden, kritiğini yapmadan kabul edivermeye asla imkân yoktur. Konuşmamızın baş taraflarında, gerilere doğru yaptığımız bir perspektif bakışta Türkiye'de 12 yıl devam eden harbin sonunda meydana gelen durum içinde ve mâzinin tasfiyesi zaruretiyle 1923 - 1928 yıllarında milletçe yapılan çabaları kısaca görmeye çalışırken kapitülasyonların ve kapitülasyonlardan kalan fakat yeni müstakil Türkiye Cumhuriyetinin bünyesine yabanehlığını muhafaza eden iktisadi müesseselerin millileştirme yoluyla tasfiyesine gidildiğini; böyle bir tasfiye zaruretinden doğan millileştirmenin Türkiye'de devletçiliğe yol açtığını belirtmiştik. Ayrıca iktisadi sahada açılmış olan çeşitli rahneler serisinde mübadelenin de derin tesirli bir yer aldığını zikretmiştik. Orada saydığımız, diğer âmiller de yanyana gelmek suretiyle, Türkiye iktisadi hayatında devletin bir vazife yüklenmek zorunda kaldığı görülüyor. Bununla beraber, bu halin âriziliği münakaşa kabul etmez bir hakikat olduğundan tabii hallerin avdetinde, Devletin bu sahadan çekilmesi bir zaruret oluyordu. Nitekim o zamanlar Türkiye'de görüşler bu noktada toplanıyordu. Yalnız, kapitülasyonların tasfiyesi neticesi (Düyun - u Umumiye) nin ilgası ile bu dairece alınmakta olan vergi ve resimlerin. Devlete intikalinin tabii icaplarından

olarak, İhisar İdaresinin teşekkülü normal karşılanıyordu. Millileştirilenler ise eenebi şirketlerdi.

Aradan yıllar geçip de, normal iktisadi hayat düzenine kavuşunca ve Devletimiz, mazinin yüklerinden ve pürüzlü meselelerinden kurtularak normal fonksiyonunu alınca, eenebi sermayeye güler yüz göstermekte tereddüt etmedi. Bu da açıkça gösterir ki, Türkiye'de ille Devletçi olalım diye Devletçilik yapılmamış, Devletçilik mazinin tasfiyesi zaruretinden doğmuş; fakat sonra normal şartlar içinde Devlet, değil yalnız içte özel ve hür teşebbüse imkânlar vermek, eenebi şirketlere dahi sahalar göstermiştir. Yine o tarihlerde, Türklerin, mübadele ve diğer suretle çeşitli unsurlardan boşalan yerleri alıp almayacakları münakaşa edilmiş, hattâ bu münakaşalar dış âlemde dahi devam etmişti. Atatürk'ün iktisadi konulara geniş bir alâka gösterdiği ve hattâ İş Bankasının baş kurucusu olduğu o devrede Türklerin iş kabiliyetleri özel teşebbüs sahasında başarı sağlamaya her suretle elverişli olduğunu bizzat iddia etmişti. Hattâ dış âlemde aksi yolda yapılan ithamlara muktedir diplomatlarımızın kalemiyle cevaplar verdimiştir. O zamana ait bu dökümanın bir kısmını resmî bir organı olan (Aydın Tarifi) mecmualarının eski harfli olan ciltlerinde bulmak mümkündür.

Bizde devletçilik yolunu devam ettirmek ve geliştirmek isteyenler 1930 un nazariyecileri olmuştuk. Bunlara da yine konuşmamızın başlarında temas ederek gerekli işaretleri yapmıştık.

Bu noktada bir an durarak, büyük bir realist ve talihkâter olan Atatürk'ün, tam o nazari münakaşaların yapıldığı devrede ne düşündüğünü, nasıl bir yol tavsiye ettiğini gösteren bir vesikayı okuyacağım. Bu bir telgraf olup Ankara'da (Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası) nın açıldığı gün İktisat Vekâletine hitaben çekilmiştir. Bu tarihî vesikayı okuyorum : «12 Eylül 1932»

«Bütün dünyada olduğu gibi, memleketimizde de, en başta gelen, en mühim işimiz iktisat işleridir. Bunun için, bu işlerde, bütün Devlet teşkilâtını, bütün yurttaşların, ve hepimizin, ciddi duygular ile alâkalı olmamız lüzumu pek tabiidir. Millî İktisat yolunda... Emin olarak ve etrafımıza emniyet telkin ederek... katî ve radikal adımlar atarken esas programımızın, ilham ettiği âmeli tedbirleri tercih etmek en doğru yoldur.» İçtimai heyetimizin, bütün iş bölümleri sa-

hiplerinin aynı faydalı alâka ile, bu yolun yolcu-
su olmak, Devletin iktisat işlerinde yorgunluğu-
nu azaltmak ve muvaffakiyet zamanını kısaltmak
için tek çare olduğu cihetle, bu meselede bütün
vatandaşların elele ve omuz omuza vererek bera-
ber çalışması lâzımdır. «Atatürk»

Açıkça görülüyor ki, Atatürk ameli tedbir-
lerin tereh edilmesini tavsiye etmek suretiyle o
günlerde nazari münakaşayı ileri götürünlere
ve onlara kulak verenlere böylece bir ihtarda bu-
lunmuştur. İşte bu suretle iktisadi alanda bir ilke
vaz'olunmuştur.

Açık bir hakikattir ki, Türkiye için Devletçi-
liği bir ideolojiye göre genişletmek arzu edilme-
miş ve bunda bir zaruret de duyulmamıştır. Şu
var ki, biraz da Birinci Dünya Harbi sonrası
modasına uyularak gidilmiştir. Fakat, İkinci
Dünya Harbinden sonra durum değişmiştir.
Devletçilik ve bir zaman onu revaçta gösteren
sebepler bugünkü dünyada gittikçe kaybolmak-
tadır. Birinci Dünya Harbinin sonrası ile İkinci
Dünya Harbinin sonrası arasındaki fark yalnız
Garp demokrasilerinde değil, doğrudan doğruya
totaliterlik üzerine kurulmuş memleketlerde dahi
hususî teşebbüs sektörü lohine genişlemektedir.
Burada, son yılların zihniyet değişikliğine bir
misal olarak şu yazıyı okuyacağım :

«Amerika sendikalarında komünistler temiz-
lenerek eritildi ve sosyalizmin de modası artık
geçti. Bağımsızlıklarına henüz kavuşmuş, geri Af-
rika memleketlerinde de sosyalist aydınlar var-
dır. Ama bunlar çok iyi giyinmekte, çok iyi ye-
mekte ve rahat bir hayat yaşamaktadırlar. Sefil
ve aç Afrikalılar ise; beyler sosyalizm edebiyatı
yaparken, ekmeğe hasret çekiyorlar. Dünyamız-
da emekçiler gittikçe güçlenmekte, sendikalar ge-
leşmekte ve gerçekten değerli emekçi liderler ye-
tişmektedir. Bu güçleniş ve bu gelişme sosyaliz-
min değil, sosyal adalet esası üzerine kurulu özel
teşebbüsçülüğün bir neticesidir.»

Bu sözler kime aittir bilir misiniz?.. Ne mil-
yarder bir Amerikalı patron ve ne de onun ve-
kili, bu sözleri söyleyen, inandığı dâva uğruna
mücadele ederken gangasterler tarafından göz-
lerine kezzap dökülerek kör edilen, emekçi konu-
ları üzerine kaleme aldığı yazılar 300 gazetede
birden yayımlanan ünlü Amerikalı sendikalist
Victor Reisel'indir.

Tabii ekonomi bakımından cevaplandırılması
gerekten husus şudur : Millî gelir ve bunun için-

deki emek unsurunun payı, sosyalist kamulaştır-
ma ve metotları ile mi, yoksa özel, hür teşebbüs-
çülük yoluyla mi daha fazla artmaktadır. Batılı
emekçiler, bu sorunun cevabını hür seçimler so-
nunda oylarıyla vermekte ve teşebbüsçü par-
tileri iktidara getirmektedirler. Zira, onlar tec-
rübe ederek öğrenmiş bulunuyorlar ki, özel te-
şebbüsçü, bir ekonomik düzen millî geliri sosya-
lizmden çok daha fazla artırdığı gibi bunun ta-
bii bir neticesi olarak emek unsurunun payı da
artıyor ve işçi refaha kavuşuyor. Yine onlar
biliyorlar ki, özel teşebbüsün olmadığı bir ülke-
de işçiler teşkilâtlanamazlar, gelişemezler ve
haklarını kendi kuvvetleriyle alabilecek duru-
ma gelemeler. İşte bundan dolayı, Batılı işçi-
ler her gün biraz daha sosyalizmin karşısında yer
almaktadırlar. Nitekim Victor Reisel de «de-
mokratik sosyalizme de, totaliter sosyalizme de
karşırım, sosyalizm hiçbir suretle halkın der-
lerine çare bulamamakta ve bulamayacak da...
İngiliz İşçi Partisi lideri de, geçenlerde bana,
Marksçı sosyalizmden vazgeçtiklerini söyledi.»
demektedir.

Demokrat hür sosyalistler, sanayiî devlet-
leştirilmesini artık sosyalizmin bir esas şartı
olarak telâkki etmektedirler. Alman sosyal de-
mokratları bunu programlarından çıkarmışlar-
dır. İngiliz İşçi Partisi ise bunun bir nimetten
ziyade bir külfet halini aldığına nihayet idrak
edebilmiş. Prof. W. Arthur Lewis'in ifadesiyle :
«sanayiî devletleştirilmesi plânlama için şart
değildir. Hükümet, sanayiî kontrol ile istedi-
ğini yine yaptırabilir.» İngiltere'de devletleş-
tirmeye en fazla inananlardan M. R. Kelf Co-
hen, devletleştirmede hayal kırıklığına uğra-
dıklarını itiraf etmiştir.

Hindistan plânı için de Prof. Bouer: «Bu
plân ağır sanayie kaçışıyla bir Sovyet tipine
benzer. Fakat bilhassa, sosyalist istihaleyi ko-
laylaştırmak için Hükümetin ekonomiye ta-
hakküm etmesine imkân verdiği için sanayi-
leşmenin avantajları evveleminde siyasidir.» de-
mektedir. Bu memlekette sosyalizm hayranı
politikacıların yapmakta oldukları beşer yıllık
plânların muvaffakiyetsizliklerine karşı sesler
yükselmeye başlamıştır. Maharashtra'nın Ma-
liye Vekili Mr. Borve şöyle haykırıyor: «Dev-
letin, milletin teşebbüsü sektörüne el uzatması
her halde bir tedavi şekli olmaktan uzaktır.

İdare meclisi odaları, bürokratların tepinme sahası haline getirilmesi, sanayiın istikbalini çarşı yerinin hükümüne değil, politikacıların harb avazelerine ve perde arkası oyunlarına terk etmek olur.

Sosyal adaleti, bu yolda, sosyalizm yolunda arayanlar, eğer bu arayışta samimi iseler, sadece yanılan insanlar mevkiindedirler. Hakiki bir sosyal adaletin sosyalizm ile temin edilemeyeceği, bilhassa Birinci Dünya Harbinden bu yana geçirilmiş olan tecrübeler çok iyi anlaşılmıştır. Devletin aynı zamanda patron olduğu yerlerde emekçinin hakkını alabilmesi şöyle dursun, siyasi haklarını da kaybettiği keza çok iyi anlaşılmıştır. Maaş ve barem çerçevesi içinde «suyu getiren de, testiye kıran da bir» olunca randıman temin edilememekte, kalkınma imkânları sağlanamamakta ve neticede sosyal adaletten beklenen refah paylaşımı yerine sefalet paylaşımı doğmaktadır.

1961 yılı Sovyetler Birliği Komünist Partisinin 22 nci Kurultayında Kruşçev dahi, daha uzun bir müddet için ücretlerin çalışmanın esas cazibesini teşkil etmesi icabettiğini ve çalışma mükâfatlarının yapılan iş nisbetinde dağıtılması hususları üzerinde durmuştur.

Bir zamanlar cazip görünen yollarda uzun yürüyüşlerden ve faydasız çırpınmalardan sonra her tarafta hüsrarla geri dönüldüğü ve dünya milletleri hakikatleri derinden derine kavradığı bir devrede, bizde, «sosyal adalet devletçilikle olur» düşüncesinde olanların, bu görüşü savunmakta devam edenlerin saatleri durmuşa benziyor. Bu gibilerin 154 sayılı Kanunu, Devlet işletmelerinin ve İktisadi teşekküllerinin borçlarını, açıklarını tahkime tâbi tutan bu kanunun gösterdiği borç ve açıkları, bir kere daha ve topluca, gözleriyle görmelelerini tavsiye ederiz. Belki bu suretle, devletçiliğin bu millete neye mal olduğunu gösteren rakamların belagati karşısında hakikati insaf ile kabul ederler.

Türk Milleti otuz yılı aşan bir zamandan beri dışından, tırnağından artırarak Devlet sektörüne sermaye vermiştir. Bu sermaye, bugünkü fiyatlarla, Devlet elindeki işletmelerin ve İktisadi teşekküllerin kapasitesi 50 milyar olarak hesaplanmaktadır. Türkiye gibi sermaye bakımından son derece fakir bir memleket için büyük değer ifade eden bu sosyal serma-

ye, yüksek hararetili devletçilik müdafilerinin evvelce vaademiş oldukları harikülâde gelişmeler bir tarafa, otuz yılı aşan bir tatbikattan sonra bugün dahi bize ne vaadedebiliyor? Tasarlanmış olan böyle bir topyekûn kalkınma plânında bu 50 milyarlık Devlet sektörünün iştirak payı son derece zayıftır.

Bu durumda ve yukarıda arz ettiğimiz gibi, gerek dünyadaki devletçilikten serbest teşebbüscülüğe doğru gelişmeler ve gerekse bizdeki menfi neticeleri göz önüne alınarak, milletçe başında bulunduğumuz bu dönemde Türkiye'de yan yana gideceği söylenen iki sektörden Devlete aidolan hakkında kesin bir karara varmak mevkiindeyiz. İlk tedbir olarak, Devlet elinde toplanmış olan bu 50 milyarlık varlığı bir (sosyal sermaye) olarak çerçevelemek ve bu çerçevelenmiş sermayeyi topyekûn Devlet sektörünü bir revizyona tabi tutmak gerekir kanaatindeyiz. Ondan sonra, bir süre, Devlet sektörünün iyi yetişmiş idarecileri, işletmecileri ve mütehassısları çalışarak işleri yoluna koyup başarı sağlayabilirlerse memleketen en büyük hizmeti yapmış ve böylece ehliyetlerini de ispat etmiş olacaklardır.

Türkiye'nin ekonomi alanını genişliğine kaplayacak bir özel ve hür teşebbüsün yanı sıra böylece çerçevelendirilerek ve ıslah edilerek verimli bir hale getirilmesine gayret sarf edilecek bir Devlet sektörünün kalkınmamızda ciddî bir vazife görebileceğini ümid ederiz.

Biz, Türkiye için bahis konusu olan bir karma konuyu böyle bir açıdan ve her ikisini böyle bir çerçeve içinde mütalâa ediyoruz ve böyle bir karma ekonominin bu memleket için ilerletici olduğuna inanıyoruz.

Böyle yapılmayıp da, plânda olduğu gibi «Her iki sektör yan yana olacaktır.» deyip geçer ve her iki sektörün sınırlarını müphem bırakırsak frotman yani şürtüşme ve en mühimmi de özel teşebbüs bakımından emniyetsizlik devam edecektir. Devam edecektir, çünkü, bugün de Türkiye'nin İktisadi sahada hangi ayağını daha sıkı basacağı yine bilinmemektedir, aynen eski yıllarda olduğu gibi yine bilememekteyiz. (İkisini birden, sesleri) Olamaz, çünkü halen bir ayağımız rıhtımda, bir ayağımız ise kayıkta. En hafif bir hareket muvazenemizi bozabilir ve kendimizi ya rıhtı-

ma çeker veya kayıkta buluruz. Muhakkak olan, birinden birini tercih mevkiinde olduğu-muzdur.

Bu kürsüden, Adalet Partisi olarak, fikrimi-zi ve görüşümüzü huzurunuzda ve sizlerin temsiliniz dolayısıyla millet huzurunda ifade ediyoruz: Yukardan beri saydığımız devrele- den sonra ve bilhassa bugünkü dünyada ve yi- ne saydığımız sebeplerin tabii bir neticesi ola- rak Türkiye'nin serbest teşebbüste karar kil- masına taraftarız ve biz buna inanıyoruz, ar- kadaşlar. (Alkışlar) Milletçe ve serbetçe iş ve teşebbüs sahasına atılacağız, kollarımızı sıva- yacak ve çalışacağız, bu sahayı genişleteceğiz.

Devlet sektörüne ait görüşümüz sarihtir; biz onun genişletilmesine taraftar değiliz. (Ke- ban projesi ne olacak, sesleri) Keban hikâyesi başka; o bir enfastrüktür meselesi; daha doğ- rusu bir geo-entvestisman meselesidir. (O da ne demek, sesleri) O da, bu da bir terim. Her gün Türkçeye yeni giren terimler bunlar. Malûm ya, bir taraftan Türkçe'yi saflaştıralım, arala- ştıralım diyoruz. Öteden bir attığımız karşılık on yabancı kelime giriyor.

Geo - Evestisman coğrafyaya yatırımdır. Türkiye'nin ham tabiat parçası olmaktan çıkarılıp medenî bir memleket muasır bir vatan hali- ne gelmesi için ona harcanecek para, yani yatırımlardır. Dağları yarararak geçirilen yollar, li- manlar, barajlar bu einstendir. Vatani vatan ya- pan yatırımlar. Bunun için bir yandan millet olarak gelirimizi artırarak biz verelim; bir yan- dan Devlet sektörü, iyi çalışarak bunu karşıla- sın.

ZEYNEL GÜNDOĞDU (Erzincan) — Bu- rada mutabıkız.

TAHSİN DEMİRAY (Devamla) — Fakat plân öyle demiyor. Plân kısım kısım mütalâa edilince ve sırası gelince göstereceğiz. Burada karma ekonomi görüşümüzü birkaç cümle ile tamamlamak isteriz. Sadettin Tosbi arkadaşımız da kısaca fakat veciz bir şekilde ifade ettiler : «Demokrasi liberalizm ile beraber gider.» dedi- ler. İçinde bir miktar devletçilik varsa bu olur neo liberalizm. Ama noe - sos - yalizm değil... Hülâsa söz dönüp dolaşıp geliyor Perşembeye... (Gülüşmeler).

Plânın yapılmasında da, yapılmış olan bir plânın değiştirilmesinde de nazara alınması ge- reken ehemmiyetli bir faktöre daha işaret etmek

isteriz. Bu faktör de dış çevredir. Mademki dün- ya bir bütündür, diyoruz; o halde bütün olan bu dünyanın, bağlı bulunduğumuz dış çevrenin kurallarına da riayet etmeliyiz. (Camiasına dâ- hil bulunduğumuz garp demokrasisi nizam ve kurallarını anlamaya çalışmalıyız. (Soldan bra- vo sesleri, alkışlar)

İşte o zaman müşterek pazara, (Avrupa Or- tak Pazarı) na girme işinin nasıl halledileceği- ni daha iyi görebiliriz. Fakat bu plân müşterek pazar konusuna temas etmemiştir. Belki de fel- sefesi bakımından müşterek pazara yer verme- miştir. Esasen biz bu kitapla müşterek pazara zor gireriz. Bunun sebepleri üzerinde memleket- çe durmaklığımız icabeder. İngiltere'de bu müş- terek pazar meselesi büyük alâka ile takibolun- maktadır. Daha geçen ay, İngiliz Hükümeti, Na- toya dâhil bütün memleketlerden üçer kişi dâ- vet etti. Türkiye'den de üç iktisatçı dâvet edildi. Londra civarında bir şatoda toplanan bu iktisat- çılara şu iki soruldu : «1. İngiliz Hükü- meti müşterek pazara girsin mi, girmesin mi? 2. Neden girsin veya ne sebeple girmesin?» Bu iki soruların karşılığı on gün münakaşa edil- miştir. Bu konuda, İngiltere gibi bir Devlet bu derece derinlemesine birtakım istişareler yapar- ken bizim beş yıllık kalkınma plânını yapan Hü- kümetin üniversitelerimizden ve hususi sektör- den gereği gibi faydalanmamış olmasına ne de- meli?

Her halde bu kapalıktan kurtulmaya çalış- malıyız. Avrupa Müşterek Pazarına girmeyi, o âlemin iktisadi şartlarına uyabilmemiz için ge- rekli hazırlıkları yapmayı prensip olarak kabul etmeliyiz. İktisadi bünyemizi o düzene, o âle- me göre geliştirmeliyiz. Eğer bunu yapamazsa- nız, o âlemlerle arada yine bir duvar teşekkül eder. Biz, Adalet Partisi olarak, içtimai ve iktisadi bünyemizin, Avrupa Müşterek Pazarında rahat- lıkla yer alacak şekilde geliştirilmesi anlayışın- dayız.

Plânda dış âlemden gerçi hiç bahsedilmemiş değildir; bir yerde ona yer verilmiştir. Nerede verilmiştir?... Yardım ve finansman kısmında. Görülüyor ki, kalkınmamız dış çevreye bağlıdır. Biz, her bakımdan Garp demokrasisi ile sıkı iş birliğine ve onlarla beraber gidecek bir düze- ne muhtacız. Bu noktada, eenebi sermayesi me- selesi de ortaya çıkıyor. Türkiye'nin kalkınma- sında, eenebi sermaye meselesi, başlıca konular-

dan, faktörlerdendir. Sermaye bakımından son derece fakir olan memleketimizde bu dış sermayeden faydalanmak için yine Türkiye'de hususi teşebbüsün esas tutulması şarttır. Enebi sermayeden geniş ölçüde faydalanmak imkânını da yine Türkiye'de iktisadi sahayı serbest teşebbüse terk etmekle sağlayabiliriz. Görülüyor ki, plânın finansmanı bakımından da, Devlet sektörü ile serbest teşebbüsün sınırlarının belirli bir hale getirilmesi bir zaruret oluyor.

Söz, finansmana gelmiş olduğuna göre bu konuda görüşümüzü çok kısa olarak arz edeyim : Biz yeni vergiler koymak suretiyle serbest sektörden Devlet işletmeciliğine sermaye aktarılmasına asla taraftar değiliz. Memleketin umumi hasılasında bir yatırım imkânı bulunur ve bu imkân da Devlet tarafından çekilip almırsa, diğer tarafı açıkta kalır. Bir koyundan iki post çıkmaz. Bunu Devlet teşebbüsleri ve işletmeciliği bakımından arz ediyoruz. Burada evvelâ şu hususu belirtmek isteriz. Biz, Devletin para talebini üç grupta toplamayı mümkün görüyoruz.

1. Âmme hizmetlerini karşılamak için klâsik mânada normal Devlet bütçesi. Bu hizmetleri karşılayacak olan bütçe ile Anayasanın 53 ncu maddesi şöyle diyor : (Devlet bu bölümde belirtilen iktisadi ve sosyal amaçlara ulaşma ödevlerini ancak iktisadi gelişme ile malî kaynaklarının yeterliği ölçüsünde yerine getirir.) Hükümet, halen bütçesinden müşteki değildir. Senatoda Başbakan Yardımcısı (Allah'a şükür elimizde bereketli bir bütçe vardır ve bu bütçenin gelirleri her yıl yüzde 10 kadar artmaktadır.) Dedi. Bu bakımdan yani âmme hizmetleri ve klâsik bütçe bakımından fazla bir şey söyleyecek değiliz.

2. Devletimizin klâsik bütçe dışında enfra-sütrüktür, yani geoenvestismanları var. Bunlar da şimdiye kadar kısmen klâsik bütçe ile ve kısmen dış yardımlarla karşılanmıştır. Bu kısma Devlet işletmeciliğinden ve teşebbüsçülüğünden elde edilecek gelirlerin de hasredilmesi suretiyle devamı sağlanabilir.

3. Doğrudan doğruya Devlet işletmeciliği ve İktisadi Devlet Teşekkülleri sahası olup, yukarıda bu kısmın, mevcudatıyla çerçevesinin zaruretini ortaya koymuştuk. Plânla ihtilâfımız bilhassa bu noktadadır. (Kaç saat oldu, sesleri) Hayati bir mesele üzerindeyiz ve bilhas-

sa ukde-i hayatiye üzerine geldik, iğne biraz daha girerse tavşan ölebilir mi diyeceksiniz. (Gülüşmeler)

Sayın milletvekilleri;

Plânın bazı eksikliklerine de kısaca işaret edeceğiz. Gerçi plânda, detaylara girilirse, bizim eksik olarak gösterdiğimiz konuları çeşitli bölümlerde ve sektörlerde yapılmış olarak görmek ve göstermek mümkündür. Bunlardan biri (Türkiye'nin beslenme meselesi) dir. Esasen bütün dünyada ve bilhassa nüfusu hızla artan memleketlerde beslenme meselesi birinci derecede bir mesele teşkil etmektedir. Türkiye'de de bir beslenme meselesi ortaya çıkmıştır. Türkiye halkı esasen iyi eîns gıda ile beslenememekte iken bir de buğday, yani ekmek meselesi nihayet satha çıktı. Bugünkü medeni âlemede medeniyet seviyesini protein ile ölçüyorlar. Eğer bu ölçüyü ele alırsak Türkiye'nin mevkiinin en fakir memleketler arasında olduğu görülür. Dünyada medeniyet seviyesi bakımından ikinci bir ölçü de kâğıt istihlâkidir. Türkiye bu ölçü ile de Avrupa'da sonunculugu almaktadır.

Plânda, Türkiye'nin beslenme meselesini toplu bir halde görmek isterdik. Çünkü bu gıda meselesi beslenme bakımından olduğu kadar kalkınma bakımından da ayrı bir ehemmiyet arz etmektedir. Çünkü diğer bir yüzü ile bu mesele Türkiye'nin meyvacılık, sebzeçilik ve hayvancılığının kalkınmasını teşkil eder. Bunun üçüncü bir bu'du da ihracat ile alâkalıdır. Meyvacılığımızın, sebzeçiliğimizin ve hayvancılığımızın toplu ve birbirine bağlı olarak gelişmesi ve geniş ölçüde memleket ihtiyacına cevap vermesi ve bu yolla geniş bir gıda sanayii teşekkül ettirilmek suretiyle ihracata geçilebilmesi bu işin üç bu-tulu olarak ele alınmasına bağlıdır. Aksi takdirde dünyanın en güzel meyvalarını ve sebzele-rini vermeye elverişli olan bu yurttaki mevsimi geçtiği zaman domatesi, bir lüks madde gibi halk vitrinlerde seyretmekte devam eder; neticede müstahsıl da bir şey kazanamaz. Her eîns sebze ve meyvalar, her mevsimde, her yerde ve aynı fiyata bulabilmek, plânın gayelerinden birini teşkil etmeli idi.

Dış çevrede, bilhassa Almanya'da büyük ölçüde konserve istihlâk edilmektedir. Alman markalı konserve ise Almanya'da değil, meselâ İspanya'da hazırlanmaktadır. Almanlar, kendi ihtiyaçları bakımından İspanya'ya büyük ser-

mayeler yatırarak konserve sanayii kurmuşlardır. Tabii özel teşebbüs olarak.

Bizim eksik gördüğümüz hususlardan biri de süratle gelir getirecek işlere öncelik verilmemiş olmasıdır. Sayın Başbakan Yardımcısı plânı takdim konuşmasında; (Biz bâzı mıntakalara öncelik vermek istedik.) dediler ve dolayısıyla bütün mıntakaları kardeş tuttuklarını belirttiler. Bilhassa geri kalmış bölgeleri devamlı olarak göz önünde tutmak kalkınmayı vatan satılınca bir çarpı halinde sağlamak; bu da bir görüştür. Tabii çarpı kelimesini onlar kullanmadılar da, müsavi olarak, dediler... Halbuki biz, hızla büyük randıman sağlayacak işlere öncelik verilmesi taraflısıyız. Bir misal olarak da Antalya'yı göstermek istiyoruz. Eski çağlarda Akdeniz medeniyetinde büyük yeri olan bu bölgeye ve bilhassa buranın hazinelerinden biri olan zeytinecilğe öncelik verelim diyoruz. Zeytinecilik için de imkân ölçüsünde bir tahsisat ayrılmış. Böyle tahsisat ölçüleriyle Türkiye zeytineciliği asırlar geçer, fakat halledilmez. Bunun için başarı muhayyileye ve yüksek teşebbüs kabiliyetine ihtiyaç vardır. Böylece plânın noksanlarını saymakta devam edebiliriz. Bununla beraber sözlerimiz uzamış olduğundan, artık toparlamak mecburiyetindeyiz.

Biz plânda hayat noktası, can noktası olarak karma ekonomiyi görüyoruz. Plânın ruhunu, felsefesini, omurgasını bu noktada düğümlenmiş görüyoruz ve kendi görüşlerimizi arz etmiş bulunuyoruz. Bunun başka türlüünü de A. P. ve sözcüsü olarak yapamazdık. Çünkü Adalet Partisinin programı, prensipleri bunu gerektirmektedir.

Çok partili bir hayatın bir tabii neticesi olarak memleketin temayüllerini böyle büyük ve kutsal bir çatı altında toplayıp temsil ettiğimize göre burada, vazifemiz temsil ettiğimiz iş ve teşebbüs sahasının; çalışan ve istihsal yapan insanların ve memlekette milyonların temayüllerini olduğu gibi dile getirmekten ibarettir. Biz de onu yaptık ve bu suretle plânın bölümlerindeki detaylara, sektörlerin hesaplarına girmeden sadece tümü üzerinde durduk; görüşlerimizi yine de hulâsa olarak ifadeye çalıştık. Bölümler, sekrörler ve detaylar üzerinde arkadaşlarımız görüşlerini arza devam edeceklerdir.

Hulâsa olmasına rağmen yine de saatler süren bu mâruzatımızı takibetmek, dinlemek lût-

funda bulunduğunuz için sizlere tekrar tekrar teşekkür eder, hürmetle huzurunuzdan ayrılıyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Başbakan Yardımcısı.

DEVLET BAKANİ VE BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Muhterem arkadaşlarım, söylemeye ihtiyac duymuyorum ki, huzurunuzda sayın Demiray'ın konuşmasını beş saat süren bir konuşma ile cevaplandırarak değilim. Konuşmalarının her noktasına temas etmek düşünceinde de değilim. Burada Leeley mi, Dureheim mi haklıydı; İttihatçılar memlekete iyilik mi ettiler, kötülük mü ettiler münakaşalarına girmek istemiyorum. Sadece doğrudan doğruya plânla ilgili olan bâzı konularda kısaca, zihinlerde hiçbir tortu kalmaması için, derhal cevaplanması gereken bâzı noktaları cevaplamak üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Muhterem arkadaşlarım, evvelâ plânın hazırlanışı konusunda bâzı ithamlar yapıldı. Bâzı kimselerin nedense ihtilâlei gençler diye vasıflandırdığı plâncıları, statigocu bürokratlar diye hattâ vasıflandırmak suretiyle bu plânın bürokratlar tarafından hazırlandığı ileri sürüldü. Bu iddiaların ikisi de yerinde değil. Bu plân, zaman zaman sözler arasına sıkıştırılmak istendiği gibi, Türkiye'yi bir ameliyat masasına yatırarak bir plân da değildir. Bu plân statigocu bürokratların esaslarını tesbit ettikleri ve hazırladıkları bir plân da değildir. Bu plân muhterem arkadaşlarım, ana direktifleri, esasları, siyasi tereihleri siyasi organlar tarafından yapılmış olan bir plândır. Çünkü takdim konuşmamda da arz ettiğim gibi, Danışma Kurulları toplanarak bütün üniversitelerimizden ilim adamları dâvet edilip günlere süren çalışmalar yapılarak, özel sektör temsilcileri, işçi temsilcileri, iktisat sahasında tanınmış muhtelif uzmanlar toplu halde dâvet edilerek yapılmış uzun çalışmalardan sonra hazırlanan bir taslağın siyasi karar organı Hükümet tarafından kabul ve Resmî Gazete ile bu Hükümetin direktifidir diye ilân edilmesiyle başlamıştır. Siyasi direktif yalnız Millî Birlik Hükümeti tarafından verilmiş değildir. Şimdi adına konuşulan Adalet Partisinin iştirakiyle, yarı yarıya iştirakiyle kurulmuş olan birinci Karma Hükümet bu plân hedefleri ve stratejisi adli siyasi dökümanı daha kuruluşunun ilk günlerinde Devlet Plânlama

Teşkilâtının suali üzerine önüne almış ve satır satır okuyup incelemiştir. Siyasi direktif olarak bize Hükümetin göstereceği yol nedir? Hükümet bu siyasi direktife sadık mıdır? Bu siyasi direktif üzerinde ısrar ediyor mu? Yoksa başka siyasi tercihler yapıyor, başka emirler mi veriyor. Bu doküman Bakanlar Kurulunda incelenmiş ve Bakanlar Kurulunun ittifakiyle yeniden siyasi direktif olarak, talimat olarak verilmiştir. Keza plân hedefleri ve stratejisi bir üçüncü defa ikinci Karma Hükümet kurulurken daha Koalisyonunun kuruluş hazırlıkları sırasında partilerarası müzakere konusu olmuş, Koalisyon protokolünde Hükümetin iktisadi ve içtimai politikasının plân hedefleri ve stratejisi adlı dokümanla çerçeveli olacağı Koalisyon protokolüne yazılmış, liderler tarafından imza edilmiş, huzurunuzda Hükümet programı olarak sunulan vesikada Hükümet adına bu kürsüden yeni Karma Hükümetin politikasının bu plân hedefleri ve stratejisine dayanacağı ilân olunmuş ve Yüksek Meclis bu programa güven oylarını esirgememek suretiyle plân hedefleri ve stratejisi istikametinde bir politika takibedilmesini kabul etmiştir. O halde hükümetlerin ve Hükümet programları vasıtasıyla Meclisin tasvibine arz edilmiş olan bir siyasi direktif manzumesini birkaç bürokratin hazırladığı bir vesika olarak ilân etmek doğru değildir. Şunu ifade etmek lâzımdır ki, bu plânın hedefleri ve stratejisi, plân hazırlık safhasında ehemmiyet taşıdığına göre, bu plânın aldığı ana istikametlerde Devlet teşebbüsü özel teşebbüs bakımından, tabloların rakamları bakımından, makro dengeler bakımından bu plânın aldığı ana istikamette çünkü Koalisyon ortağımız Adalet Partisinin hissesi yeni Koalisyon ortaklarımıza nazaran biraz daha fazladır. Çünkü yeni Koalisyon kurulduğu zaman plân bitmiş ve Yüksek Plânlama Kuruluna müzakereye sevk edilmiş idi. (Alkışlar) Ama sahip çıkmazlarsa ne yapalım.

Muhterem arkadaşlarım, Adalet Partisine mensup o zaman hiç değilse bir Başbakan Yardımcısının başkanlığında toplanan yüksek Plânlama Kurulu bütün tabloları, gelir hedeflerini, harcama hedeflerini, harcama hedefleri bakımından muhtelif sahalarda yapılacak yatırımları birer birer gözden geçirmiş ve plânın bir metin haline getirilmesinden evvel bir defa daha teknisyenler Hükümetin emrindedir ve sormuş-

lardır: Biz vergi hedefleri olarak 1963 te 9 milyar düşünüyoruz, vergi dışı gelirler bakımından şunu düşünüyoruz, cari harcamalar bakımından şunu düşünüyoruz, falan masraflar bakımından şunu düşünüyoruz; fakat alternatif modeller yapılabilir ve alternatif çalışmalar yürütülebilir. Hükümet olarak tercihiniz nedir? Kamu harcamaları bu seviyede olabilir mi? Kamu harcamalarının kaynakları şu şu şu kalemler olarak iyi dağılmış mıdır? Siyasi görüşlerinize göre, siyasi tercihlerinize göre biz teknisyenlere vereceğiniz talimat ne merkezdedir, diye sormuşlar ve bunun cevabı Adalet Partisinin en az Halk Partisi kadar temsil edildiği, hattâ Riyaset Adalet Partisine mensup bir bakanda olduğuna göre belki biraz daha geniş ölçüde temsil edildiği, bir heyet tarafından karara bağlanmıştır.

Aziz arkadaşlarım, bir noktada hakikaten vuzuha varmak ihtiyacındayız. Türkiye'de Devlet teşebbüsleri bakımından sınır çizilmemiştir. Türkiye'de devletçilik, Sayın Demirağ'ın ifadeleriyle, - tarihî kayıtlarımızın bir kısmı hakikaten istifadeli idi. Kapütülâsyonların ilgisiyle bir tarihî zaruret olarak gelmiştir. Düyunu Umumiyyenin ilgisiyle Tekel İdaresinin ihdası şeklinde tarihî bir zarurettten gelmiştir. O zamanın şartları içinde hakikaten bazı mahzurlar arz eden bazı özel şartlarla gelmiş olan yabancı sermayenin millileştirilmesi suretiyle bir devletçilik cereyanı bir bizzarur tarihî gelişimin icabı olarak doğmuştur, dediler. Sebepler bundan ibaret değildir, şüphesiz. Özel teşebbüsün bir Karabük Demir - Çelik Fabrikası kuracak sermayesi de yok. Bu riski göze alacak teşebbüs gücü de yok. Ankara'ya kadar gelmiş olan demiryolunu dağları yararak, Kızılırmakları aşarak Kayseri'ye, Sivas'a, Amasya'ya, bir ucundan Erzurum'a uzatacak teşebbüs gücü de yoktu ki, bazı memleketlerde yapıldığı gibi şirketler kulsun ve demiryollarını şirketler kursun diyebileydi günün devleti. Binaenaleyh tarihî zaruretler içinde yabancı sermaye tarafından kurulmuş bazı demiryollarını millileştirirken, bir de özel teşebbüsün yapamayacağı bazı temel yatırımları, arkadaşlarımız enfrastürüktür yatırımlar dedi, Devlet ele alıp yapmaya kendisini mecbur hissettiği içindir ki, Türkiye'de devletçilik yalnız tarihî zaruretlerin icabı değil, fakat Mustafa Kemal'in bulunduğu gibi vatanın o gün-

kü şartlarının da icabı olarak bu memlekette bir miktarda iktisadi hayatta müessir olmuştur. Ama hiçbir zaman, dünkü konuşmamda da arz ettiğim gibi, özel sektör veya Devlet sektörü arasında doğmatik veya doktriner tercihlerden değil, Türkiye'nin gerçeklerinden doğan bir anlayıştır bu. hiçbir zaman sonuna bir (izm) takılarak, Kuzey rüzgarlarından mülhem veya Batıda Saint Simon'dan falandan, filândan, bir takım doktrinli görüşlerle gelmiş bir şey değildir. Yağı yerde olan, gözü bu vatanın realitesine dikilmiş olan inkılâpçıların, başta Mustafa Kemal, Türkiye'nin gerçeklerine bakarak kabul ettikleri, tatbik ettikleri bir iktisadi anlayış olmuştur. (Alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım, diyorlar ki, Devlet coğrafyayı değiştiren yatırımlar yapsın. Soruyorum muhterem arkadaşlarım, Devlet coğrafyayı değiştirecek işlerde yatırım yapsın demek mi daha sarihtir; yoksa plânın 42 nci sayfasında Devlet (a), (b), (c), (d) şu yatırımları yapacaktır diye oldukça vazih bir şekilde saymak mı daha sarihtir? Plân hedefleri ve stratejisinde Devlet stratejik yatırımları, Devlet özel teşebbüsün gerçekleştiremeyeceği yatırımları, Devlet plân hedeflerine ulaşma bakımından hayati oldukları halde özel teşebbüsün gerçekleştiremeyeceği temel yatırımları yapmalıdır demek mi daha sarihtir? Eğer coğrafi, Türkiye'nin coğrafyasını değiştirecek yatırımlar demek kâfi ise, o zaman suali şöylece sormak lâzım: Şeker fabrikası kurmak Türkiye'nin coğrafyasını değiştiren yatırım mıdır, Türkiye'nin coğrafyasını değiştirmiyen yatırım mıdır? Ve saym sözcüye ve partisine şüphesiz sormak isterim, sarih olarak Devlet liman yapsın diyorlar, kabul, itirazımız yok. Devlet dağları yarsın, coğrafyayı değiştirsin, Devlet nehirlerin üstüne köprüler kursun, yollar açsın diyorlar. Coğrafyayı değiştirsin, müttefikiz. Devlet yapmasın desek zaten hiç kimse gidip Tunceli dağlarından, Hakkâri dağlarından, Tahir gediğinden aşarak yapmıyacak. Kabul, Devlet yapsın. Ama şunun da cevabı lâzım: Devlet Türkiye'de şeker fabrikası yapsın mı, yapmasın mı ve yapmalı mıydı yapmamalı mıydı? (Sol taraftan, «Devlet sermaye koysun» sesleri) Devlet sermaye koysun; Devlet bu sermayeyi vergi alarak mı, yoksa kâğıt para basarak mı koysun? (Orta sıralarından, alkışlar ve gülüşmeler)

Çünkü Muhterem İlhami Bey diyor ki, Devlet sermaye koysun, anonim şirket kursun, Devlet vergi alsın. (Soldan, gürültüler) Müsaade buyurun, Devlet sermayeyi koysun ama Devletin koyduğu sermaye ile kurulacak teşebbüs anonim şirketi halinde özel mülkiyet malı olsun... Yağma yok. (Orta sıralardan, «Geçti o yağma» sesleri)

Muhterem arkadaşlarım, özel teşebbüs teşvik edilsin, doğrudur. Özel teşebbüs bu memlekette yaratıcı güce kavuştuğu nisbette Türkiye'de toplam yatırımların hacmi artacaktır, inanıyoruz. Özel teşebbüsün bu memleketin atıl servetini harekete getirecek, özel teşebbüsün bu memleketin atıl iş gücünü harekete getirecek, tabii kaynaklarını harekete getirecek memlekete çok büyük hizmetler yaptığımıza ve yapacağımıza inanan bir görüşle bir plân yazılmıştır. Ve buna yürekten inanıyoruz. Özel teşebbüsü memleketin kalkınması hayrına olarak bütün meşru yollardan teşvik etmenin, kredi kolaylıklarıyla teşvik etmenin, yatırım indirimi tanıyarak teşvik etmenin, yatırım bankaları kurmak suretiyle teşvik etmenin kati lüzumuna inanıyoruz. Sermaye piyasasını kolaylaştıracak tedbirlerle anonim şirketlerin kurulmasını teşvik etmek lüzumuna plânda sarahaten yer verilmiştir. Fakat ne yazık ki, karşımıza aynı partinin bir başka mensubu Senatoda çıkmış ve demiştir ki, sermaye piyasasının teşkili suretiyle sermaye şirketlerinin kurulmasını teşvik edeceğiz demek suretiyle mal düşmanlığı yapılmaktadır. Bu marksizm denilmektedir. Aslında marksın teorisini iflâs ettiren, marksın kurduğu nazari binayı çatır, çatır temellerinden çatırdatarak yıkan şey sermaye şirketlerinin dünyada gerçekleşmesi olmuştur diye iktisatçılar yıllardan beri yazıyor. Marks zannediyordu ki teknik temerküz teknolojinin tabii neticesi olarak diğer işletmelerin kurulmasına yol açacaktır. Küçük dükkânlar, küçük el sanatları, küçük atelyeler yerlerini gitgide büyüyen fabrikalara, büyüyen işletmelere bırakmaktadır. Teknoloji ilerledikçe bunlar da mecbur olacaklar birleşecekler ve dev işletmeler olacak ve teknolojinin, teknik gelişmelerin zaruri kıldığı bu birleşmeler servetin muayyen ellerde temerküzüne yol açacak, yer yüzünde çok mahdud sayıda insanların elinde büyük servetler top-

lanacak ve büyük kitle tam bir koyu sefalet içinde olacak. Bunun tam aksi oldu. Sanayi inkılâbı büyük kitleleri sefalete götürmedi, büyük kütleleri sanayi inkılâbı refaha götürdü. Sanayi inkılâbından sonra, sanayi inkılâbından evvel kıralların yaşayabildiği hayatı ameleler yaşamaya başladı. Yeryüzüne sanayi inkılâbı Marksın zannettiği gibi gitgide koyulaşan bir servet getirmediyse, bunun sebepleri arasında, Marksın zannettiği gibi servetin teknolojik gelişme neticesinde teşekkül eden servetin temerküz etmemesi, muayyen ellerde gitgide azalan ellerde, yüz ilken elliye, elliye yirmi beşe inen ellerde toplanmaması olmuştur. Sermaye piyasasının teşekkülü ve sermaye şirketlerinin teşekkülü sayesinde ki, bugün dev gibi işletmeler vardır Amerika Birleşik Devletlerinde; General Motor gibi. Hissedarını sorarsanız, bir küçük emekli memur, falân yerdeki sekreter kız, bir kolunu harbde kaybetmiş bir mâlûl subay, fakir fakara herkesin * ufak tefek hisseleriyle yüzbinlerce vatandaşın hissedar olduğu bir dev işletme teknolojik temerküzün şaikasına çıkmıştır. Ama mülkiyet bakımından öylesine bir dağılışı vardır ki, teknolojik temerküzle servet temerküzü birbirine muvazi gitmemiştir.

İşte diyoruz ki, Türkiye'de bu çeşit bir sermaye şirketi kuruluşuna doğru sevk etmek için, memleketimizi küçük küçük tasarrufların bir araya gelip özel teşebbüs yoluyla memleket kalkınmasına hizmet etmesi için sermaye piyasasını teşvik edeceğiz. Karşımıza çıkıyor demiyorum, burada Sayın Demiraş bu bunu söylemedi biliyorum; fakat bununla dahi bu plân devletçidir, bu plân mal düşmanlıdır, bu cümlesi alınarak itham yapılabilir. Bu plân o cümlesiyle özel teşebbüsün sıhhatli ve salim olarak memlekette gelişmesine ne kadar ehemmiyet verdiğini göz önüne koymuştur.

Devam edelim deminki mevzuumuza. Devlet bu memlekette çimento fabrikası kursun mu, kurmasın mı? Coğrafyayı değiştiren yatırım mı, değil mi? Devlet bu memlekette azot sanayii kursun mu? Kütahya'da Azot Fabrikası kurmakla iyi mi etmiştir, kötü mü etmiştir? Şeker fabrikaları kurmakla iyi mi etmiştir, kö-

tü mü etmiştir? Halk Partisi iktidarı zamanında, ondan sonraki iktidar zamanında çimento fabrikaları kurmakla iyi mi etmiştir, kötü mü etmiştir? Halk Partisi zamanında, ondan sonraki iktidar zamanında, Karabük Demir - Çelik Fabrikalarını kurmakla iyi mi etmiştir? Devlet eliyle, daha sonra tevsi etmekle iyi mi etmiştir? Türkiye'de petrol işletmek, kuyu açmak coğrafyayı değiştirir mi, değiştirmez mi? Toprağın derinliklerine inmek suretiyle yeraltında yatan serveti Türk mühendisinin ve Türk işçisinin ve Türk sermayesinin eliyle çıkarmak, Maden Tetkik Enstitüsünün yaptığı gibi çıkarmış olmak ve bugün Türkiye'de istihsal edilen petrolün hemen tamamına yakını ve Devlet yatırımcılığı vasıtasıyla istihsale muvaffak olmuş bir başarı mıdır? Yoksa Türkiye'de iktisadi hayatı kötülüğe doğru götürmüş olan bir aşırı devletçilik örneği midir? Ve bugün Devlet eliyle kurulmuş, Devlet sermayesiyle kurulmuş bir anonim şirket olan, ama bir iktisadi kamu teşebbüsü durumunda olan bu şirketi tasfiye mi etmek lâzımdır? Ne yapmak lâzımdır ve devredecek olursak kime devretmek, nasıl devretmek lâzımdır? Devlet Demiryollarını şirkete mi devretsin Devlet, yoksa Devlet işletmeye devam etsin mi? Dahasını sorayım; sayın sözcünün partisine mensup milletvekilleri de dâhil olmak üzere zaman zaman Başbakan ve Başbakan Yardımcılarına, ilgili bakanlara heyetler gelmektedir. Adıyaman'da yarım kalmış fabrika vardır; Sümerbank para koysun tamamlasın. Karaman'da Sümerbank para versin Karaman Fabrikasını tamamlasın. Yozgat'ta bir bira fabrikası kurulsun, Yozgat'ta Devlet bira fabrikasını kursun mu, kurmasın mı? Denebilir ki, özel teşebbüs Türkiye'de bira fabrikası kurar. Plâncı arkadaşlarımız, plân döneminde bira fabrikası kurulması özel teşebbüsün rahat rahat yapabileceği bir şeydir, projelerden haberdarız, özel teşebbüs Türkiye'de bira fabrikası yapmak için projelerini hazırlamıştır, dedikleri için Yozgat Fabrikasına biraz mukavemet göstermişler. Ama ne diyelim, gene devletçiliğe mi çatalım? Yozgat'a kurmayacakları için ve Yozgat'ta, hakikaten kalkınmak bakımından vaktiyle de söz verilmiş bâzı masraflar da yapılmış, bir bira fabrikasına lâyük olduğu için bu Hükümet mesuliyetini yüklenmiş Yozgat'ta bira fabrikasına karar vermiştir. (Al-

kışlar) Sayın Demiray'a soruyorum, hata mı etmiştir? Ve yarın Adıyaman Fabrikasının tamamlanması için Devlet para yatırır mı hata mı edecektir? Karaman Fabrikasını tamamlarsa hata mı edecektir? Türkiye'nin şurasından, burasından fabrika fabrika, diye seslenen vatandaşların fabrika ihtiyaçlarını karşılamak için Devlet yatırımcılığı yapılırsa hata mı edilecektir? Bu hakikaten sorulmaya muhtaç bir noktadır.

Şimdi Devlet yatırım yapmasın, demek kolay arkadaşlarım; ama taşı, toprağı, halkı bu vatanın yatırım yatırım, diyor, fabrika, diyor, okul diyor, içme suyu diyor, çatlamış ve kavrulmuş toprağı sulama suyu diyor, bunları yapmak içindir ki, bu plân Devlet yatırımı olarak muayyen bir miktarı koymuştur. Devlet daha az vergi alsın, Devlet daha az yatırım yapsın. Bunu nazari olarak söylemek çok kolay; ama Devlet daha az vergi alsın, özel sektöre daha fazla para bıraksın. Devlet daha az yatırım yapsın, dendiği zaman, kalem kalem işte falan sektörde düşünülen şu yatırım miktarı şuraya indirilmelidir. 9 milyarlık vergi kalemi insan aşağıya, diyorlar. İnsin ama, nereden insin? 9 milyarlık vergi kalemi indiği zaman harcama tablolarında da, cari masraflarda mı yatırım masraflarında mı ve cari masraflarda ise cari masrafların hangi kaleminde, memur maaşlarında mı, başka noktada mı, yatırım masraflarında hangi kalemlerde indirmek lâzımgeldiğini beyan etmelidirler.

Arz ettiğim gibi, prensibolarak doktriner ve dogmatik bir şekilde şu veya bu sektör arasında tercih yapmamak lüzumuna kaani olmuştur. Dün arz ettiğim gibi, bunun üzerinde bilhassa durarak Devlet sektörü ve özel sektör arasında dogmatik, birini sadece faydalı, öbürünü zararlı gören bir anlayıştan ilham almaksızın, bundan tamamen uzak olarak dengeli bir plân getirmeye çalışmışızdır. Türkiye'de özel teşebbüsün en fazla teşvik edildiği söylenen yıllarda yapabildiği yatırımın miktarına bırakılmıştır. Bu yatırımların kompozisyonlarına bakılmıştır. 3 milyar civarında yatırım yapmış, kısmı âzamını konut sahasında yapmıştır. Konut, inşaat sahasında yapmıştır. Diğer kısmını sanayi sahasında yapmıştır.

Şimdi bu trendi değiştirelim. Özel teşebbüsün yatırımlarını 3,5 milyardan çok daha

yukarıya doğru ve Devlet yatırımlarının ilerleme hızından hattâ biraz daha hızlı olarak her geçen yıl biraz daha artıralım diyor mu? Devlet yatırımları yıldan yıla % 10,6 artış kaydederken, özel teşebbüs yatırımları bu plân döneminde her yıl bunun biraz ötesinde bir artış kaydederek gidiyor. Hem özel teşebbüsün yapacağı yatırımların miktarını artırmak hem de özel teşebbüsün yapacağı yatırımları daha prodüktif sahalara yöneltmek için çeşitli teşvik tedbirlerinin alınması lüzumuna plânda muhtelif yerlerde işaret ediliyor. Yalnız bir hamlede Türkiye'de yapılması lâzımgelen toplam yatırımın özel teşebbüs tarafından yapılacak olan hissesini ve bu özel teşebbüs yatırımlarının terekküp tarzını sihirli bir deyimle dokunur gibi değiştirmeye imkân olmadığı içindir ki, gerçekçi bir gözle bu yatırımları hangi tempo ile artırabiliriz, âzami hangi tempo ile artırabiliriz; buna bakılmış ve bu şekilde yazılmıştır. Birçok uzmanlar özel teşebbüs yatırımlarının bu seviyede artması mümkün olmayacaktır, demektedirler. En liberal tanınmış iktisatçılarımızdan birçokları, hayal peşindesiniz, Türkiye'de özel teşebbüs ne kadar teşvik edilse sizin bu söylediğiniz kadar olmaz demişlerdir. Biz olabilir demişizdir. Ciddi bir güven ortamı içinde yatırım indirimi sistemiyle, yatırım bankacılığıyla, kredi kolaylıklarıyla, sermaye piyasasının kurulmasını teşvik ederek, bedbin hesapları bir tarafa bırakarak özel teşebbüsün plân döneminde bu hamleyi yapabileceğine inancımızı ifade etmişizdir. Ama bir ölçü içinde nihayet ayağımızı yerden çekmek imkânına şüphesiz sahip değiliz.

Muhterem arkadaşlarım, şunu arz edeyim ki, plân döneminde Devletin yapacağı yatırımların büyük bir kısmı esasen enfrastürktür yatırımları olacaktır. Özel teşebbüsün yapması Türkiye'nin şartları içinde hiçbir zaman düşünülmeyecek veya ihtiyacı karşılayacak şekilde yapması hiçbir zaman düşünülmeyecek yatırımlar olacak. Özel teşebbüs Türkiye'de sulama yapar. Kızılırmak üzerinde kurulmuş bentler var. Ama özel teşebbüsün yapacağı sulama çok mahduttur. Sulama işinin büyük yükünü, büyük sulamanın, küçük sulamanın büyük yükünü Devletin taşıması lâzımgeldiği

aşikârdır. Haran ovasını özel teşebbüs sulasin demiyecek biraz sonra konuşacak olan sevgili Eroğan arkadaşım; Haran ovasını Devlet sulasin diyecek biliyorum. Orta - Anadolu'nun milletvekilleri takrirlerini şimdiden verdiler; küçük sulama işlerine önem verilsin, Devlet Orta - Anadolu'nun kurak topraklarına su götürmek için biraz daha fazla himmet etsin, Türkiye'nin en çok kaderine terk edilmiş ziraati oradadır, demektedirler. Fakat özel teşebbüs yapsın demiyor, çünkü bunu yapmayacağını biliyor. 17 bin köyümüze okulu özel teşebbüs getirsin diye umamamız. Özel teşebbüsün şurada burada bâzı kolejler ve hususi okullar açmasını bekleriz ve teşvik ederiz. Ama özel teşebbüs Türkiye'nin her tarafında ilkokulları akşam ve gündüz kız ve erkek sanat enstitülerini kursun, açsın diyemeyiz. Diyarbakır Üniversitesi istiyen sevgili arkadaşlarım, Konya'da üniversite istiyen sevgili arkadaşlarım, Adana'da üniversite istiyen sevgili arkadaşlarım, bunu özel teşebbüs yapsın demiyorlar. Devlet bu yatırımı yapsın diyorlar Devlet bu yatırımı yapacaktır. Hopa'da liman, Kefken'de barınak, istiyen arkadaşlarım keza bunu istiyorlar. Demiray arkadaşım da itiraz etmiyor biliyorum. Tabii bunları Devlet yapacaktır, tabii bunları Devlet yapacak. Fakat şunu arz edeyim ki, işte esasen plânda derpiş edilmiş olan Devlet yatırımlarının kısmı âzami bu çeşit enfranstürktür yatırımları için derpiş edilmiştir. Bunun dışında hiçbir zaman hususi teşebbüsün katılmıyacağı ve atılmıyacağı bâzı riskli sanayi kolları vardır, ki bunlar da Devlet öncülük yapmazsa kolay kolay gelişmiyor.

Türkiye'de bugün, demin misalleriyle arz ettim, halktan gelen partilerden gelen ve bütün partilerden gelen tazyik var. Dokuma sanayii gibi özel teşebbüsün Türkiye'de şaheserler yarattığı bir sahada, dokuma sanayii gibi Türkiye'de Almanya'ya ihraç edecek mallar yaptığı bir sahada dahi Devleti bu sahaya yatırım yap diye tazyik etmektedir bütün partilere mensup teşkilât ve milletvekilleri ve halk. Demek ki, dokuma sanayiinde bile bu tazyikin yapıldığı düşünülürse hadi buna mukavemet etsin, plân işte bu gibi şeylere mukavemet edebilmek için yapıyor. Bunu özel teşebbüs yapabilir; ama

özel teşebbüsün yapamayacağı bir saha var, belki Kütahya'da Azot Fabrikası yapmayı düşünmiyecek. Yarım, milyar liradan fazlaya mal olan bir fabrikayı ve bugün mahsulünü Türk ziraatinin kalkınması için maliyet fiyatının çok altında hemen hemen maliyet fiyatının yarısına yakın bir fiyatla Zirai Donatıma satın aldırıp sattığımız bir tesisi, riskini göze alarak özel teşebbüs kurmayacak. Türkiye'de özel teşebbüs yapmıyor diye ziraatimizi aletsiz, toprağımızı gübresiz bırakamıyacağımıza göre, özel teşebbüsün bâzı sahalarda plân hedeflerine ulaşmak için zaruri görülen yatırımları yapmadığı tesbit edilirse, Devletin bu sahalara girmesi imkânı bu plânda öngörülmüştür. Ama hiçbir zaman bir doğmatik ve doktriner tercihten hareket edilerek değil, pragmatik ve Türkiye gerçeklerine dayanılarak.

Muhterem arkadaşlarım, bu anlayışla Müsterek Pazara giremeyiz, buyurdular. Müsterek Pazar memleketlerinden Fransa'nın plânı ve bu plânı takdim eden Maliye Vekili Riskelders'in konuşması, Fransa gibi özel teşebbüsün asırlık köklere sahip olduğu bir memlekette, Fransa gibi özel teşebbüsün en ağır sanayie kadar büyük başarıyla çalışabildiği bir memlekette Maliye Vekilini takdim nutkundan anlıyoruz ki, plân devresinde, 4 ncü plân devresinde Devletin yapacağı yatırımlar, Fransa gibi bir memlekette özel teşebbüsün yapacağı yatırımlardan fazladır. Bu doktriner bir tercihten gelmiyor. Söylüyor o da, böyle bir doktriner tercihimiz yok, ama Fransa'nın zaruretleri, Fransa'nın kendisini Batı - Almanya'ya göre ve Amerika'ya göre biraz daha gelişmeye muhtaç bir halde görerek hamle yapmak ihtiyacından doğan bir anlayışla orada da Devlet muayyen sahalarda hızla yatırım yapmanın tedbirlerini arıyor. Enfrastrüktür sahasında olduğu gibi, soruyorum size cevabını rica ediyorum, şeker fabrikası kursun mu diyorum Türkiye de. Fransa'yı bırakın Fransa'da şeker aynı şey değil, Türkiye için konuşalım. Fransa'nın başka mevzuu var, ama benim mevzuum başka. Ben Fransa'nın geldiği safhaya gelmemişim. Türkiye'de Azot Sanayii ni kurayım mı, çimento fabrikası, şeker fabrikasını kurayım mı, petrol arayayım mı, Karabük Demir - Çelik Fabrikasını tesis edeyim mi veya bunların satayım mı, mevcutlarını satar sam ne yapayım, bunu kime satayım?

Muhterem arkadaşlarım, İktisadi Devlet Teşekküllerinden şikâyet edildi; İktisadi Devlet Teşekküllerinin ıslahı lüzumuna kaaniiz. İktisadi Devlet Teşekküllerinin ıslahı için iki kanun bu Hükümet tarafından Yüce Meclise sunulmuştur. Bir, yatırım bankası teşkili hakkındaki kanun; iki, İktisadi Devlet Teşekküllerinin reorganizasyonu hakkında kanun. Tamamen beraberiz, İktisadi Devlet Teşekküllerinin 50 milyar lira sermayesiyle Türkiye'de daha fazla fon yaratabileceğine, daha fazla yatırılabilir sermaye yaratılabileceğine biz de kaaniiz. Buna kaani olduğumuz içindir ki, hakikaten politik sebeplerle, politik tâyinlerle, politik tercihlerle, politik işe alma yollarıyla bir hayli zayıflamış olan İktisadi Devlet Teşekküllerini reorganize etmek ihtiyacına kaani bulunuyoruz. Fakat İktisadi Devlet Teşekkülleri bakımından bir noktayı hatırlatmak isterim. Türkiye'de İktisadi Devlet Teşekkülleri sadece Düyunu Umumiyenin veya kapitülasyonların tasfiyesi zaruretinden doğmamıştır. Bir siyasi parti 1950 senesinde büyük bir şeyle iş başına gelmiştir. İktisadi Devlet Teşekkülleri fabrikalarını özel teşebbüse devredecek. Hangi fabrikayı devretmiştir? Hangi İktisadi Devlet Teşebbüsünü tasfiye etmiştir? Dahası var, hangi seneyi yeni bir kamu iktisadi teşebbüsü kurmadan geçirmiştir? Bugün mevcut olan kamu iktisadi teşebbüslerinden, Devlet işletmeciliği yapan çeşitli bünyedeki kamu iktisadi teşebbüslerinden her birinin kuruluş tarihlerine bakarsanız, bunların bir kısmının programında Devletçiyim diye yazılı, bir kısmının da bunları takviye edeceğim diye yazılı olan partiler tarafından kurulduğunu görürsünüz. Yurt gerçekleri ilham ettiğim için listesi var plânda.

Muhterem arkadaşlarım, karma ekonomi sistemini biz bir ayağı kayıkta, bir ayağı rıhtımda olan bir ekonomi olarak görmüyoruz. Hakikaten iki ayak üstünde duran bir ekonomidir. Ama bir ayağı rıhtımda, bir ayağı kayıkta olduğu zaman, hakikaten sendelemeye mahkûm; ya rıhtıma geri dönmeye ya boylu boyunca suya uzanmaya mahkûm bir ekonomi tarzı olurdu. Ayaklardan birine fazla ağırlık vermektен v. s. den bahsedildi. Biz, teşbihte hata olmaz derler ama, bu teşbihi hatalı görüyoruz. Ve karma ekonomiyi her iki ayağı da Türkiye'nin gerçeklerine bu toprağa sınımsız basan bir ekonomi

sistemi olarak görüyoruz. (Ortadan, alkışlar, soldan, gürültüler)

Muhterem arkadaşım, vergiler bakımından söylenecek olan şey şudur, şu sorunun cevabı sarahaten verilmelidir: Hangi sahada Devlet yatırımından kısmı yapmak isterler? Bunu hakikaten plân yapan bir Hükümet bilmeye mecburdur. Veya tenkidlerden istifade etmek için tedbir arayan bir iktidar bilmeye mecburdur. Hangi sahalardaki Devlet harcamalarından, Devlet yatırımlarından kısmı yapmak suretiyle dengeli olarak bunu yapmak mümkündür. Yarın bütçe huzurunuzda gelecek, Yüksek Meclisin huzuruna gelecek. O zaman 1963 yılı bütçesinin fasıl fasıl, kalem kalem 1 lirasından 15 lirasına, 150 lirasından 3 bin lirasına kadar maddeleri v. s. ne konuşsa görülecek; bu bütçenin maddeleri arasında birer birer bakmak suretiyle şu kalemin tayyını, bu kalemin tayyını istiyorum demedikçe, umumi olarak Devletin harcamaları kısımlıdır demek kâfi değildir. Bu söylenmelidir ve sarahaten söylenmelidir. Yarın eğer bu tasarruf kapıları gösterilirse, hakikaten bunu hepimiz minnetle karşılıyoruz; fakat her halde Maliye Vekili 2 kat minnetle karşılıyoruz.

Çok muhterem arkadaşlarım; Müsterek Pazar konusunda çok ileri bir ifade kullanıldı; biz bu kitapla zor gireriz Müsterek Pazara dendi. Hemen şunu arz edeyim. Biz ne bu kitapla, ne bu kitap yapılmadan evvel Müsterek Pazara tam üye olarak girmeyi düşünecek kadar yurt gerçeklerini unutmuş halde olmadık. Tam üye olarak Müsterek Pazara girmeyi ne 1960 tan evvelki iktidar, ne 1960 tan sonraki muvakkat Millî Birlik Hükümetleri, ne de seçimlerden sonra teşekkül eden iki Karma Hükümetten hiçbirisi düşünmüştür. Bu Hükümetlerin her biri Müsterek Pazarla sadece bir ortaklık anlaşması akdetmek suretiyle ortak üye olmayı düşünmekten ibaret kalmıştır. Birbirini takibeden dört Hükümetin, demek ki, görüşü şu noktada birleşmiştir: Ortak üye olmak. Ortak üyelik bakımından da bugün üzerinde durulan tez, bu plânın tatbik dönemi olan 5 yıl zarfında bir hazırlık devresi kabul etmek ve bu hazırlık devresi boyunca bazı ticari kolaylıklardan, malî yardımlardan istifade etmesi suretiyle Türk ekonomisinin kuvvetlenmesi, Müsterek Pazar devletlerinin Türkiye'ye gerekli teknik yardı-

mı yapması, hazırlık devresinin hitamında yavaş yavaş ve merhale merhale gerçekleştirilmek üzere gümrük birliğine doğru seyir alınmaya başlanması ve bunu da uzun bir süre içinde çok küçükten başlayarak gerçekleştirmek. Bu itibarla bu plân Türkiye'nin iktisadi bünyesini kuvvetlendirecekse, fert başına düşen geliri artıracaksa, bu plân Türkiye'nin birçok sahalarda ihracedilebilir mallara kavuşmasını mümkün kılacaksa, bu plân Türkiye'nin halen korkunç derecede açık olan dış tediye dengesinde, dış ödeme dengesinde biraz daha salâh husule getirecekse Müşterek Pazara girmemizi, ortak üye olarak katılmamızı elbette kolaylaştıracaktır. Kolay değildir tabii ne ortak üyeliğin tamamen gerçekleşmesi, ne üyeliğin gerçekleşmesi. Büyük bir kolaylıkla bugünden yarına olmuştur veya olacaktır diye bakılabilecek bir hâdise değil, son derece güçtür, son derece çetin safhalardan geçmişizdir. Fakat şu 9 - 10 aylık seçimden sonraki devre boyunca Müşterek Pazarla münasebetlerimiz konusunda devamlı terakkiler kaydedilmiştir. Temele ait mühim prensip konularında görüş birliğine varılmıştır. Halli lâzımgelen çetin meseleler vardır ve böyle çetin meseleler bugün Müşterek Pazara müracaat eden her Devlet için mevcuttur ve mevcut olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım; son olarak bir lâ-tife ile kapatmak için bahsi, plânın maliyetine temas edildi, ona da dokunmak isterim. Plân mahiyeti : Sayın sözcü Devlet Plânlama Teşkilâtı bütçesini koydu. İstatistik Umum Müdürlüğünün bilmiyorum kaç yıllık bütçesi için, bir geçen yıllık bütçesi 9 - 10 milyon civarında idi, 23 milyon lira koymak suretiyle İstatistik Umum Müdürlüğü masrafları diye İstatistik Umum Müdürlüğünde her halde bir yıllık olmıyan bir yılın üstündeki masraflarını koydu. Sonra plânla doğrudan doğruya ilgisi olmıyan, plân yapılsa da yapılmısa da gerçekleştirilmesi lâzımgelen İktisadi Devlet Teşekkülleri reformu ile ilgili 154 sayılı konsolidasyonla ilgili, reformla ilgili 154 sayılı Kanunun masraflarını koydu. Hattâ özel teşebbüsün tertiplelediği Çınar Otelinin galiba masrafları da bahis mevzuu oldu. Bilhassa bütün bunlar yekûn edilmek suretiyle 50 milyon liraya bu plânın malolduğunu ifade ettiler.

Muhterem arkadaşlarım; İstatistik Umum Müdürlüğü, bu plân teşkilâtı kurulmasa idi dahi, bilmiyorum kaç yıllık rakamdır, galiba iki yıllık rakam dediler, iki yıllık rakam İstatistik Umum Müdürlüğü bu plân dairesi kurulmasa idi, 23 milyon masraf etmiyecek idi de iki yılda bir kuruluş mu masraf edecekti? Plân Dairesi olmasaydı, plân hazırlanmasaydı İstatistik Umum Müdürlüğü gene mevcudolacak ve bu masrafın büyük bir kısmını, belki tamamına yakın bir kısmını yine de yapacaktı. İktisadi Devlet Teşekkülleri reorganizasyonu için her halde çalışılacak idi. Bu itibarla bütün bunları plânın üstüne fatura etmek son derecede ilmî ve objektif bir hesap tarzı telâkki edilemese gerek. Kaldı ki, İstatistik Umum Müdürlüğünün plân çalışmaları dolayısıyla hakikaten bir ölçüde kesafet kesbetmiş olan ve daha da kesafet kesbetmesi lâzımgelen çalışmaları yalnız plân bakımından değil, her sektörde özel sektör, âmme sektörü, Devlet faaliyetlerinin her dalında ışıktutacak, projektör vazifesi görecektir ve faydalı olacaktır. Binaenaleyh tek gayeye hizmet eden çalışmalar olmadığına göre, bunların maliyetini sadece şu 350 sayfalık bir ciltlik kitabın üstüne yüklemek doğru olmasa gerektir.

İstatistik işlerimizin çok parlak durumda olmadığı ve istatistik teşkilâtımızı ıslah için çıkarılacak kanunun bu yıla kadar çıkarılmamış olmasını tenkid ettiler. Bu tenkidlere biz de katıldığımız içindir ki, İstatistik Kanununu bir an evvel çıkarmak için huzurunuzda geldik ve çıktık.

Muhterem arkadaşlarım, plân konusunda bir anlayışı silmekte fayda vardır. Hakikaten plân sözü bâzı çevrelerde ve bazan yanlış tefsirlere tabi tutularak, dogmatik bâzı görüşlerle solda ve aşırı soldaki bâzı doktrinlerle irtibatlı hale getirilmek istenir; öyle gösterirler. Bunun gerçekle bir ilgisi olmadığının büyük delilleri var. Fransız plânı, İtalya'nın plân yapması, Holânda'nın plân yapması, gayrisâfi millî hâsılasında Fransa'ya nazaran Fransa'nın bütün geçirdiği çalkantılara, Cezayir Harbine, iç kaygularına ve mütemadiyen geçirdiği Hükümet krizlerine rağmen İkinci Dünya Harbinden sonra İngiltere'ye nazaran mukayese edilmeyecek kadar hızlı bir inkişaf kaydetmesi muvâcohesinde İngiltere'de bugün, biz de bir plân yapmaya, Fransızlar gibi gayrisâfi millî hâsılamızı artırmaya mecburuz, tarzın-

da cereyanların başladığını düşünürsek, plânın aslâ böyle bir doktrinlerle veya doğmatizmlerle yanyana gitmesi zaruri olan bir şey olmadığını kabul ederiz. Hindistan plânı, Sovyetlere yakın Sovyet anlayışına yakın bir plândır dediler. Bir insan kendi kendine düşünüyor; acaba Sayın Demiray mı yanılıyor, yoksa Hindistan plânının muvaffak olması için 100 milyonlar değil, milyarlarca dolâr akıtmakta olan ve akıtmış olan ve akıtmaya karar vermiş olan Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Batı - Almanya, Kanada, Avusturya, Japonya Fransa, İtalya gibi memleketler mi yanılıyor? Hindistan'ın beş yıllık plânlarının muvaffak olması halinde, Hindistan'ın komünizme karşı daha kuvvetli olacağını, Çin'in totaliter plânlamasına karşı Hindistan'ın demokratik plânlamasının muvaffak olmasının iktisaden gelişmeye muhtaç memleketlerin kalkınmak için mutlâka komünizm gibi ideolojilere saplanmasına lüzum olmadığını ispat için mi bu yardımlar yapılıyor? Kanaatimizce bu yardımlar bunun için yapılıyor. (Ortadan alkışlar) Hindistan plânlaması eğer Hindistan'da Sovyet görüşünün hâkim olmasına hizmet edecek olsaydı, bu plânın başarısı için komünizmle mücadele eden Devletler bu kadar parayı her halde dökmeyeceklerdir. Ve eğer plân böyle bir mânaya gelse veya plânlama mutlâka bunu ifade etseydi, Amerika Birleşik Devletleri son kabul ettiği dış yardım kanunlarında ve kabul ettiği temel politikada plân yapan memleketlere, iktisaden yardıma muhtacolup da bu kalkınmasını plânla gerçekleştirmeye çalışan memleketlere öncelikle yardım edileceğini kabul etmiyecekti. Her halde Amerikan Kongresi plân fikrini, plân fikri bu mânaya gelseydi, böyle mevzuatıyla ve Amerikan Devlet idaresi, kabul ettiği prensip kararlarıyla desteklemez idi.

Muhterem arkadaşlarım, bir noktada yanlış anlamayı bertaraf etmeye ihtiyaç vardır. Bâzi bölgelere öncelik vermeyeceğiz, hepsini kardeş bileceğiz, hepsini müsavi telâkki edeceğiz dedi, buyurdular. Böyle söylemedim. Plânın bu mevzudaki fikri çok sarihtir. Her bölgeyi kardeş bilmek mümkün değil, turizmin geliştirileceği bölge var, hayvancılığın geliştirileceği bölge var, ağır sanayiinin geliştirileceği bölge var, ziraatin geliştirileceği bölge var. Binaenaleyh Türkiye'de hiç şüphesiz her bölgeye her sahadaki yatırımları kardeş payı halinde taksim etmek bahis konusu olmayacak. Ama muhterem arkadaşlarım, bâzi

yatırımlar vardır ki, bu yatırımların Antalya'da yapılması ile, İzmir'de yapılması ile, İstanbul'da yapılması ile Doğu'da yapılması arasında veya İstanbul'un bir ilçesinde yapılmasıyla, bir köyünde yapılmasıyla aynı büyüklükteki bir Doğu ilinde yapılması arasında tercih yapılacağı zaman, bu yatırımın orada veya burada yapılması milli hâsılaya tesiri bakımından farklı olmyacaksa gelişmeye muhtaç yerlere yardım yapmak zarureti vardır. (Ortadan alkışlar) Hükümet konağı yapacaksınız. Esasen gelişmiş olan bir bölgede mi yaparsınız? Hâkiminin gaz sandığı üstünde icrai kaza ettiği, bu sene Doğu seyahatinde kışın o kıtlık iddiaları zamanında gidip gördüğüm gibi, kaymakamının çarşıda bir dükkâna sığındığı ilçede mi yaparsınız?

Muhterem arkadaşlarım, biz, her tarafa müsavi muamele yapacağız değil, kuruluş yeri bakımından Doğu'da yapıldıkları zamanda başka yerde yapıldıkları takdirde sağlayacakları fayda kadar ve belki daha fazla fayda sağlayacak olan sosyal yatırımlar bakımından, kültürel yatırımlar bakımından yurdun geri kalmış bölgelerine öncelik vereceğiz, tercih edeceğiz diyoruz. (Ortadan alkışlar) İktisadi yatırımlar bakımından, siyasi mülâhazalar dışında, bir yatırım nerede yapıldığı takdirde en fazla milli servete ve milli hâsılaya hizmet edecekse orada yapacağız. Turistik oteli elbetteki turist gelecek yerde yapacağız. Elbetteki fabrikayı o fabrikanın hammaddesi bulunan yerde yapacağız. Plân işte bu fikri getirmek için, yani iktisadi yatırımlar bakımından en fazla verimli olduğu yeri tercih etmek, iktisadi kuruluş yeri olarak birbirine müsavi değerde yerler varsa bunlardan geri kalmış bölgeyi tercih etmek esasına göre yazılmıştır. Plân hedefleri ve stratejisi dikkatle okunursa bunlar birer birer sarîh maddeler halinde gösterilmiştir. Bu itibarla bu kardeş bilme sözünü, biraz mizahi bir hale bürünen fikrimizi vuzuha kavuşturmak için bu noktayı da arz etmek istiyorum.

Son olarak muhterem arkadaşlarım, bir şeyi daha gene lâtife ile savmak isterim. Senatoda Sayın Adalet Partisi hatiplerinden biri bize şu muahezeyi yaptı. (Soldan, «O Senato da idi» sesi) Senato başka ama parti bir, ben onu sormak istiyorum. O halde bunun üzerinde durmuyorum. Madem ki, şahsı adına konuşmuştur diyorlar, mademki Senato başkadır diyorlar. Bu muaheze üzerinde durmuyorum. Yalnız sarîh olarak sor-

mak istiyorum. Plân hedefleri ve stratejisini imzalıyan, plânın tablolarını, makro hesaplarını görüp kabul eden Hükümetteki A. P. li mi, Senatodaki A. P. limi, buradaki A. P. limi bu partinin sözcüsüdür? Bunu bilmeye de ihtiyacımız vardır. (Ortadan bravo sesleri alkışlar)

BAŞKAN — Grup adına, Sayın Demiray.

ADALET PARTİSİ MECLİS GRUPU ADINA TAHSİN DEMİRAY (İstanbul) — Pek muhterem arkadaşlar; Sayın Başbakan Yardımcısı Profesör ve sevimli arkadaşımız...

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Teşekkür ederim.

TAHSİN DEMİRAY (Devamla) — Kendisine has nezaket ve sevimlilik içinde mukabil görüşleri huzurunuzda getirdiler.

Şimdi bu huzurunuzda gelenleri alt alta olduğu gibi kayıt edince çok garip bir şey oluyor; bunlar bir sıra dâhilinde gelmediği için çok karışık hal alıyor. Bunların arasında en mühimmi Parti bakımından olanı A. P. olarak birinci Karma Hükümette buna imza konuldu dediler, mühim olan bence bu, bu imza keyfiyeti, (Plân hedefleri ve stratejisi) broşürüne ilâve edilmiş. Şöylece, ayrı bir sayfa işgal ediyor. (Göstererek) Buradaki notta : Falân tarihte Resmî Gazetede böyle çıktı, Hükümet değişince Analık ayında yeni Karma Hükümet tarafından da kabul edildi kaydı var. Bunu zaten evvelece arz ettik. Evvelâ bu plân tarihî bir vesikadır. Binaenaleyh biz de bunlara siyasi vesikalar olarak kıymet veririz.

Burada görülüyor ki, Kabineye dâhil bulunan arkadaşlarımız kabul etmiş... (Siz iştirak etmediniz mi sesleri?) Kabineye iştirak eden arkadaşlar kabul edince ve dolayısıyla biz de iştirak mevkiindeyiz. (Alkışlar)

Fakat arkadaşlarımız, neyi kabul etmişler?... Plân hedefleri ve stratejisini, yani şu broşür muhteviyatını. Bunun birinci sayfasında, plân hedefleri ve stratejisi hakkında not var; tabîî notu kabul ediyoruz... (Gülüşmeler)

Buradaki on maddelik esaslar kabul edilmiştir. Tabîî kabul edilmiştir. Çünkü, evvelâ Anayasa plân yapacaksınız, diyor, bunu kabul ettik. Yani kabul işi, Aralık ayında başlamadı, asıl kabul referandumla başladı, safha safha geldi.

Yapılan plân hedefleri ve stratejisine gelince, burada «Türk topluluğu yaşayış şekli olarak

demokrasiyi seçmiştir» deniliyor. Bunu kabul ettik. Esasen biz asırlardan beri, bu millet demokrattır, diyoruz. Bunları hepimiz söyledik ve hepimiz söylüyoruz. Plân hürriyeti, içtimai adaleti esas almış; şimdi biz hürriyeti mi kabul etmiyoruz, diyeceğiz, adaleti mi kabul etmiyoruz, diyeceğiz? Bunların hepsini kabul ediyoruz.

Kalkınma plânı : «15 yıllık bir perspektif içinde uzağı görmek...» ten bahsediyor. O tarihte biz bu uzağın, nasıl bir uzak olduğunu bilmiyoruz ama alelâde bir müessese bile tatbikatta uzunca bir devreyi nazara alır, bu, gayet tabîî bir şeydir. Binaenaleyh, bunlar umumi kaidelerdir.

Sıra bu broşürde kalkınma hızı meselesine geliyor. Buna daha evvelki konuşmamızda işaret ettik. Aşağı düşürün, demiyoruz. Yukarı çıkarmak ise, bu hesaplara göre, mümkün görülüyor. Demekki, kolay değilmiş. Birtakım müşküller varmış. Plân aşağı - yukarı eski on senenin gösterdiği oranı kabul etmiş.

Plân stratejisinin yanı sıra bir mühim mesele var, ki bunu da hatırlamalıyız. Stratejinin kabulü istendiği sırada Hükümet yeni kurulmuş idi; biliyorsunuz. Denilebilir ki; yenilik mâzeret mi? Mâzeret tabîî... Türkiye'de parlamento nasıl açıldı? Buraya nasıl geldik biliyorsunuz. Binaenaleyh, esas işimiz demokrasiyi kurmaktır. Kâğıt üzerinde demokrasi gelemes, hukuk devleti kurulamaz. Hukuk devleti, uğraşa uğraşa, çabalaya çabalaya oturtulacaktır. Hâlâ böyle çabalara devam ediyoruz.

İkinci bir mesele de şu : Koalisyon girerken iki taraf arasında kabul edilmiş bir protokol var. O protokol ile kabinenin programı da birer siyasi vesika. Stratejinin yanı sıra böyle iki vesika daha var. O günün şartları içinde de plânlama ve strateji ile ilgili bir kısım fikirlerimiz, noktai nazarlarımız ortaya konulmuş.

Binaenaleyh, bizim arkadaşlarımızın stratejiye ait tutumları bu vesikalar ve noktai nazarlarla birlikte mütalâa edilmelidir. Biz, burada ve bilhassa karma ekonominin hususiyetini belli edelim, diyoruz; karma ekonomiyi bugünden yarına kaldıralım, demiyoruz. Karma ekonomi durumunu bir realite. Biz, burada bu realiteyi ele alıp sınırlandırmak istedik, bunu söyledik. Bakanlarımızın imzası var, sözüne karşı cevabımızı vermiş bulunuyoruz.

Şimdi burada, mühim olan bir başka hususa temas edeceğiz.

Yatırımlar ve Yatırım Bankası meselesi : Bir zamanlar Sümerbank bu işi yapacak idi. Ama o da yapamadı. Şimdi, bütün bu Devlet işletmeleri arasında merkezî bir hazne yapılacak. Bu güzel. Ama, burada Devlet sektörü bilhassa kendini düşünmüş. Bizim istediğimiz, memleketinde geniş bir sermaye piyasasının yaratılması; iktisadımızın tümüne şâmil bir sermaye piyasasının yaratılması.

Serbest teşebbüs sahası buna muhtaçtır. Daha evvel söylediğimiz hususata bu noktada bir daha işaret etmek isteriz.

Yatırım meselesine gelince : Evvelâ şunu belirtiyim ki, dünya ilerlemiş, biz geri kalmışız. Hükümet olarak, modern insanlar olarak, aydın kişiler olarak bu ilerlemiş dünyanın ortasında birçok ihtiyaçlarımız var. Fakat imkânlarımız dar. Delik büyük, yama küçük. Bu böyle olmakta uzun yıllar devam edecek, memleket de, bizim memurlarımız da sıkıntı çekecektir. Gönül istiyor, fakat ulaşmak mümkün olmuyor. Girilmiş olan yol bizi bu noktaya getirdi; her şey Devlete bağlandı. Fakat ötede Amerika'da, başka bir kader tecelli etti. Orada, ilkokul, ortaokul ve üniversiteyi Amerikalı kendisi kurdu. Devletin dışında kurdu.

Bizde Devletin evvelâ gelenek olarak yapacağı, geniş hizmetleri var. Yalnız Hükümet, karakol binalarını değil, başka okullar ve hastaneler olmak üzere, pek çok çeşitli binaları ve müesseseleri Devletin yapması gerekiyor.

Bu gibi hizmetlerin bütçenin normal çerçevesi içinde başarılması gerekiyor.

Biz, bunun üzerinde durmuyoruz. Münakaşamız bu değildir. Memleketinde iktisadi gelişme oldukça bütçe artacak ve bu gibi hizmetler daha iyi yapılmakta devam edecektir.

Geriye kalıyor, Devlet eliyle yapılacak yatırımlar. Bu yatırımlar da iki türlü : Birisi iktisadi mahiyetteki enfrastürktür yatırım, yani jeo envestisman; bunu kabul ediyoruz. Kabul ediyoruz ama, Türkiye'de asma köprüler yapabilecek miyiz? Ama, umumiyetle bizim fakir memleketimizde her muhtacolduğumuzu yapmak mümkün müdür? Binaenaleyh enfrastürktür yatırımları Hükümet, imkân buldukça yapmalıdır, elinde para olunca yapmalıdır.

Ama çok uzun beklenirmiş, ne yapalım, kaç sene sürerse sürer, başka çaremiz yok.

Devletin iktisadi mahiyette ikinci grup yatırımlarına gelince; bu da Devlet işletmeleri ile iktisadi teşekkülleri sahasına ait. Bunun için tasfiye ediniz, dondurunuz demedik; çerçeveleyiniz dedik. 40 sene bu sahaya gayret sarf ettik. Bizim bildiğimiz baba oğula sermaye verir, işe başlatır. Türkiye'de ise oğul babaya sermaye verdi. Olmuş bir kere bunu münakaşa edecek değiliz. Ama, artık sınırlayınız; kendi imkânları derecesinde yürütünüz idare ediniz, diyoruz. Milletten bu Devlet sektörü için para çekmeyiniz diyoruz. Milletten alırsan, millette bir şey kalmıyacak ve bekleneni yapamıyacaktır. Mesele budur. Görüşümüz bu olduğuna göre; Hükümet falan fabrikayı yapsın mı? Yaymasın mı? Söyle bana dersin ben girmem öyle münakaşaya. (Gülmeler) Elinde paran varsa ve zaruri ise yap. Yalnız benden para isteme. İşte bunun prensibini halletmek lâzım. Yozgat'da Bira Fabrikası kurulması konusu üzerinde ısrarla durdular. Bu hususta ben bir şey söylemem, zira arkasında politika var, rey meselesi var. Ama yine de söylemek lâzım. Çünkü artık hakikatleri söylemenin zamanı gelmiştir. Almanya'nın birçok şehirlerinde bira fabrikaları var. Ama onların bize kıyasla birçok imkânları mevcut. Meselâ, Yozgat'da tren yok istihsalinizi nereye ve nasıl nakledeceksiniz? Bu dar saha bunu kaldırır mı? Şimdi ben, bunun mesuliyeti altına girip de, yapılsın veya yapılmazın diye bir şey söyleyemem. Ama bildiğim şu var ki; Almanya'da birayı atlı ve lâstüklü arabalarla usul usul götürüyorlar. Biz bu memleketinde senelere bozuk bira içtik, Ankara'dan İstanbul'a bira taşıdık (Gülüşmeler)...

Hulâsa bizim görüşümüze göre klâsik mânasiyle Devlet hizmetleri anlayışımıza göre -ki, mâziden, Osmanlı Devletinden gelmektedir. Yapılacak hizmetler normal bütçe ile yapılmakta devam edecektir. Jeo envestisman Devlet tarafından yapılacaktır.

Ticaret, ziraati ve sanayii cümle iktisadi faaliyetleri millet yapacaktır. Bu millet sektörünün başarı gösterip gösteremeyeceğini hele bir deneyelim. Bu millete beş on sene imkân verelim. İşte zemberek noktası burası. Biraz

da bu yolda gayret gösterelim, bunu da görelim. 40 sene bekledik Devletin yapacağını. (Alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Bakan Feyzioğlu.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Sayın Demiray'a hakikaten teşekkür borçluyuz; çünkü bâzı mevzular vuzuha kavuştu. Ve hakikaten tatlı bir üslûp içinde, fikir münakaşasına alışık bir insanın tatlı üslûbu içinde bâzı noktalara vuzuh vermiş oldular; hakikaten müteşekkirim. Bir defa bir noktayı kabul ve teslim ettiler. Bu kadirşinaslığı, bu siyasi ah-lâk örneğini huzurunuzda ben de tescil etmek isterim. Adalet Partisi olarak Hükümetimizin imza ettiği vesikaya biz de evet demişizdir, buyurdular; biz de kabul etmiş sayılırız, dediler. Hakikaten öyledir.

ARİF ERTUNGA (İzmir) — Not zaten.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Kerem buyurun, benim silsilei kelâmım daha çabuk bozulur, Tahsin Beyden. Müdahale etmezseniz daha kolay cevap veririm.

BAŞKAN — Yani Arif Bey karıştırmayın demek istiyorlar. (Alkışlar)

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Teşekkür ederim Başkanım.

Muhterem arkadaşlarım, Sayın Demiray'ın arz ettiğim gibi, bir parti sözcüsü olarak, elbette prensip adamı olarak söyledikleri şeyi; yani Hükümetimiz imzalamıştır, koalisyonda karma Hükümet de parti olarak biz de beraberiz, dediği vesika şu esasları ihtiva etmektedir :

% 7 kalkınma hızı kabul edilmiştir. Binaenaleyh % 7 kalkınma hızı azdır, çoktur, demiyoruz, buyurdular; artırın demiyoruz, imkânlar mahdut biliyoruz. Azaltın diyemiyoruz, daha yavaş ilerlemeye tahammülümüz yoktur. Binaenaleyh 15 sene bekleyin bakalım halk ne yapıyor, demiyoruz. % 7 kalkınmayı gerçekleştireceğiz, diyor bu vesika. Bu % 7 kalkınmayı karma ekonomi sistemi içinde gerçekleştirebilmek için, özel teşebbüsün yatırımlarını âzamiye çıkarmak, özel teşebbüs bakımından şu çizilen sınırlar içinde özel teşebbüsün yapmıyacağı şeyleri de Devlet yapsın diyoruz. Bir defa plân fikrini kabul ediyor; çünkü kalkınma plânları hazırlanacak diyor. Plân yapmayı Hükümetin, dolayısıyla kabul buyurdıkları veçhile parti-

nin, grubun kabul ettiğini, plân yapmanın mutlaka şöyle titiz bir temelden geldiğini veya nazaricilerin ortaya getirdiği bir şey olduğunu veya Sovyet usulü olduğunu, yani açık söylemediler demin, ama bâzı benzetmeler v. s. yaptılar, bir küçüklük imada bulundular. Ne yapalım, Parlemtentoyu nasıl açtık, nasıl kurduk biliyorsunuz, Sayın Demiray. Parlemtento açıldığı günden beri ben şu kanaatteyim ki, güçlüklerden geçtik, ama bu Meclis ve bu Meclisten kuvvet alan, defaatle söyledik sadece bu Meclisten kuvvet alan hükümetler kanaatlerini söylediler. Bir dış tesirin altında bunu imzaladık, bir dış tesirin altında plân fikrini kabul ettik, görüşünü zannederim sizin kadar muhterem, necip arkadaşım da, partisi de bütün partiler de reddederler. (Alkışlar) Bir dış baskı altında değil tam bir hürriyet içinde, her satırını münakaşa ederek bunu imzaladık. Arkadaşlarım, hatırlarlar, benim partime mensup bir bakan arkadaşım bir cümlesinde uzun münakaşa etti. Eğer münakaşa neticesinde fikrinde ısrar etseydi elbette değiştirecektir. Bunda dokunulmazlık yoktur. Arz ediyorum, krizlerden geçtik, güç devrelerden geçtik. Bu parlamento büyük imtihan verdi. Bu parlamento Türkiye'de demokratik rejim içinde ve kısa zamanda çok şey yapılabileceğinin örneğini verdi.

Münakaşayı uzatmamak için bugün cevap arz etmedim. Daha evvel konuşmuş bâzı sözcü arkadaşlarımızın, Sayın Demiray'ın 1962 yılı itibariyle söyledikleri sözler oldu. Yarın fırsat olursa Hükümet adına bir arkadaşım veya ben-deniz cevap arz edeceğim. 1962 yılı içinde rejimi tarrif bakımından, ana kanunları çıkarma bakımından ve iktisadi alanda iktisadi hayata canlılık getirme bakımından hangi mesafeler alınmıştır? Birinci Karma Hükümet ve İkinci Karma Hükümet zamanı diye ayırmaksızın topyekûn bu devre zarfında bu parlamento'nun müşterek eseri olarak hangi neticeler alınmıştır? Bunu arz edeceğim. Bu alınmış olan neticelerle ve bu vesikanın kabul edilmesiyle siyasi partilerimizin, siyasi partilere dayanan demokratik rejimimizin övünmesi mümkün olduğu inancındayım.

Bakalım bu vesikaya ne diyor? 15 yıllık bir görüncü içinde elbet uzağı göreceğiz dediler, fakat devamını lütfedip okumadılar. Beşer yıllık

dönemleri kavramak üzere kalkınma plânları hazırlanacaktır. İşte Hükümetlerinin ve beyanları ve hile partilerinin kabul ettiği vesika beşer yıllık plân fikrini kabul etmiştir. Tenkid ettikleri, beş yıllık plân olamaz dedikleri hususu Adalet Partisi Koalisyonu ve dolayısıyla partimiz kabul etmiştir. Eğer bir seçim döneminin dışına taşan bir taahhüdün altına hiçbir Meclis giremez dense idi 1970 - 1980 senelerine kadar uzanan dış borç anlaşmalarını Meclislerin hiçbir zaman tasdik edememesi, Hükümetlerin hiçbir zaman imza edememesi gerekir idi. Demek ki, iktisadi konularda uzun vâdeli bâzı meselelerin halli için hükümetler de ve o hükümetlerin dayanağını teşkil eden meclisler de bir seçim döneminin hududunun dışına çıkan bâzı taahhütler altına girerler. Zannediyorum ki, bu beş yıl ve dört yıl meselesinde, hiç değilse partinin görüşünü temsil ediyor, kabul ediyor dediklerine göre, bir büyük meselemiz kalmadı.

İç kaynaklar bakımından; bu plân yatırım için iç kaynakların muayyen bir nisbette artırılmasını derpiş ediyor. Bu plânın hedefleri stratejisi açıkça, bazan çok cazip bir cebri tasarruf vasıtası olan, enflasyondan sakınmak gerektiğini ve kamu tasarrufunu artırmak için başvurulacak sıhhatli yolun dürüst vergi yolu olduğunu ifade ediyor. Öbürü de bir vergidir, gizli vergidir, sosyal adalete aykırıdır; fakiri ezen, orta halliyi fakir yapan, memlekette sosyal çalkantılar yaratabilen, toplum yapısını sarsabilen bir gayriâdil vergileme tarzıdır enflasyon.. Ve üstelik de, iktisadi mahzurları, dış ticaret dengesi üzerinde, yapı malzemesi üzerinde yaratacağı menfi tesirler saymakla bitmez. Binaenaleyh bu plân ve bu plân hedefleri, stratejisi bunu da derpiş ediyor, yatırım hacminin artırılması ve bunun finanse edilmesinde muayyen bir kaynağa dayanılması hususunu da derpiş ediyor.

Muhterem arkadaşlarım, tenkid buyurulan bölge kalkınması konusunda da, yani bölgeleri eşit tutma v.s., demin arz ettiğim temel prensipleri gene bu plân derpiş ediyor. Yani yatırım projelerinin hazırlanmasında birden fazla kuruluş yeri yapılmasına çalışılacak, aranmasına çalışılacak, birden fazla kuruluş yeri olduğunda bunlardan geri kalmış bölgede olan tercih edilecek, iktisadi verimlilik bakımından müsavi veya müsaviye benzer durumda iseler diğer yatırım kistaslarına göre eşit durumda olan projelerin

geri kalmış bölgeleri kuruluş yeri olarak gösterenleri tercih edilecektir.

Sonra özel teşebbüs yatırımlarının belli bölgelere tevehi için teşvik tedbirleri alınacaktır. Yurdun geri kalmış bölgelerinde özel teşebbüs yatırımlarının yapılmasını teşvik etmek için kredi kolaylıkları veya belki vergi farklılaşmaları yaratmak suretiyle imkânlar araştırılacaktır. Kabul buyurdıkları, Hükümetçe, grupça kabul buyurdıkları, destekliyoruz dedikleri plân hedefleri ve stratejisi bu esasları ihtiva etmektedir.

Muhterem arkadaşlarım, yatırım bankaları bakımından muvazeneli olsun, dediler. Bu Hükümet, yatırım bankacılığı ile alâkalı iki tasarı sevk etmiştir. Birisi özel teşebbüsün yatırım yapmasını mümkün kılacak şekilde, yatırım kredisi verecek kredi müesseselerinin yokluğunu telâfi etmek için özel yatırımlara müteveccih yatırım bankaları adımı atılmıştır. Devlet yatırımları bakımında da dağınıklığı önlemek için, Devletin yapacağı yatırımı hakikaten projesi belli verimli sahalara yapabilmesini, plâna uygun sahalara yapabilmesini sağlamak için bir başka yatırım bankası sevk edilmiştir Binaenaleyh yatırım bankacılığı konusunda hakikaten her iki ayağa da kuvvet vermeye çalışılmıştır. Buyurdular ki, biz bunlardan birini hudutluyoruz, yanlış anlamadım ise, yanlış anlamış olabilirim. Yani plân hudutluyor mânasında ifade buyurdularsa, plân eğer bu sektörlerde yapılacak yatırımlardan birini hudutluyorsa özel sektördeki hudutlamıyor muhterem arkadaşım. Açıkça ifadet etmiştir ki, metninde, Devletin yapacağı yatırımlar Devletin gelirleriyle sınırlıdır; âmme gelirleriyle sınırlıdır ve bunun tavanı plânda gösterilmiştir Bu kadar gelir temin edebilecektir ve buna göre Devletin yapabileceği yatırımların hacmi bellidir. Özel sektörün yapacağı yatırımlar bakımından ise alınacak teşvik tedbirlerinin gelecek yıllarda geçmiş yılların rakamlarına nazaran çok yüksek ve gitgide yükselen yatırım rakamlarına vâsıl olacağı tahmin edilmiş, tahmin üzerine bâzı rakamlar konmuş, fakat hiçbir zaman özel teşebbüs daha fazla yatırım yapmak isterse bunu teşvik etmekten, teşci etmekten başka bir şey düşünülmemiştir. Çünkü konuşmamda da arz ettiğim gibi, özel sektörün bu arada tahmin edilen yatırımların üstünde yatırım yapması hem mümkündür, hem de arzuya şayandır. Bu itibarla hudutluyoruz dendiği takdirde, bunlardan biri hudutlanmıştır

öteki hudutlanmamıştır. Bu tabîî bir şeydir, her demokratik plânlamada, her demokratik plânda böyle olması mecburidir. Özel teşebbüsün yapacakları yatırımlar bakımından şu kadar yapabilirsin, bunun üstünde bir çivi çakamazsın demek demokratik plânlama zihniyetiyle bağdaşması mümkün olmayan bir zihniyet şüphesiz.

Muhterem arkadaşlarım, yatırımlar bakımından yaptıkları tasnife kısaca temas edip huzurunuzdan ayrılmaya çalışacağım. Yatırımlar iki türlü olur buyurdular. Enfrastürktür yatırımları, bunları Devlet yapsın. Sanayi, ticaret yatırımları, bunu bıraksın. İşte burada korkarım ki, Türkiye'nin gerçeklerinden uzaklaşıyoruz. Kabul buyurduklarını civanmertçe burada teslim ettikleri plân hedefleri ve stratejisinden uzaklaşıyoruz. Çünkü plân hedefleri ve stratejisi yalnız enfrastürktür yatırımlarını yapar Devlet, hiçbir sanayi tesisi kuramaz demiyor. Ve Türkiye'de Devlet, hiçbir sanayi tesisi kuruyorum diyecek olsa, ben hiç şüphe etmiyorum ki böyle bir kesin vazgeçmenin karşısına, yalnız programında şu görüşü, bu görüşü destekliyen değil, bütün siyasi partiler, en liberalim diyeninden başlamak suretiyle bütün siyasi partiler dikilirler. Devlet eliyle yapılacak yatırımlarda esas prensip diyor bu strateji, uzun vâdeli gelişme için gerekli yatırımları, stratejik yatırımları ve özel teşebbüsün gerçekleştiremediği yatırımları yapmak olacaktır. Özel teşebbüsün gerçekleştiremediği yatırımlar arasında elbette sanayi yatırımları da vardır. Uzun süreli gelişme için gerekli olan stratejik yatırımlar arasında bâzı sanayi yatırımları bulunabilir. Yozgat Fabrikası bakımından teferruat üzerinde durdular. Ben sadece teferruat olarak değil, kendilerinin üstadane bir şekilde konuşmalarını misallerle süslemelerinden ilham alarak, bâzı misaller vermek istemişim. Dediler ki, anlıyorsunuz ne demek istediğimi, ama politika var açık söyleyemem. Yani kurmasanız iyi olur, özel teşebbüs yapsın, hele böyle çalkanaacağı yerde kurmasanız! Fakat şunu arz edeyim ki, bu mevzuda eski iktidar zamanında başlamış bir teşebbüs vardır; liberalim diyen bir iktidar zamanında, 27 Mayıs 1960'tan evvel başlamış ve istimlak yapılmış bir yatırım parçası vardır. Ve bunun karşısında, bir siyasi partiye mensup arkadaşlarımız değil, kendi partilerine mensup arkadaşları dâhil olmak üzere, varsa Yozgat'tan bilmiyorum, bütün

partiler beraber idi. Milletvekilleri varsa içindeymiştir. Çünkü bütün milletvekilleri beraberdi, gelip başlamış işi bitirin demişlerdir.

Bu itibarla muhterem arkadaşlarım, Türkiye'de Devlet elini tamamen sanayiden çeksin demenin mümkün olacağı inancında değiliz. Devlet özel teşebbüs yapabileceği, başarı ile yapabileceği sahada yatırım yapmak yerine özel teşebbüsün yapamayacağı sahalarda yapsın demek yerindedir.

Bir noktayı daha arz ederek huzurunuzdan ayrılıyorum. Amerika Birleşik Devletlerinde ilkokulu, ortaokulu, üniversiteyi vatandaş kurmuştur, buyurdular. Bizdekine nazaran vatandaşın hissesi çok büyüktür, doğrudur; ama yine ilk tahsil ve orta öğretim geniş ölçüde Devlet yardımıyla yaşar. Mahallî idareler, Devlet bütçesi değil ama mahallî idarelerin birhayli geniş kontribüsyonu vardır. Ve büyük ve tarihî özel üniversitelerin dışında, sayıları pek çok «State University» adını taşıyan Devlet üniversiteleri vardır; eyalet üniversiteleri vardır. Binaenaleyh Amerika gibi liberalizmin belki en ileri noktasına kadar gitmiş olan bir memlekette dahi bunu vatandaş yapıyor diye düşünmek kimsenin aklına gelmemiştir. Günden güne artan bir nisbetle Devletin bu sahadaki yatırımları artmaktadır. Ve halen arz ettiğim gibi yüksek öğretim sahasında dahi eski ve tarihî üniversiteler dışında Devlet üniversiteleri çoğunluğu teşkil eder hale gelmişlerdir.

Muhterem arkadaşlarım, bu mâruzatımla zannediyorum bâzı birleşme noktaları, yaklaşma noktaları tesisine yardımcı oldum. Biraz dağınmak ve karışık konuştumsa özür dilerim. Fakat mümkün olduğu kadar plân içinde kalmaya çalıştım. İnşallah muhterem arkadaşım-la Prens Sebahattin, Ziya Gökalp, Lepplay, Durkheim, münakaşasını dışarda yaparız. Kendisiyle bu mevzuyu konuşmaktan zevk duyacağım.

Yalnız bir noktayı arz edeyim. Plânlama teşkilâtı yalnız bir metotla mı çalışmıştır? Hayır, bütün ilmî metotları birlikte kullanmaya çalışmıştır. Ve kendilerinin Lepplay metoduna, Prens Sebahattin'in metoduna çok bağlı olduklarını bildiği için memnun olacakları düşüncesiyle arz edeyim ki: Türkiye'de yapılmış olan monografilerin köy incelemelerinin belki en güzeli Devlet Plânlama Teşkilâtının te-

şebbüsü ile ele alınmıştır. Bahis buyurdıkları Harvard Üniversitesinin hemen onu yanındaki Amerika'nın en büyük üniversitelerinden biri olan M. I. T. nin sosyolojik kürsülerinin başında olan yalnız Amerika'nın değil dünyanın tanınmış sosyologlarından biri bu çalışmanın içindedir. Türkiye'ye kadar gelmiştir. Birçok kıymetli Batılı ilim adamları bizim hocalarımızla ve arkadaşlarımızla beraber son derecede istifadeli olacak monografik bir çalışma mahiyetinde, anket mahiyetinde çalışmalara girmişlerdir. Ve bu çalışmalardan da plânın tatbikatı safhasında, daha sonraki plânların hazırlanmasında geniş ölçüde istifade edilecektir. İstatistiklere mi dayanılmıştır? Monografik çalışmalara anketleri mi dayanılmıştır? Muayyen mevzularda plâni bağlamadan evvel bâzı anketler yapmak lüzumuna kaani olunarak süratle anketler yapılmış, örnekleme usulüyle çalışmalar yapılmıştır. Türkiye'de ne kadar bilgi varsa muayyen sahalarda, bunların hepsinin tesbitine gayret edilmiştir. Kurulmuş olan 20 özel ihtisas komisyonu, Plânlama Teşkilâtı uzmanları dışında özel sektörde, âmme sektöründe başarı sağlamış uzmanlardan kurulu, Devlet teşkilâtının yetkililerinden kurulu 20 özel ihtisas komisyonu Türkiye'de her sahada mevcut ne kadar istatistikî bilgi, rapor, anket varsa bunu tesbitle işe başlanmıştır. Yıllardan beri yazılmış ve Sayın Baran arkadaşımızın dün bahis buyurdıkları anketler, raporlar o rafta kalan raporlar v. s. bunların hepsini değerlendirmek için tam bir anventer yapmakla işe başlamış, Türkiye'de her sahada bilgi olarak ne var evvelâ bunu derlemiş, ondan sonra bu sahanın meselelerini, imkânlarını, genişleme istikâmetlerini tesbite çalışmış ve bu plân bu bir cilt gerisinde yatan kırka yakın sektör raporu ve diğer raporlarla birlikte keşif bir çalışmanın neticesi olarak ortaya çıkmıştır. Bu itibarla zannedirim ki, plânlamadaki uzmanlarımız Durkheim ve Ziya Gökalp'ın olduğu kadar sayın üstadımızın benimseydiği Peplay'ın ve Prens Sebahattin'in ruhunu da şad etmiştir. Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Usul hakkında Sayın Ahmet Oğuz.

AHMET OĞUZ (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım, beş yıllık kalkınma plânı münase-

betiyle karşılıklı konuşmalarda, bilhassa Sayın Başbakan Yardımcısının verdikleri cevaplardan sonra basit gibi görünen, fakat ince mânası olan, bundan sonraki Hükümet çalışmalarında büyük müesseriyet payı bulunacak bir sui tefehhüme mahal bırakmamak için bir nokta üzerinde durmak zorundayım.

Birinci Koalisyon Hükümeti müşterek bir çalışma yaptı, İkinci Koalisyon Hükümeti çalışma halinde, yarın 3 ncü ve 4 ncüler takibedecektir. Ve bunlar öyle anlaşılıyor ki, nispi seçim içinde memleketin tabii bir Hükümet şeklini de almak durumundadır, bu çalışma şekli.

Bendeniz verilen karşılık cevaptan şöyle bir mâna çıkardım: Hükümetiniz, Birinci Koalisyon Hükümetiniz, umumi olarak bu ana prensiplerde mutabıktı, imza da ettiler. Biz şimdi, Hükümet olarak, size sözcüyü dinledikten sonra, hangisini karşımıza alıp da cevap vereceğiz; bunun karşısında mütereddidim, cevap bekliyorum gibi haddizatında tabii görülen fakat müşterek ve ileriye muzaf verimli çalışmaları aksatabilen mânayı çıkartmak doğru mudur? (Ortadan «öyle değil» sesleri) Bendeniz o his altında kaldım. (Usulle ne alâkası var, sesleri)

Şimdi, Anayasa, plânlı çalışmayı âmirdir. Elbette her parti, bu plânlı çalışmayı tekabül etmek durumundadır. Bu plânın, şekli müzakeresine taallük eden bir kanun ve stratejisine taallük eden esaslar tesbit edilmiştir. Onlar da göz önünde tutulacaktır. Fakat bu hiçbir zaman, bu ana prensipleri, plânın stratejisinin ana esaslarını görmek demek, muayyen bir hedefe vâsıl olmak için tertibedilen bir sentezin, bir plânın metodunun mutlaka evvelden bir şekilde olacağını kabul etmek mânasına gelmez. Onun muhtelif şekilleri, muhtelif durumları olabilir. Aynı gayeye bu ana prensipleri tekabül etmiş olmamıza rağmen, bambaşka bir görüş, ayrı bir metotla varmak da mümkündür. Binaenaleyh...

BAŞKAN — Sayın Oğuz konuşmalarınızı usule uydurunuz.

AHMET OĞUZ (Devamla) — Usule geliyorum efendim.

Parti grupları Hükümette âzaları bulunmuş olmalarına rağmen, yüksek huzurunuzda sunulan bir plânın tümü hakkındaki boşlukları, aksaklıkları, bu işin pratikte netice verip vermi-

yeceği hususundaki fikirlerini beyan ederlerse, o partinin Hükümet âzalarının ana noktalarda mutabakatlariyle tezat haline gelmiş olamazlar. Böyle bir inanca sahibolmak, dünün, bugünün ve yarının kooalisyonlarını daima tehlikeye sokabilecek durumdadır. Bunu arz etmek istiyorum.

Bu vesile ile şunu da tekrar Yüksek Huzurunuzda sermek zorundayım ki, plânın usulî müzakeresine aidolan Kanunun nasıl şartlar altında getirildiğini, vaktin darlığı, konsorsiyomun 13 Kasımında içtima zarureti ve sair sebeplerden grup arkadaşlarımızın karşılıklı çalışmaları ile nasıl tâcil edildiğini biliyorsunuz. Buna rağmen Yüksek Huzurunuzda sunulan plânın gruplara sunulması, müzakeresi belki de bir usul olmak lâzımgelirken sırf böyle bir memleketin yüksek menfaatine taallük eden acele davranışın neticesi gruplara da sunulmuş, müzakere edilmiş ve ondan sonra bakanlarına direktif verilerek, kabul edin veya kabul etmeyin diye bir durum da ihdas edilmiş değildir. Ben bunun, bu yılın hususiyetlerinin bir neticesi ve memleketin menfaatine olduğuna kaani bulunanlardanım.

Bu itibarla arkadaşlarımız, Hükümet namına cevap veren arkadaşımızın dikkat nazarını şu noktada çekmek isterim : Ama prensiplere ve stratejiye taallük eden, umumi neticeye mütaallik görüşlerdeki mutabakat; grupların bu plânın eksikliği, noksanlığı, plânın istikameti, plânın veriminin olup olmayacağı hakkındaki fikirlerini beyan etmelerine mâni değildir. Şu halde dünkü idareye muzaf olarak bakanlara mı inayım sözünün, gruplarını mı muhatap alayım sözünün yarın bir başka parti içinde evleviyetle konuşulabileceğini teemmül etmek durumunda yız, zorundayız. Bu itibarla, böyle müşterek memleket dertlerini ele alan Koalisyon hükümetlerinin verimli çalışabilmesini sağlamaya mâtuf bu yolda çok dikkatli olmamız lâzımgeldiği kanaatindeyim. Filhakika partimiz namına sözcülük yapan arkadaşımız, dün bütün plânın tümünü bir kenara bırakarak, yalnız bir nokta üzerinden hiçbir şey olmasa bunun için bağırma basacağı mânasında burada konuştu. O da ne idi? O da bu memleketin idare adamlarının, Hükümetin, parlâmento âzalarının, memleket idare eden bütün memur kütlesinin iktisadilik mefhumu içine girerek Devlet idaresinin bambaşka yönden (inançlar içerisinde ele alınma zarure-

tini kendilerine telkim edebilmiş olması, o yolu açmış olması bu plânı başımız üzerinde gezdirmek için kâfidir neticesine vardı. Varmadan evvelki fikirleri belki de plân realite olarak, pratikte yarın umulunun yüzde birini vermiyeceğine kaani olmuş olabilir. Bu hususta ayrıca söz sıram vardır, bilgiler arz edeceğim. Fakat usul bakımından arkadaşlar, memleketin idaresi koalisyon hükümetlerinin ciddiyet, efendilik, verimli bir şekilde çalışmalarına müteveccih usulü olma bakımından bu noktanın tesbitinde ve zabıtlara geçmesinde, sarahate varmasında bendeniz zaruret hissetmekteyim.

Bir partinin, muayyen mesuliyet alan insanların, ana prensiplerde, görüşlerde mutabakata varıp Hükümette birşey imza etmiş olmaları, o partinin grupunun o teknik bilgi etrafındaki görüşlerini ifadeye mâni olmadığı gibi, tamamen zittim da ifade etmesine imkân verir kanaatındayım. Sözlerimi böylece bağlıyorum. Hürmetlerimle (Alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu, sizinki de mi usul hakkında? Buyurun.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU, (Kayseri) — Efendim birkaç kelime ile bir yanlış anlamayı tavih etmek isterim. Sayın Ahmet Oğuz Beyefendinin söyledikleri; yani Hükümet kabul etmiştir, fakat grupun üyeleri çıkarlar, bu plânın şu noktasında bu noktasında hemfikir değil derler görüşü, yalnız kendi partileri bakımından değil fakat bütün partiler bakımından, dünkü koalisyon partileri bugünkü koalisyon partileri bakımından elbette savunulacak ve katılması kolay olan bir görüştür. Nitekim daha evvel müşahade buyurulduğu veçhile, Plân Karma Komisyonunda ve Cumhuriyet Senatosunda muhtelif koalisyon partilerine mensup, her koalisyon partisine mensup arkadaşlarımız plânın şu noktası bu noktası üzerinde tenkitler serd etmişlerdir. Fakat burada plân fikrinin esasıyla ilgili, plânın süresiyle ilgili, plân hedefleri ve stratejisinde sarahaten hükme bağlanmış konularla ilgili bâzı beyanlarda bulunulduğu içindir ki, acaba vaktiyle Birinci Karma Hükümette ortağımız olan arkadaşlarımızın kabul ettiği görüşe partileri de katılıyor mu diye sordum ve zannediyorum ki, bu soruşum aldığı dürüst cevapla, evet plân hedefleri ve stratejisine Bakanlarımız ka-

tılmakla parti olarak biz de katılmış oluruz cevabıyla meselelerin biraz vuzuha kavuşmasına hizmet etti. Yoksa elbette ki, Bakanlarımız imza etmiştir, grup üyeleri, parti artık bu mevzu da tenkit serd edemezler; böyle bir şey bahis mevzuu değildir. Elbetteki konuşulur, tenkidedilir. Nihayet bunun temele taallûk edip etmediği, fikrin esasına taallûk edip etmediği veya plânın muhtevasına taallûk edip etmediği bir münakaşa konusu olur. Bu noktayı sarahaten arz etmek için tekrar huzurunuzu işgal ettim. Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Efendim, iki önerge vardır, okutuyorum.

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Kalkınma Plânı tasarısının görüşülmesinde kendi adına söz istemiş bulunan sayın üyelerin çok sayıda bulunması ve kanunun belirli günde karara bağlanma zarureti sebepleriyle, kendi adına konuşacak sayın üyelere munhasır olarak konuşma müddetinin 15 dakika olarak tahdidine karar verilmesini saygı ile arz ve teklif ederiz.

Kayseri Kayseri
Mehmet Göker Bahri Yazır
Niğde
Asım Eren

Sayın Başkanlığa

Kendi adına konuşan hatiplerin lehinde, aleyhinde, üzerinde sırasına göre münavebe ile konuşmaları ve bundan sonra grup adına konuşacakları hariç konuşmaların onbeş dakika olarak tahdidini arz ve teklif ederim.

Muğla
Turan Şahin

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, iki önergeden birincisi, kendi adına konuşacakların 15 dakika tahditli olarak konuşmalarını, diğeri ise konuşmaların lehte, aleyhte ve üzerinde olarak tasnife tabi tutulması şeklindedir.

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Önergelerin aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz.

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Muhterem arkadaşlarım, öteden beri fikirlerine ve şahsına hürmet ettiğim Sayın Asım Eren Beyefendinin, plân müzakeresinin ikinci gününde verdiği bu önergeyi, doğrusu, hiç yerinde görmedim. Bu önerge eğer plân müza-

keresinin bitmesine iki gün kala verilseydi bittabi tasvibederdik. Ama daha milletvekili arkadaşlarımız enine boyuna samimî düşünce ve tenkidlerini söylemeden bu önerge kabul edilirse, bu plân hem sayın Milletvekilleri, hem de efkârı umumiye tarafından iyice anlaşılmamış olur. Binaenaleyh bugün, plânın müzakeresinin ikinci gününde, bu önergenin kabul edilmemesini istirham edeceğim. Öyle zannediyorum ve tahmin ediyorum ki, Muhterem Asım Beyefendi önergelerini geri alırlar; kendilerine olan sevgimden dolayı bunu kabul edeceklerini ümit ediyorum, hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, önerge bir değil; sonra Sayın Asım Eren'in imzaladıkları takrirden iki arkadaşın daha imzası var. Geri alma işi kendilerinin bileceği bir iştir.

Şimdi, kendi adına konuşacak arkadaşların onbeş dakika olarak konuşması talebediliyor. Bunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kendi adlarına konuşacak arkadaşların 15 er dakika konuşmaları kabul edilmiştir. (Sayılmadı, sesleri) Arkadaşlar, ben buradan iyi görüyorum. İsterseniz bir kere daha oya sunayım. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Gördünüz mü?

Muhterem arkadaşlar, şimdi ikinci takrirden geçiyoruz. Yani, lehte, aleyhte ve üstünde olmasına göre konuşmanın sıra ile yapılması talebediliyor. Bu hususu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. O halde şimdi listeyi okuyacağım, lehte, aleyhte ve üzerinde konuşacaklara söz vereceğiz.

Sayın Kocamemi, lehte mi, aleyhte mi?

ZEYYAT KOCAMEMİ (Tokat) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Yusuf Ziya Kocabilgin?
YUSUF ZIYA YÜCEBİLGİN (Zonguldak)

— Lehte.

BAŞKAN — Sayın İhsan Ataöv?

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Mehmet Turgut?

MEHMET TURGUT (Afyon Karahisar) —

Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Nihat Akay?

AHMET NİHAT AKAY (Çanakkale) — Üze-

rinde.

BAŞKAN — Sayın Rahmi İnceler?

RAHMI İNCELER (Çankırı) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Arif Hikmet Güner.

(«Yok» sesleri)

Sayın Kadri Eroğan?

KADRI EROĞAN (Urfa) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Arif Ertunga?

ARIF ERTUNGA (İzmir) — Lehte.

BAŞKAN — Sayın İsmail Hakkı Yılanlıoğlu?

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Muhittin Güven?

MUHİTTİN GÜVEN (İstanbul) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Halûk Nur Baki?

HALÛK NUR BAKİ (Afyon Karahisar) — Lehte.

BAŞKAN — Sayın Sabahattin Savacı?

SABAHATTİN SAVACI (Gümüşane) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Kâmuran Evliyaoğlu?

KÂMURAN EVLİYAOĞLU (Samsun) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Nihat Erim?

NIHAT ERİM (Kocaeli) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Şadık Tekin Müftüoğlu?

SADIK TEKİN MÜFTÜOĞLU (Zonguldak) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Ömer Eken? («Yok» sesleri)

Sayın Samirahimoğlu? («Yok» sesleri)

Sayın Cemal Babaç? («Yok» sesleri)

Sayın Fahir Giritlioğlu?

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Edirne) — Lehte.

BAŞKAN — Sayın Ahmet Oğuz? (Yok sesleri)

Sayın Şaban Keskin? («Yok» sesleri)

Sayın Zeynel Gündoğdu?

ZEYNEL GÜNDOĞDU (Erzincan) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın İbrahim Cemalcılar? («Yok» sesleri)

Sayın Şadi Binay? («Yok» sesleri)

Sayın Yakup Kadri Karaosmanoğlu?

YAKUP KADRI KARAOSMANOĞLU (Manisa) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Reşit Ülker? («Yok» sesleri)

Sayın Kırmımlı? («Yok» sesleri)

Sayın Koç?

MUSTAFA ŞÜKRÜ KOÇ (Aydın) — Lehte.

BAŞKAN — Sayın Bahtiyar Vural? («Yok» sesleri)

Sayın Ali Dizman?

ALİ DIZMAN (Tokat) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Arıkan? («Yok» sesleri)

Sayın Hilmi Baydur?

HİLMİ BAYDUR (Muğla) — Lehte.

BAŞKAN — Sayın İhsan Önal?

İHSAN ÖNAL (İçel) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Mahmut Alicanoğlu? («Yok» sesleri)

Sayın Yücesoy?

SAİT SİNA YÜCESOY (Konya) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın İsmet Sengin?

İSMET SEZGİN (Aydın) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Hurrem Kubat?

HURREM KUBAT (Manisa) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Ahmet Bilgin?

AHMET BİLGİN (Kırşehir) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Köklü? («Yok» sesleri)

Sayın Şener?

NEVZAT ŞENER (Amasya) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Hüsamettin Tiyaşan?

HÜSAMETTİN TIYAŞAN (İstanbul) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Aksoy?

REFET AKSOY (Ordu) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Küçüker?

NECMETTİN KÜÇÜKER (Gümüşane) — Üzerinde.

CEMAL BABAÇ (Kocaeli) — Ben de üzerinde konuşacağım.

BAŞKAN — Peki efendim, olmıyanlar gelince, işaret ederiz.

Şimdi hemen başlayalım, efendim. Söz lehte sayın Yusuf Ziya Yücebilginindir.

Buyurun sayın Yücebilgin.

YUSUF ZIYA YÜCEBİLGİN (Zonguldak) — Sayın Başkan, Millet Meclisinin sayın üyesi;

Beş senelik kalkınma plânımız Yüksek Mecliste müzakere edilmektedir. Bu vesile ile fikirlerimizi arz etmek isterken evvelâ iktisadi kalkınmamız için plânın lüzumuna işaret etmek lâzımdır. Şüphesiz ki, bu plân ancak tatbikat sahasından kıymet kazanacaktır. İnsanlar inanmadıkları şeylerin arkasından koşmuşlar

ve onların tahakkuk etmesi için çalışmışlar. O halde halkımızı plânın hedefine varacağına ikna etmek için yapılan tenkidleri karşılamanız icabeder.

Bugün komplike hale gelmiş cemiyetlerde mutlaka plânlı kalkınmaya ihtiyaç vardır. Plânlı iktisadi ilerleme radarlı iktisadi ilerlemedir. Nasıl ki, radarla mücehhez bir uçak mümkün olduğu kadar az kazaya mâruz kalarak hedefine varır. Plânlı iktisadi gelişme de az iktisadi ve sosyal buhranlara mâruz kalarak hedefine varır.

Plâni tetkik edecek olursak, bu plânın tamamıyla modern iktisadi kalkınma prensiplerini ihtiva ettiğini görürüz. Bu prensiplerden birisi rasyonel metottur.

Yani memleketin iktisadi imkânları en verimli yerlerde kullanılacaktır. Plânda müşahede ettiğimiz ikinci ana prensip ise sosyal adalet prensibidir. Birinci prensip yani rasyonel metot sayesinde bugün bütün medeni âlem istih-sallerini âzamiye çıkarmışlar ve halklarının refahını temin etmişlerdir. Bu metot ilk defa Amerika'da hususi teşebbüslerde tatbika başlanmıştır. İhtilâlden sonra rasyonel çalışma metodu Rusya'da da tatbik sahasına konulmuştur.

İkinci prensibolan sosyal adaletin üzerinde biraz daha durmak icabeder. Burada bilhassa sosyal adaletin dozu üzerinde fikirlerimizi arz etmek zaruretini duymuş bulunmaktayız. Bu dozun tâyini daha ziyade her memleketin iktisadi durumuna bağlıdır. Yalnız sosyal adalet var diyebilmek için en aşağı bir memlekette asgari ücretin tesbiti ve tatbiki şarttır. Sosyal adaletin bir memleketin iktisadi durumuna göre (az veya çok) yanlış olarak tesbiti iktisadi buhranlara yol açar. Bilhassa bu mevzuda iktisadi kalkınmaları sırasında yanlış hareket eden milletlerden ders almamız ve bugün de bunlardan içtinabetmemiz plânın muvaffakiyeti için şarttır. Meselâ Sovyet Rusya'da ihtilâlden sonra komünizmin ideal zannettiği prensiplerinden hareket ederek müsavi ücret sistemini tatbika kalkışması ve bu hal rekabeti ve teşvik prensiplerini sıfıra indirerek istih-sali azaltmış ve kaliteyi düşürmüştür. Netice itibariyle Rus politikacıları musavat prensiplerinden vazgeçerek Amerikan sistemini yani kademeli ücret sistemini ka-

bul etmişlerdir. Bu sayede makul bir sosyal adalet dozu içerisinde Rusya yeniden 1924 ten sonra kalkınma yoluna girmiştir.

Sosyal adaletin nazara alınmaması ise yine iktisadi buhranlara yol açar demiştik. Bu hali Birinci Dünya Harbinden sonra Amerika'da müşahede etmekteyiz. İktisadi kalkınmanın faydaları muayyen ellerde temerküz ederse cemiyetin büyük bir kütlesinde iştirâ gücü fıkdanı başlar. Bu hal suni bir sürprodüksiyona yol açar. İstih-sal edilen mallar (büyük bir kütlede para fıkdanından dolayı) satılamaz. Bu hal ise fabrikaların kapanmasını intaceder ve işsizlik ve sosyal sefaletin genişlemesine sebeb olur. 1929 iktisadi buhranları neticesinde iktidara geçen Başkan Rozvelt Amerikan milletine hitabederek iktisadi sahada düşüncelerin ve fikirlerin değiştirilmesinin zaruri olduğunu ifade etmiştir.

İktisadi sahada istih-salden ziyade istihlâk üzerinde durulmasını ve ekonomik inkişaftan mütevellit gelirlerin sosyal adaletin ışığı altında yapılmasının buhranları ve sefaleti önlemek için zaruri olduğunu Amerikan milletine duyurmuştur. O halde bizde de sosyal adaletin dozunu tesbit ve tâyin ederken iktisadi inkişafı önlememesine dikkat etmek şarttır.

Plân üzerinde duracağım ikinci bir nokta da özel teşebbüs ile Devlet teşebbüsünün arasındaki hudut ve münasebetlerdir.

Bilhassa Müşterek Pazar memleketlerinin özel teşebbüs üzerine müstenit bugünkü iktisadi kalkınması gerek sosyalizme ve gerekse kolektivist memleketlere en ağır darbeyi vurmuştur ve özel teşebbüse müstenit iktisadi kalkınmalardan üstün olduğunu bilfiil bütün dünyaya ispat etmiştir. Bugün Müşterek Pazar memleketlerinin halkının iktisadi refahı fevkalâde yükselmiştir.

Bizde yalnız toprak sahasında reform değil aynı zamanda endüstri sahasında da reform lâzımdır. Memleketimizin hususiyeti icabı Devletin iktisadi işlerle meşgul olması ve ferdin yapamadığı iktisadi sahalara el uzatması doğrudur. Yalnız bu iktisadi işletmeler Devlet eliyle kurulduktan sonra dejenere olmaktan iktisadi bir gelir kaynağı olmaktan çıkmakta ve netice itibariyle halkımıza yük teşkil etmek-

tedir. Bunların zararları vergi yoluyla halka ödetilmekte, halkımızın iktisadi yaşama seviyesini düşürmektedir. O halde cemiyetimize netice itibariyle fayda yerine zarar getirmektedir.

Bu iktisadi Devlet teşekküllerinin ıslahı şarttır. 50 milyonu geçen menkul ve gayrimenkul sermayesini kârlı bir şekilde çalıştırmak lâzımdır.

Bugün Devlet tarafından yapılmasında zaruret olan İktisadi Devlet Teşekkülleri zamanla bu zarurete lüzüm kalmaz. Binanealeyh bu takdirde özel teşebbüse bu işletmelerin devri mümkün hale gelir. Yalnız fikrimize göre bu İktisadi Devlet Teşebbüslerinin küçük mevduat sahiplerine devri çalışan sınıfa devri cemiyetin temelini teşkil eden orta sınıfın himayesi bakımından doğru olur. Bu devir meselesini İşçi Sigortaları Kurumu vasıtası ile yapmak mümkündür. İşçi Sigortaları bu Devlet İktisadi İşletmelerinin zararını karşılamak için mütaaddit defalar kredi açmıştır. Bu İktisadi Devlet Teşebbüslerinin İşçi Sigortalarına devri ve işçi Sigortaları Kurumunun bu iktisadi işletmesi hisse senetleri çıkararak çalışan sınıfa nakletmesi en rasyonel bir usul olacaktır. Bu devir işi plânın tatbiki için lüzumlu sermayenin teminine yardım edecektir.

Arkadaşlarım, 15 dakikalık zaman içinde başka bir şey söylemeye imkân olmadığı için bu kadar konuşmakla iktifa ediyorum. İnşallah başka bir zaman fırsat düşer de konuşuruz. Hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar.)

BAŞKAN — Aleyhte konuşacak olan Sayın Kocamemi, buyurun.

ZEYYAT KOCAMEMİ (Tokat) — Sayın Başkanım, aziz arkadaşlarım, Meclise geldiğimiz günden beri bu kürsüden söylenenlerin mümkün olduğu kadar kısa ve özlü olması lüzumuna inanır ve o şekilde hareket edersiniz. Fakat bir gün önünüze bu plân gibi mühim bir mevzu gelir oturur; ince, ince tetkik eder, ona göre hazırlanırsınız. Karşınıza onbeş dakikalık bir zaman çıkarırlar, konuşmanızı buna uydurmak için orasından, burasından keserek kuşa çevirirsiniz. İşte şimdi ben de aynı vaziyetteyim.

Aziz arkadaşlarım, plânın 70 ne sayfasında «Toplum Kalkınması» diye bir bahis var. Bu «Toplum yapısında istenen değişikliklerin» ger-

çekleşmesini sağlayacak bir çalışma şekli imiş. Ancak, evvelâ Hükümet toplum yapısında ne gibi değişiklikler istenildiğini açıkça belirtmeli ki, bu hedefe varmak için takibedilecek metotların mahiyeti daha iyi anlaşılabilirsin. Plâna göre bu, toplulukların ortaklaşa çalışmalarını sağlamak üzere kaynaklarını harekete geçirmemiş. Yani toplumu kolektivize etmek. Nedense son zamanlarda kalkınmamızın sadece sosyalist metotlarla mümkün olabileceği ileri sürülmektedir. Acaba bu sahiden böyle midir? İstatistiklere bakılırsa, öyle. Hakikatte ise, bir mütehasssın söylediğine göre üç türlü yalan varmış: Yalan, sunuturlu yalan, resmî istatistikler... Bunun böyle olduğunu anlamak için sosyalist metotların en koyusunu kullanan Çin'in istatistiklerine bakalım. Bunlar, Çin halkı sosyalize edildikten sonra verimin astronomik rakamlara yükseldiğini ilân edip durdular. Hakikatte ise rakamlar yükseldikçe verim düşmekte idi. Bu, sonunda öyle hal aldı ki, Hükümet istatistik neşretmekten vazgeçti. Bu hususu Amerikan basınından okuyalım:

«1961 senesinde, istihsal rakamları o kadar aşağı düşmüştü ki, Pekin bunları yayınlamaktan vazgeçti. Fakat komünistlerin lehinde bulunan müşahitler bile zahire mahsulünün ençok 150 milyon ton, yani komünizmden evvelki yıllardan daha aşağı olduğunu söylemektedirler. Pekindeki idareciler kabahati havalara buluyorlardı. Fakat bu her şeyi izaha kâfi gelmiyordu. Formoza'da, Hong Kong'da ve Çin'in Kouang - Toung eyaletinde iklim hemen hemen birdir. Halbuki 1960 senesinde Hong - Kong'da hasat % 8, Formoza'da % 13 düşmüşken Kouang - Toung'da bu düşüş % 30 olmuştur.» İşte arkadaşlarım bu yüzdendir ki, Çin'de müthiş bir açlık başlamış, İngiltere'ye bağlı 2,5 milyon nüfuslu Hong - Kong'tan 1960 senesinde 870 bin, 1961'de 9 milyon paket yiyecek Çin'deki akrabalara gönderilmiştir. 1958 senesinde Hong - Kong'lu bir Çin'li vatani için çalışmak üzere Çin'e gitmiş; fakat iki sene sonra «İnsan karnını doyuramadıktan sonra çalışmak neye yarar?» diyerek canını zor kurtarmıştır. Bütün bunlara sebep Mao'nun bir emriyle milyonlarca Çin'inin 24 bin halk komününe ayrılması olmuştur. Komünler Rusların önceleri tatbik ettikleri Toz'lar ve Artel'ler gibi toprağı müştereken işleme topluluklarıdır.

Kolektif hareketlerin verimi düşürdüğüne dair bir başka misal de Rusya'dan verilebilir. Elimde Volodimir Murskiy'den derlenen bir kitap var: Yeni Rusya'nın iç yüzü. Bu kitabın 11 Mart 1932 tarihli İzvestiye gazetesinden naklettiğine göre, kolektif çiftlikler 1931 senesinde plânda gösterilen mahsulü ancak % 44,2 sini yetiştirmişler. Yine bu kitabın 26 Ocak 1932 tarihli Soçialistiçeskoye Zemledeliye gazetesinden yazdığına göre; Orta - Asya pamuk sovkozu 1932 de muayyen pamuğun ancak % 40 ını istihsal etmişti. Bu hususta en son misal de ikinci harbdaki Rusya'dır. Harb içinde Rusya ihtiyacı olan buğdayı kolektif çiftliklerden elde edemediği için, aile işletmeciliğine dönmüş ve bu işin başına da Andriyef'i getirmişti. Harbi bu sayede atlattıktan sonra zannederim Khuruchev, bu sisteme karşı hücumu geçmiş, Andriyef de malûm tarzda suçunu itiraf ederek ortadan kaybolmuştur.

Şimdi de böyle neticeler doğuran ortaklaşa çalışmayı sağlamak için baş vuracağımız metotlara geçelim. Bu, halkın gönüllü teşkilatlanması ve idare ile iş birliği yapması, belli alanlardaki kamu faaliyetine gönüllü olarak katılması esaslarına dayanan bir metotmuş. Dahası var, «Yapılan incelemeler tesbit edilen üretim hedeflerine varmak için tarımda bugünkünden daha çok sayıda iş gücünün çalıştırılmayacağı göstermektedir. Yapılan hesaplara göre, 15 yıl sonra bu yollarla çalıştırılmıyacak iş gücü fazlalığı 700 bin civarında olacaktır.» Plân böyle yazıyor. Şimdi şurayı da dikkatle dinleyin: «Normal kalkınma çerçevesinde çözülemeyecek olan bu meselenin özel bâzı yöntemlerle ele alınması zorunludur. Bu konuda tutulacak yollardan biri tarım ve tarım dışı sektörlerde iş gücünü değerlendirecek özel iş alanları yaratmak, yapılacak çalışma ve yatırımlara halkın gönüllü olarak katılmasını sağlamaktır.» İnsan bunları okuyunca Anayasanın 42 nci maddesindeki sarahate rağmen, ister istemez, angarya sistemini ve sosyalist memleketlerin işçi müfrezelerini hatırlıyor. Hem de bu metot, plâna göre, demokratik ülkelerde uygulanan yaygın bir çalışma şekli imiş. Ben o memleketlerde bulunmuş bir insanım; ama ne İsviçre'de, ne Almanya'da, ne Holânda'da hele hele, ne İngiltere'de böyle gönüllü işçi toplulukları görmedim. Yalnız bir ay evvel Yugoslavya'dan geçerken 15 yaşında kızların el-

lerinde kendilerinden büyük kazmalar, başlarında sırtı silâhlı bir bekçi, gönüllü olarak tepeleri kazdıklarını görmüştüm. Şayet vatandaşlar bu Yugoslav kızları gibi gönüllü çalışmak istemezlerse ne olacak? Plâna göre «Hususi bâzı yöntemlerle iştiraklerini sağlamak gerek.» Arkadaşlarım ben bu ifadenin ardında jandarmasının dipçini görür gibi oluyorum. Şimdiye kadar Devletle vatandaşın müşterek çalışmasını temin için birtakım gayretler sarf edilmiştir. Lâkin plâna göre halkın, hizmetlerin görülmesine ve bu hizmetlerle ilgili yatırımlara katılması, ortak harekete teşviki için çeşitli kamu kurumlarıyla yapılan çalışmalar sınırlı, dağınık ve etkisizdir. Yani bu çalışmalar tesirli olacak, gittiği yerden ses getirecek. Aynı zamanda sınırsız da olacak. Telkin, teşvik ve tavsiyeden sonra tehdit, ondan sonra da sopa. Yani Nush ile yola gelmiyeni etmeli tekdir, tekdir ile uslanmıyanın hakkı kötektirin tam yeri. Bu işler oldum olasıya böyledir.

Şimdi yine Murskiy'in kitabına dönelim: «Fılvaki komünist fırkasının kongresi kolektive işlerinin ihtiyari ve serbest olarak icrasını, yani köylülerin rıza ve arzusu ile yapılmasını şart koşmuştu. Fakat Hükümetin verdiği karar derhal umumi bir emir ve düstur şeklini almış ve yer yer mücadele için cepheleyer peyda olmuştur.» İşte ben burada bizde de böyle olur korkusu içinde konuşmaktayım. Vur deyince öldürmek, Beylik verilince babasını asmak atalarımızın tarafından yine bizim millet için söylenmiştir.

Şimdi bir de plânın 98 nci sayfasına bakalım: «Öbür yandan iş gücünün bugünkü ücret seviyesinde seferber edilmesinin bütün kalkınma çabasını kösteklemesi mümkündür. Bu takdirde gönüllü ve ücreti kısmen aynı olarak ödenen iş gücünden yararlanılması ilke olarak kabul edilmiştir.» İşte ben Anayasanın 42 nci maddesinden bunun için bahsettim. Anlamıyorum kalkınmadan neyi kastediyoruz? İnsani yollarla refah seviyesinin yükselmesini mi; yoksa hususi bâzı yöntemlerle maddi birkaç eser elde etmeyi mi? Son günlerde Küba'da şöyle olmuş, Romanya'da böyle olmuş, hele hele Mısır'da şöyle yapılmış gidin görün diyenler bilmiyorlar mı ki, oralarda görülenler yükselmiş birkaç bina ve birkaç kilometre yol ise, görünmeyenler bütün bir milletin ıstırapı ve gözyaşındır. Hakikati

görmek isteyenler onları da görüyorlar. Biz bu memlekette vatandaşın sırtında dipçik izi bırakan bir kalkınma ile, kamçılı medeniyet istemiyoruz arkadaşlar. (Yok öyle şey sesleri.) Plânı daha iyi tetkik edin göreceksiniz.

Ben şimdi iki taktir vereceğim. Bu taktirlerimin birinin gayesi angarya sistemine meydan vermemek için aynı ücret kısmını plândan çıkartmak; ikincisi de gönüllü yapılacak işlerin telkin, tavsiye ve teşvik yolu ile yapılmasına temin içindir. Bu hususta bütün arkadaşlarımın beni desteklemesini rica ederim. Tatbikatta ise, Asım Bey, arkadaşım, plânın beni mahçup etmesini Cema'lı Hak'tan miyaz ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Üzerinde Sayın Nihat Akay. (Yok, sesleri)

Sayın Rahmi İnceler.

RAHMİ İNCELER (Çankırı) — Muhterem arkadaşlar, plânlı ve programlı kalkınma prensibine inandığımız içindir ki, uzun yıllar fırsat buldukça, aklımızın erdiği ve dilimizin döndüğü kadar müdafaa etmiş çevremizde plân fikrine inandırma için gayret etmiş biri olarak, bugün Türk Devletinin bir numaralı dâvası olan plân, bendenizi şahsan çok sevindirmektedir. Anayasasına girmiş bu itibarla, plânın Büyük Milletimize hayırlı ve müreffeh yarınlar temin etmesini Allah'tan dilerim.

Arkadaşlar : Yıllardır beklediğim plânda umduğumu bulamadığımı arz edeyim. Gönül arzu ederdi ki, plânı hazırlayan muhterem ilim adamlarımız. Büyük Milletimizin, binbir türlü hâdiselerin tesiriyle cam kırıkları gibi gelişigüzel serpilmiş olan 65 bin meskûn yerde iskân eden 20 milyon Türk köylüsünün; 379 sayfalık beş yıllık plânın 70, 71, 72 ve 73 ncü sayfalarındaki toplum kalkınması köylü kalkınması, bahsinde 13 kere köy ve köylü isminden başka sadra şifa verecek bir şeye rastlamadığım içindir ki, üzüntüm büyüktür. Arkadaşlar, bu 20 milyonun hiç değilse 20 defa olsun adı geçmemektedir. Bu da ispat ediyor ki, bizim ilim adamlarımız münevverlerimiz. Bu milletin unsur aslisi hakkında lâyıki ile malûmata sahibolmadığım plânda : İsterdik ki, her şeyden önce Türkiye Köy ve Köylüyü Tetkik Akademisi kurulsun, her yönü ile bu azim kütleyi tetkik ederek, modern ilmin süzgecin-den geçirdikten sonradır ki, maddi, mânevi

eksik olan tarafların takviye ve teçhiz yollarını bulsun isterdik. Ümidederim ki, önümüzdeki yıllık tatbik plânında arzularımız tahakkuk etsin! Arkadaşlar : Bu yoldan geçmiş ve dünyamızın en kudretli milleti olan Almanya 150 yıl önce bu yoldan hareket ederek, bugünkü merhaleye ulaşmıştır.

Arkadaşlar : Her şeye rağmen plânın muvaffak olmasını canı gönülden temenni etmekteyim. Ancak : Bugünkü laçkalaşmış ve köhne-miş tamamen âtıl, işlemiyen brokrasi ile bu plânın tatbik edilemeyeceği endişesi içerisindedim. Bugünkü nemelâzime, bugün git, yarın gel, zihniyetini ebediyen tarihe gömmedikçe ve bugünkü teşkilâtı A - Z ye kadar plândan daha önce plâna göre tatbikat kadrosu hazırlanmadıkça, plân fikrinin iflâs etmesinden endişe etmekteyim.

Arkadaşlar! Plân cemiyetimizden, fert be-fert fedakârlık, âzim, irade sabır isteyen bir iş-tir. Finansman! Millî plânın finansmanı için dış kaynaklara güvenmemeliyiz. Atalarımız el-den gelen övün olmaz, olsa da vaktinde bulunmaz, demişlerdir, doğrudur. O halde milletçe fedakârlığa ve çok çalışmaya mecburuz. Bununla beraber meşhur söz, kemerleri sıkacağız. Bu kemerleri kim sıkacak! Köylü, işçi, dar gelirli kemerleri zaten sıkımaş, beller büzülmüştür. Belde kemer durmuyor, kemelerin sıkılma sırası, bu memlekette lüksü, fantaziye ve israfı yaşatan köhne zihniyete kahyor, bu da başta Devlet teşkilâtındadır. 15 - 20 bin lira aylık alanlar ve çivisini yapamadığımız lüks otomobiller ve en son model mefruşat işte kemerlerin sıkılacağı yerler.

Arkadaşlar! Millî bütçenin % 80 i maaşlar, yolluklar, ödenekler, % 20 si yatırımlar, bu anlayışla plân muvaffak olur mu? İktisadi Devlet Teşekkülleri israfın, lüksün şaheseridir. Birkaç gün önce şeker fabrikasına uğradık henüz istihsal başlamamış, fakat gelin görün ki, bir israflar âbidesi şeker şirketi, pancarın kilosunu 9 kuruştan köylüden alır, 250 kuruşa şeker satar ve milyonlara lira borçludur. Sırrı nedir arkadaşlar? Tâbirimi mâzur görmenizi rica ederim, hovardaca israftır. Arkadaşlar, bize Meclis ve Hükümetine düşen parola : İsrafa paydos, fantaziye paydos, adam kayırmaya paydos, deyip günde 16 saat çalışmak müeyyidelerini vaz'edip murakabe etmek, aksi hal-

de âkıbetimiz hüsran olur. İnşallah muvaffak oluruz. Hepimizin yardımcısı Allah ve basiret olsun. Hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar; dünkü birleşimde saat 19,00 a kadar çalışmak üzere karar alınmıştı. Fakat arzu buyurursanız, biraz

daha devam ederiz. (Ekseriyet kalmadı, sesleri) 18 . 11 . 1962 Pazar günü saat 10,00 da toplanmak üzere, Birleşimi kapatıyorum.

Arkadaşlarımızın tam saatinde burada bulunmaları mercudur.

Kapanma saati : 18,55

7 nci Birleşime düzeltiş

Başbakanlık Müsteşarlığına

21 Kasım 1962 tarih ve 11262 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan, 1962 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkındaki 120 sayılı Kanuna bağlı, 7 sayılı cetvelin Yüksek Öğretmen okulları kısmında (Resmî Gazete, sayfa 9228 satır 15) (10 asistan 6 500) (10 memur 6 500) olarak;

Aynı cetvelin, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Meslekî ve Teknik Öğretim Müsteşarlığına bağlı okullar İmam - Hatip okulları ilk öğretmen okulları idarecileri kısmındaki (Resmî Gazete sayfa 9229 satır 16) (Müdür Yardımcısı 100 170) (Müdür Yardımcısı 10 170) olarak düzeltilmesi için gereken işlemin yapılmasına müsaadelerinizi saygıyla rica ederim.

Mehmet Ali Oker

T. B. M. M.

Genel Sekreteri

Millet Meclisi

GÜNDEMİ

YEDİNCİ BİRLEŞİM

17 . 11 . 1962 Cumartesi

Saat : 10,00

Açılıştaki gündem

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL
KURULA SUNUŞLARI

B - İKİNCİ DEFA OYA KONACAK İŞLER

II

SORULAR, GENSORULAR VE GENEL
GÖRÜŞME

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞ-
TIRILAN İŞLER

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI
VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA
GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

1. — Birinci beş yıllık (1963 - 1967) Kal-
kınma Plânının sunulduğuna dair Başbakanlık
tezkeresi ve Kalkınma Plânı ile Cumhuriyet Se-
natosunca kabul edilen deęiřtirgelere dair Plân
Karma Komisyonu raporu (M. Meclisi 3/382,
C. Senatosu (3/140) (S. Sayısı : 1) [Dağıtma
tarihi : 15 . 11 . 1962]

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞÜLMESİ YAPILACAK
İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞÜLMESİ YAPILACAK
İŞLER

